

สภาพทั่วไปของเขตภาษีเจริญและศูนย์กลางชุมชนบางแค

ความเป็นมา

เขตภาษีเจริญนี้ จากประวัติศาสตร์ไม่มีหลักฐานแน่นอนว่าอำเภอนี้ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อใด เพียงแต่อาศัยเค้าโครง ส่วนหนึ่งในราชกิจจานุเบกษา ปี ร.ศ. 121 ปรากฏว่า เมืองบประมาณ แขวงกระทรวงนครบาลมีจำนวนงบประมาณสำหรับอำเภอแล้ว จึงได้แยกบางส่วนของอำเภอลี้จั่นและอำเภอบางขุนเทียน มาตั้งเป็นอำเภอใหม่ เรียกว่าอำเภอภาษีเจริญ โดยมีขุนอภิบาลเขตนคร เป็นนายอำเภอคนแรก โดยเป็นส่วนหนึ่งในการปกครองของมณฑลกรุงเทพฯ ต่อมาได้มีการยุบเลิกมณฑล กรุงเทพฯ และได้แยกออกเป็นจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ท้องที่ของเขตภาษีเจริญจึงมีฐานะเป็นอำเภอ ๆ หนึ่ง (อำเภอภาษีเจริญ) ขึ้นกับจังหวัดธนบุรี แต่ภายในพื้นที่ของอำเภอภาษีเจริญอยู่เขตการปกครองของหน่วยการปกครองหลายหน่วยด้วยกัน คือ เทศบาลนครธนบุรี สุขาภิบาลบางแค องค์การบริหารส่วนจังหวัดธนบุรี และจังหวัดธนบุรี

ต่อมาได้มีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 24 และ 25 ลงวันที่ 21 ธันวาคม 2514 รวมจังหวัดพระนครและธนบุรีเข้าเป็นจังหวัดเดียวกัน โดยเรียกชื่อใหม่ว่า “นครหลวงกรุงเทพ-ธนบุรี” อำเภอภาษีเจริญ จึงเป็นอำเภอหนึ่งสังกัดอยู่กับนครหลวงกรุงเทพธนบุรี

ในปี พ.ศ. 2515 ได้มีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 335 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 ให้เรียกนครหลวงกรุงเทพธนบุรี เป็น “กรุงเทพมหานคร” มีฐานะเป็นจังหวัดตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 218 ลงวันที่ 29 กันยายน 2515 อำเภอภาษีเจริญจึงได้เปลี่ยนมาเป็นเขตภาษีเจริญ มีฐานะเป็นหน่วยการปกครองขึ้นกับกรุงเทพมหานครดังที่เป็นอยู่ทุกวันนี้

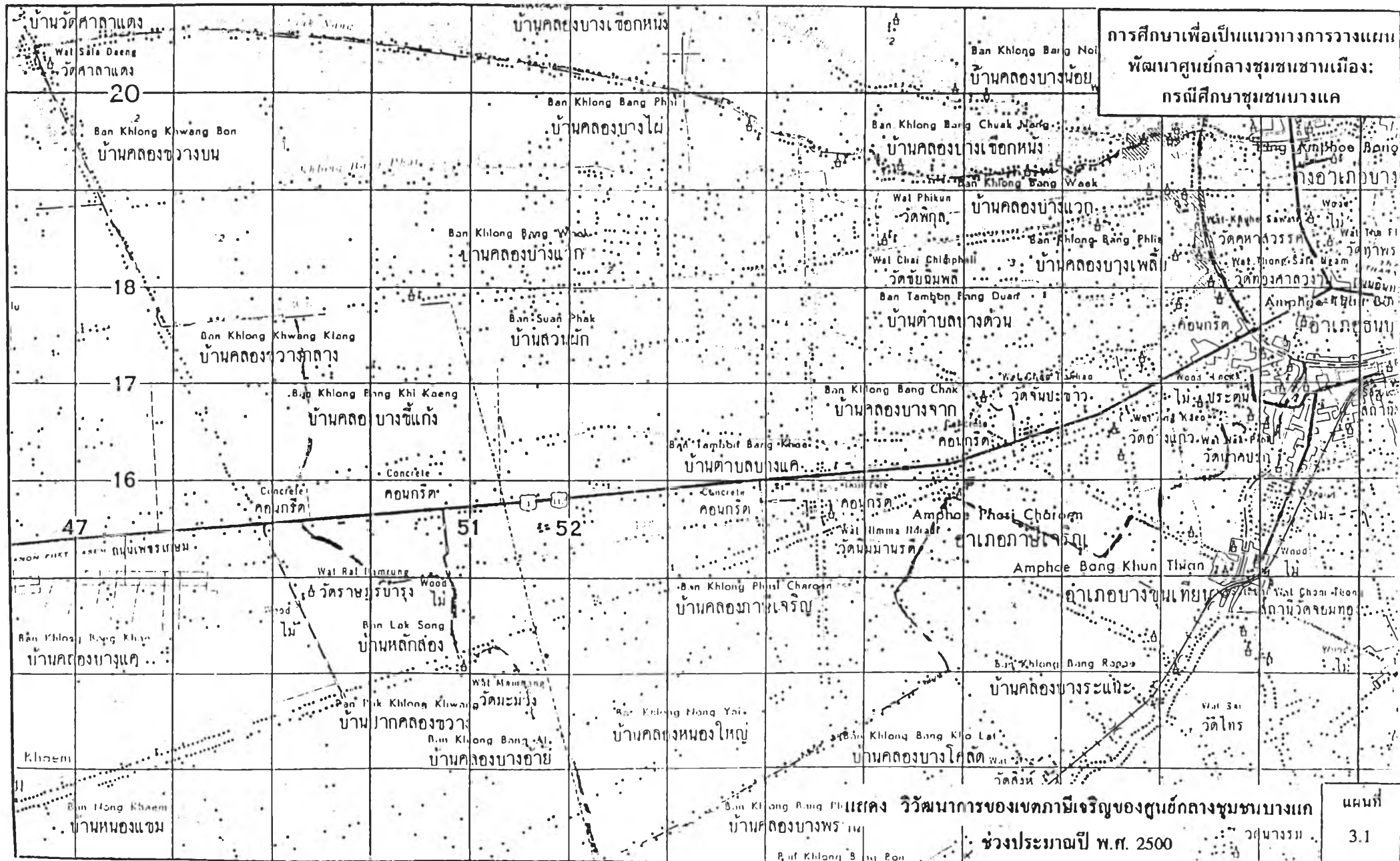
สำหรับชื่อเขตภาษีเจริญนั้นไม่ปรากฏหลักฐานที่มาของชื่อที่แน่นอน แต่พอจะสันนิษฐานได้ว่ามาจากชื่อคลองภาษีเจริญ เพราะที่ว่าการอำเภอเดิมตั้งอยู่ริมคลองนี้ ซึ่งเป็นคลองที่ขุดขึ้นโดยมีประวัติการขุดคลองพอสังเขปดังนี้

เมื่อปี พ.ศ. 2410 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดให้พระภิกษุสมมติบริบูรณ์ (ยิ้ม) เจ้าภิกษุเป็นแม่กองขุดคลองกว้าง 7 วา ลึก 5 ศอก ตั้งแต่คลองบางกอกใหญ่ที่ริมวัดปากน้ำ ไปออกแม่น้ำเมืองนครไชยศรีที่ตำบลดอนไก่อี เป็นระยะทาง 620 เส้น หักเงินภิกษุสิ้นพระราชทานเป็นค่าขุดคลอง 11,200 บาท พระราชทานนามคลองว่าภิกษุเจริญ แต่การขุดคลองนี้มาแล้วเสร็จในรัชกาลที่ 5 โดยพระองค์ท่านทรงพระราชดำเนินมาเปิดคลองเมื่อเดือน 6 ปีมะเมีย พ.ศ. 2415 นับได้ว่าคลองนี้เมื่อขุดแล้ว ช่วยให้การสัญจร การลำเลียงสินค้า ได้สะดวกอย่างมาก กับเพื่อช่วยให้เป็นประโยชน์สำคัญในการเพาะปลูก พระองค์ท่านในรัชกาลที่ 5 ได้จัดการซ่อมอีกครั้งในปี ร.ศ. 121 แล้วทำประตูขังน้ำเพื่อให้มีน้ำใช้ในการเพาะปลูกและให้เรือใหญ่ผ่านได้ตลอดปี พร้อมทั้งได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติรักษาคลองรัตนโกสินทร์ ร.ศ. 121 สำหรับคลองภิกษุเจริญ ส่วนที่ว่าการอำเภอภิกษุเจริญนั้นเดิมตั้งอยู่ริมคลองภิกษุเจริญ ข้างวัดรางบัว หมู่ที่ 6 แขวงบางหว้า ต่อมาได้ย้ายมาตั้งที่ซอยเพชรเกษม 54 แขวงบางหว้า จนถึงปัจจุบัน (เขตภิกษุเจริญ, 2522, 2537)

วิวัฒนาการของเขตภิกษุเจริญและศูนย์กลางชุมชนบางแค

สภาพการใช้ที่ดินของเขตภิกษุเจริญในช่วงก่อน พ.ศ. 2500 เนื่องจากสภาพภูมิประเทศของเขตภิกษุเจริญเป็นที่ราบลุ่มมีลำคลองหลายสาย มีลักษณะที่เหมาะสมแก่การทำเกษตรกรรม ลักษณะ การตั้งถิ่นฐานของชุมชนดั้งเดิมจึงอาศัยอยู่ตามสองฟากฝั่งคลอง (Klong Linear Settement) เพื่อความสะดวกในการดำรงชีวิตทั้งอุปโภคบริโภคตลอดจนการคมนาคม โดยเฉพาะสายสำคัญ เช่น คลองภิกษุเจริญ คลองราชมนตรี คลองบางกอกใหญ่ โดยมีชุมชน หนาแน่นบริเวณวัด, ตลาด, หรือปากคลอง ชุมชนที่สำคัญ ได้แก่ ชุมชนปากคลองภิกษุเจริญ ชุมชนวัดรางบัว บริเวณวัดบางแค (นิมมานรดี) เป็นต้น ดังเห็นได้จากแผนที่ 3.1 จะเห็นถึงความหนาแน่นของชุมชนริมน้ำตามย่านต่าง ๆ โดยเริ่มมีการก่อสร้างถนนเพชรเกษมแล้ว แต่การตั้งถิ่นฐานของชุมชนยังเบาบางอยู่ บทบาทการคมนาคมทางน้ำยังมีความสำคัญเด่นอยู่มาก เมื่อสังเกตจากที่ตั้งของวัด สถานทีราชการ อาคาร บ้านเรือน ตลาด จะตั้งอยู่ติดคลองทั้งสิ้น โดยมีศูนย์กลางด้านการค้าขายจะอยู่ที่ปากคลองภิกษุเจริญ ซึ่งรองรับประชากรใน แถบปากคลองภิกษุเจริญ คลองบางกอกใหญ่ และคูหาสวรรค์ และบริเวณปากคลองราชมนตรี ซึ่งรองรับประชากรในแถบบางด้วน วัดรางบัวและคลองราชมนตรี (เพ็ญศ เจริญวงศ์, 2528)

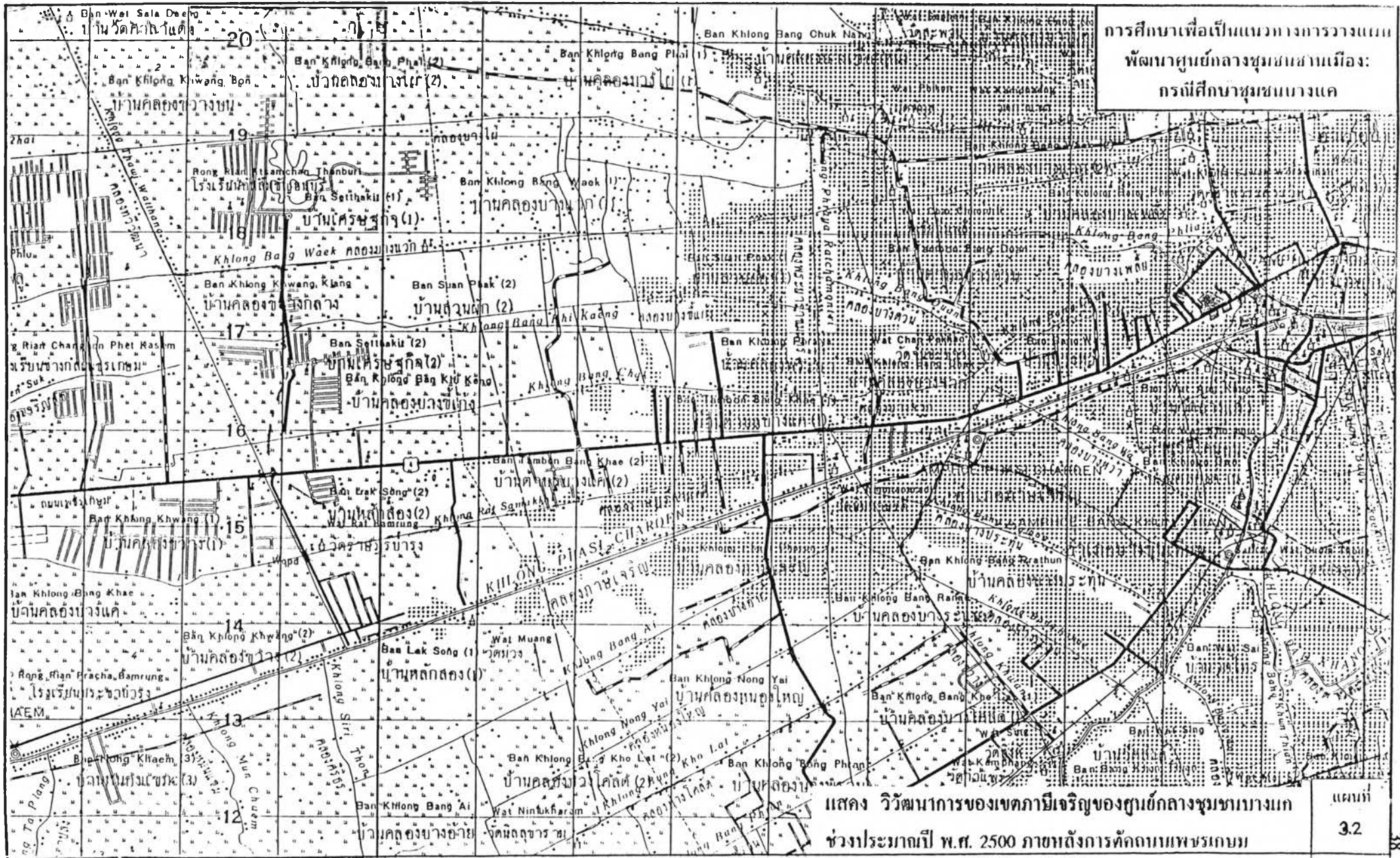
ส่วนศูนย์กลางด้านสังคมนั้นอยู่บริเวณที่ว่าการอำเภอภิกษุเจริญ ซึ่งตั้งอยู่ริมคลองภิกษุเจริญ บริเวณติดกับวัดรางบัว แสดงให้เห็นถึงบทบาทและความสำคัญของการคมนาคมทางน้ำในสมัยนั้น

ลักษณะพื้นที่ในบริเวณชุมชนบางแคในปัจจุบันในช่วงเวลาดังกล่าวมีลักษณะเป็นชุมชนเกษตรที่มีกลุ่มการค้าขนาดเล็กเกาะตัวอยู่ สองฝั่งคลองราชมนตรี ต่อเนื่องจากตลาดบ่อปลา ซึ่งเป็นตลาดชุมชนในยุคนั้นยาวไปตามแนวคลองราชมนตรีถึงชุมชนวัดบางแค (วัดนิมานรดี) จนจรดปากคลองราชมนตรีที่ตัดกับคลองภาษีเจริญ ซึ่งเป็นย่านการค้าที่สำคัญในสมัยนั้น เนื่องจากคลองภาษีเจริญ เป็นคลองที่เชื่อมต่อระหว่างแม่น้ำท่าจีนกับคลองบางกอกใหญ่ โดยใช้เป็นเส้นทางคมนาคมสายหลักที่ใช้สัญจรระหว่างจังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม ราชบุรี และเพชรบุรี เข้าสู่กรุงเทพฯ หรือเดินทางผ่านไปจังหวัดอื่น ๆ จะมีเรือสินค้าพื้นเมือง และสินค้าอุปโภคบริโภคจากจังหวัดต่าง ๆ ผ่านมาแวะจำหน่ายสินค้าอยู่บริเวณดังกล่าว การเดินทางมาจับจ่ายสินค้า ผู้คนสมัยนั้นจะใช้เรือเป็นพาหนะ พร้อมกันนั้นก็จะนำสินค้าเกษตรของตนออกมาจำหน่ายด้วย จนเกิดความหนาแน่นของการค้าทางน้ำกลายเป็นตลาดน้ำขึ้น และส่งผลให้เกิดชุมชนการค้า สองฝั่งคลองราชมนตรี รวมถึงชุมชนบางแคในสมัยนั้นด้วย นอกจากนี้ บริเวณริมฝั่งคลองภาษีเจริญยังถูกใช้เป็นที่ขนส่งสินค้าเกษตร จากบริเวณนี้ส่งไปขายยังที่อื่น ๆ จนกลายเป็นย่านการค้าของสินค้าเกษตร มีชื่อว่าท่าเกษตรอีกด้วย (ผู้ค้าขายในตลาด, สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2538)

พ.ศ. 2500 ได้มีการก่อสร้างถนนเพชรเกษม ซึ่งเป็นทางหลวงแผ่นดินผ่านสู่ภาคใต้ และภาคตะวันตกของประเทศ ก็มีการก่อสร้างถนน ซอย ต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ทั้งถนนสุขาภิบาล 1 ถนนสุขาภิบาลบางแค (ซอยเพชรเกษม 88) และถนนเข้าหมู่บ้านเศรษฐกิจ ส่งผลให้เกิดชุมชนใหม่ขึ้นตามถนน สายนี้ และสายย่อยอื่น ๆ ที่ตัดใหม่ขึ้น เช่น ชุมชนบางแค ชุมชนบางหว้า ชุมชน 2 ฟากถนนเทอดไท ชุมชนซอยแสงเพชร และโดยเฉพาะชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจซึ่งเป็นชุมชนใหญ่ แสดงรูปแบบของการเป็นชุมชนที่มีการคมนาคมทางบกอย่างชัดเจน (แผนที่ 3.5) เมื่อการคมนาคมขนส่งทางบกมีความสำคัญมากขึ้น ความหนาแน่น และบทบาทของชุมชนริมถนน (Ribbon Development) ก็มีมากขึ้น การรวมตัวของที่อยู่อาศัย กิจกรรมการค้า บริการ อุตสาหกรรมมากขึ้น (เพิ่มยศ เจริญวงศ์, 2528)

จนปี พ.ศ. 2516 ได้มีการสร้างตลาดทวีทรัพย์ขึ้นบริเวณริมฝั่งถนนเพชรเกษมขาออกติดกับคลองราชมนตรี ซึ่งเป็นจุดเชื่อมโยงการคมนาคมขนส่งทั้งทางบกและทางน้ำ บทบาททางการค้าบริเวณปากคลองราชมนตรี และบริเวณริมคลองภาษีเจริญก็เริ่มลดลงตลาดน้ำได้เคลื่อนตัวมาหนาแน่นอยู่บริเวณด้านข้างของตลาดทวีทรัพย์ ซึ่งจะมีชื่อเรียกอีกอย่างว่าตลาดน้ำทวีทรัพย์ โดยมีการรวมตัวหนาแน่นตั้งแต่เชิงสะพานคลองราชมนตรีไปจนถึงวัดบางแค การเคลื่อนตัวของตลาดน้ำนี้ ทำให้ตลาดแผงลอยบริเวณช่วง สองริมฝั่งปากคลอง ราชมนตรีช่วงปากคลอง กลายสภาพเป็นเพียง ชุมชนอยู่อาศัยย่านการค้ามากระจุกตัวอยู่บริเวณริมถนนเพชรเกษมตั้งแต่สะพานข้ามคลองราชมนตรีไปจนถึงถนนสุขาภิบาล 1 จนปี พ.ศ. 2520 มีการสร้างตลาดใหม่บางแค ซึ่งเป็น

การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการวางแผน
พัฒนาศูนย์กลางชุมชนสามเมือง:
กรณีศึกษาชุมชนบางแค

แสดง วิวัฒนาการของเขตคามิเจริญของศูนย์กลางชุมชนบางแค
ช่วงประมาณปี พ.ศ. 2500 ภายหลังจากการคัดค้านเพชรเกษม

ลักษณะ ตลาดสดเหมือนกับตลาดทรัพย์สิน และตลาดศูนย์ค้าบางแค ซึ่งเป็นตลาดผสมระหว่าง ตลาดสดกับตลาดเสื้อผ้า โดยสร้างถัดจากตลาดทรัพย์สินไป ด้วยสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เป็นจุดเชื่อมโยงและศูนย์กลางของการคมนาคมขนส่งทั้งทางบกและทางน้ำ ระหว่างเมืองปริมณฑลในท้องถิ่น ทำให้ชุมชนบางแคเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่สำคัญของฝั่งธนบุรี แม้ว่าในช่วงตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา เขตภาษีเจริญและชุมชนบางแคจะ ประสบกับมลภาวะทางน้ำ เกิดสภาพน้ำเน่าเสียในลำคลอง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของเขตภาษีเจริญอย่างเห็นได้ชัด พื้นที่เกษตรลดลง การคมนาคมทางน้ำลดบทบาทลง ส่งผลให้ตลาดน้ำ ย่านการค้าริมน้ำเสื่อมลง และเลิกไปในที่สุด (ผู้ค้าขายในตลาด, สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2538) ปัจจุบันย่านการค้าริมคลองราชมนตรีคงเหลือเพียงในบริเวณตลาดทรัพย์สินและอาคารไม้ริมคลองที่ประกอบการค้าเพียง 10 กว่า คูหา ส่วนฝั่งบ้านพักคนชราบางแค ยังมีร้านค้าที่เป็นอาคารไม้ชั้นเดียวประมาณ 30 คูหา ซึ่งส่วนใหญ่จะจำหน่ายของเล่นสำหรับเด็ก เครื่องกีฬา ร้านตัดผม ตลาดทรัพย์สินที่เคยมีประชาชนมาจับจ่ายสินค้ามากที่สุด ต้องประสบกับภาวะตลาดซบเซา อันเนื่องมาจากการคมนาคมทางบกที่สะดวก และรวดเร็วกว่าทำให้ประชาชนหันมาจับจ่ายสินค้าที่ตลาดใหม่บางแคและตลาดศูนย์การค้าบางแค ซึ่งมีการคมนาคมสะดวก และรวดเร็ว อยู่ใกล้กับจุดจอดรถโดยสารประจำทาง และท่ารถโดยสารท้องถิ่น ประกอบกับการมีห้างสรรพสินค้าอยู่บริเวณด้านหน้ากลุ่มตลาดบางแคเป็นจำนวนมาก และเมื่อการคมนาคมทางบกทวีความสำคัญมากขึ้น บทบาทของกิจกรรมการค้าและบริการที่กระจุกตัวอยู่ในศูนย์กลางชุมชน มีความสำคัญและเด่นชัดมากขึ้น เนื่องจากเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งทั้งในระดับชุมชน เมือง และภูมิภาค นอกจากนี้ยังส่งผลให้กิจกรรมการใช้ที่ดินอื่น ๆ ทั้งด้านที่พักอาศัยและอุตสาหกรรมรวมตัวกันอย่างผสมผสานและหนาแน่นตามแนวถนนเพชรเกษม ถนน และชอยที่สำคัญในเขตภาษีเจริญ

ลักษณะทางกายภาพ

1. ที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อ

เขตภาษีเจริญ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ติดกับเขตบางกอกใหญ่ ขนาดพื้นที่ 53.95 ตารางกิโลเมตร หรือ 33,716 ไร่ คิดเป็นเนื้อที่ประมาณร้อยละ 3.44 ของพื้นที่ กรุงเทพมหานคร มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 9 ของทั้งกรุงเทพมหานคร และเป็นอันดับที่ 3 ของฝั่งธนบุรี (รองจาก เขตบางขุนเทียน และเขตคลองสาน ตามลำดับ) อาณาเขตติดต่อดังนี้ (แผนที่ 3.3)

ทิศเหนือ	จรดเขตคลองสานที่คลองบางเชือกหนัง
ทิศใต้	จรดเขตบางขุนเทียนที่คลองบางโคล่ และจรดเขตจอมทองที่คลองบางหว้า

ทิศตะวันออก	จรดเขตบางกอกใหญ่
-------------	------------------

ทิศตะวันตก	จรดเขตหนองแขมที่คลองทวีวัฒนา
------------	------------------------------

ศูนย์กลางชุมชนบางแค ตั้งอยู่บริเวณ สองฝั่งถนนเพชรเกษมประมาณ กม.ที่ 4-5 มีพื้นที่ประมาณ 3,675 ตร.กม. (2,300 ไร่) โดยคิดเป็น 7% ของพื้นที่เขต มีอาณาเขตของสังเขปดังนี้ (แผนที่ 3.4)

ทิศเหนือ	จรดคลองบางจาก
----------	---------------

ทิศใต้	จรดคลองภาษีเจริญ
--------	------------------

ทิศตะวันออก	จรดซอยเพชรเกษม 50 และซอยเพชรเกษม 33
-------------	-------------------------------------

ทิศตะวันตก	จรดถนนวงแหวนรอบนอก
------------	--------------------

2. เขตการปกครอง

เขตภาษีเจริญจัดแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 10 แขวง (82 หมู่บ้าน) จัดเรียงลำดับตามขนาดพื้นที่มากไปหาน้อยได้ดังนี้ (แผนที่ 3.3.1)

2.1 แขวงบางไผ่ มี 10 หมู่บ้าน เนื้อที่ 14.15 ตร.กม.	(สัดส่วนร้อยละ 26.23)
---	-----------------------

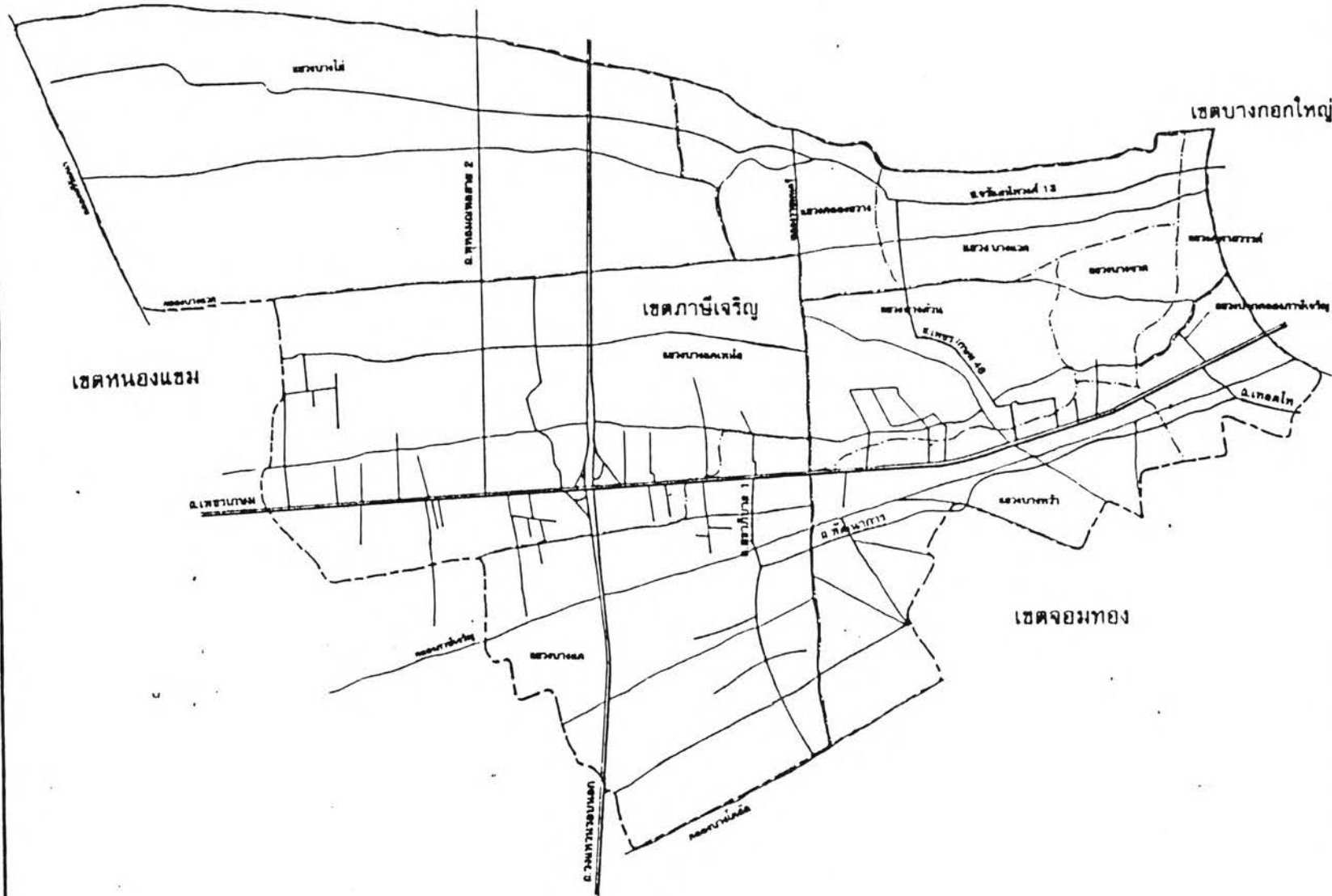
2.2 แขวงบางแคเหนือ มี 8 หมู่บ้าน เนื้อที่ 11.22 ตร.กม.	(สัดส่วนร้อยละ 20.80)
--	-----------------------

2.3 แขวงบางแค มี 9 หมู่บ้าน เนื้อที่ 10.79 ตร.กม.	(สัดส่วนร้อยละ 19.91)
---	-----------------------

2.4 แขวงบางหว้า มี 15 หมู่บ้าน เนื้อที่ 5.105 ตร.กม .	(สัดส่วนร้อยละ 9.46)
---	----------------------

2.5 แขวงบางแวก มี 11 หมู่บ้าน เนื้อที่ 3.02 ตร.กม.	(สัดส่วนร้อยละ 5.60)
--	----------------------

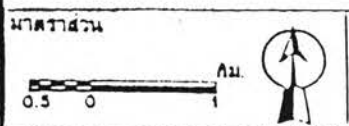
เขตตลิ่งชัน

การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการวางแผน
พัฒนาศูนย์กลางชุมชนชานเมือง:
กรณีศึกษาชุมชนบางแค

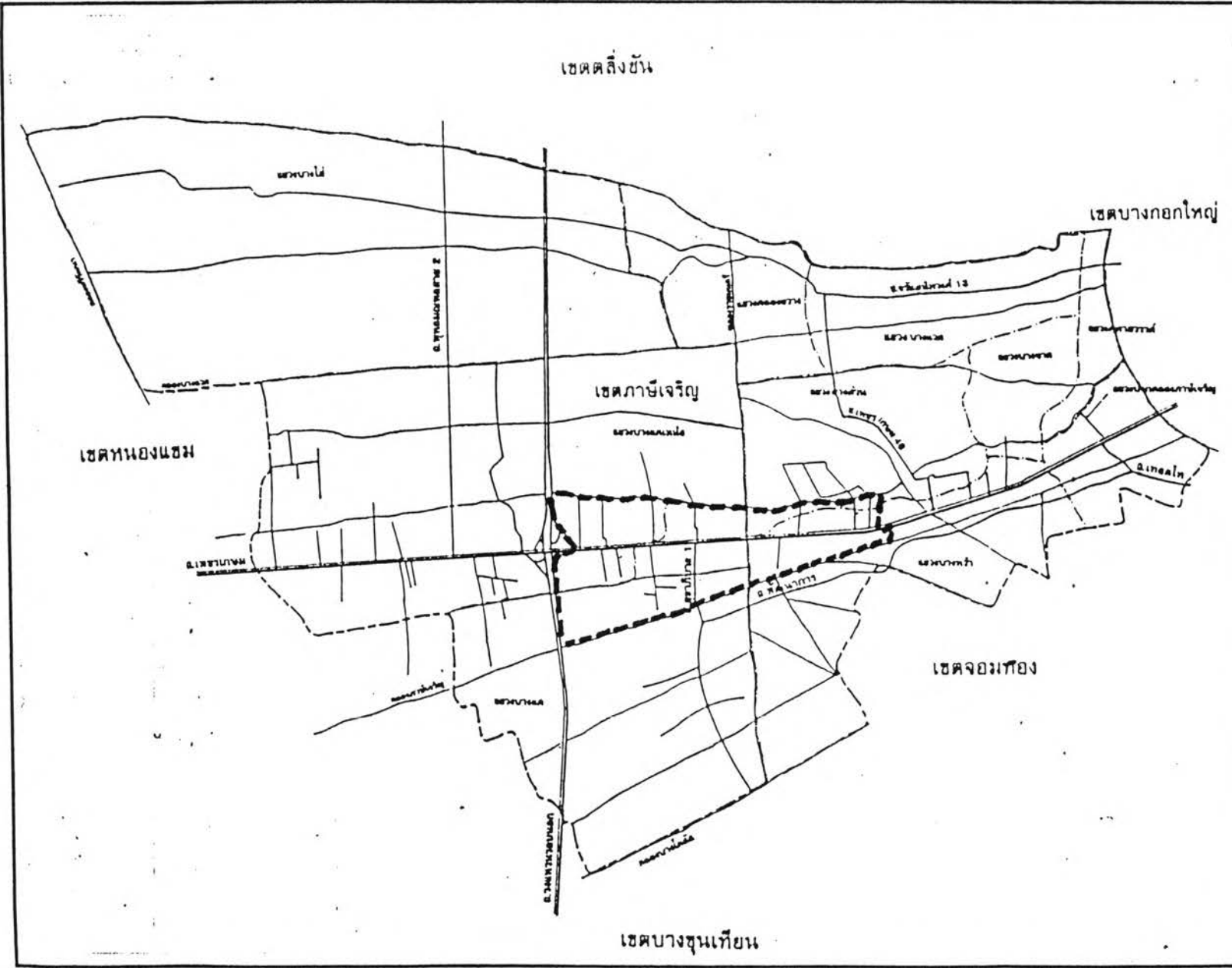
แสดง:
เขตการปกครองของเขตภาษีเจริญ

- เครื่องหมาย:
- เส้นแบ่งเขต
 - - - - - เส้นแบ่งแขวง
 - ====/==== ถนน, ขอบ
 - ~~~~~ คลอง

แผนที่
3.3.1

เขตบางขุนเทียน

การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการวางแผน
พัฒนาศูนย์กลางชุมชนชานเมือง:
กรณีศึกษาชุมชนบางแค

แสดง: อาณาเขตที่ตั้งของเขตภาษีเจริญ
และศูนย์กลางชุมชนบางแค

----- ศูนย์กลางชุมชนบางแค

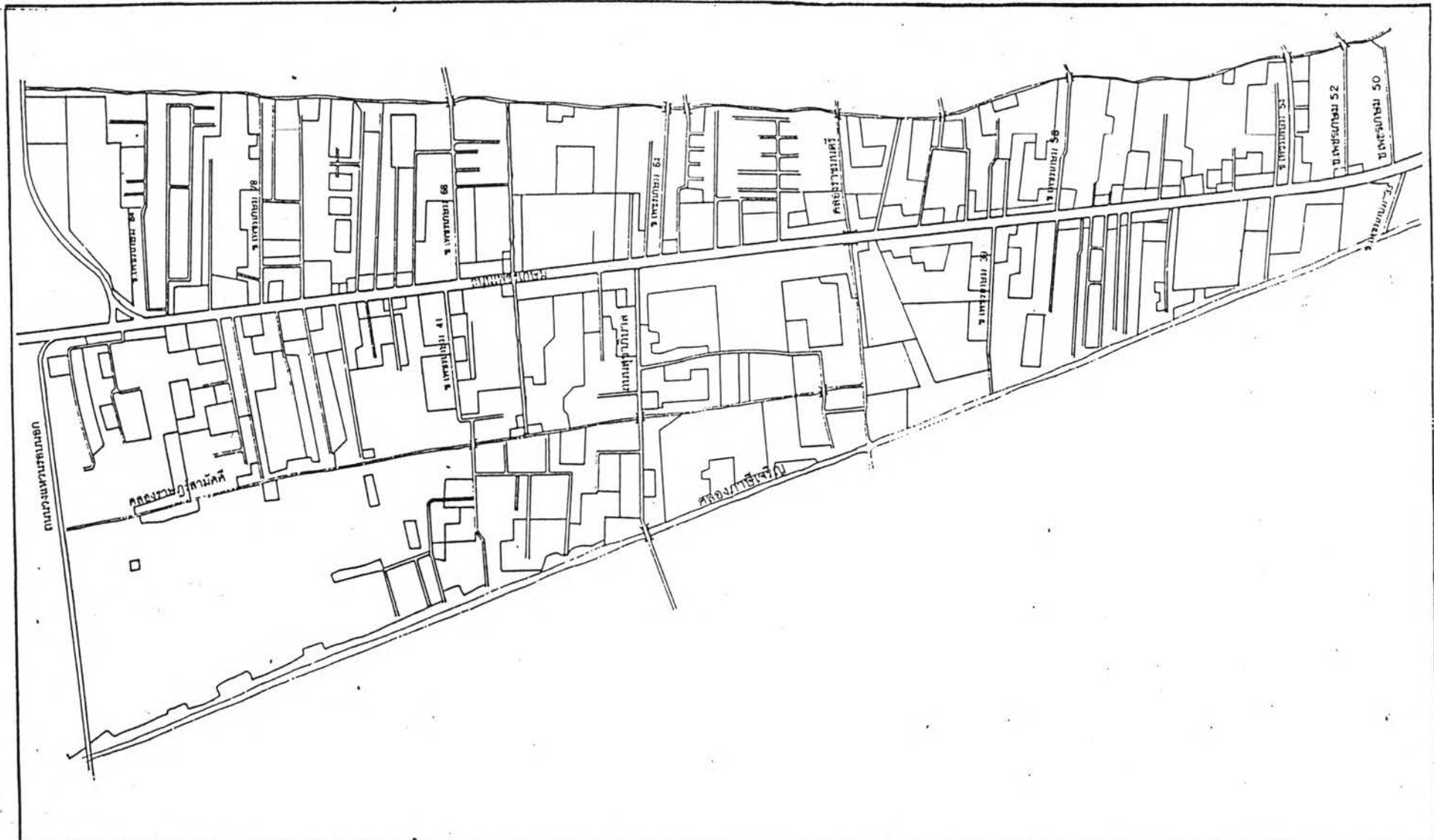
ที่มา : การสำรวจภาคสนาม

- เครื่องหมาย:
- เส้นแบ่งเขต
 - เส้นแบ่งแขวง
 - ====/==== ถนน , ซอย
 - ~~~~~ คลอง

มาตราส่วน 1:3.3

0.5 0 1 กม.

แผนที่ 3.3

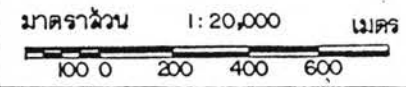

การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการวางแผน
 พัฒนาศูนย์กลางชุมชนชานเมือง :
 กรณีศึกษาชุมชนบางแค

แสดง: อาณาเขตที่ตั้งของศูนย์กลางชุมชนบางแค

แผนที่
 3.4

ที่มา : การสำรวจภาคสนาม

- 2.6 แขวงคลองขวาง มี 7 หมู่บ้าน เนื้อที่ 2.99 ตร.กม. (สัดส่วนร้อยละ 5.55)
 2.7 แขวงบางด้วน มี 15 หมู่บ้าน เนื้อที่ 2.51 ตร.กม. (สัดส่วนร้อยละ 4.66)
 2.8 แขวงปากคลองภาษีเจริญ เนื้อที่ 1.898 ตร.กม. (สัดส่วนร้อยละ 3.52)
 2.9 แขวงบางจาก มี 7 หมู่บ้าน เนื้อที่ 1.394 ตร.กม. (สัดส่วนร้อยละ 2.85)
 2.10 แขวงคูหาสวรรค์ มีเนื้อที่ 0.909 ตร.กม. (สัดส่วนร้อยละ 1.69)

แขวงปากคลองภาษีเจริญและแขวงคูหาสวรรค์เป็นแขวงที่เดิมอยู่ในเขตปกครองของเทศบาลนครบุรีเดิม จึงไม่มีหมู่บ้าน แขวงอื่น ๆ ที่เหลืออยู่ภายใต้การบังคับใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 จึงมีเจ้าพนักงานปกครองได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

3. ลักษณะทางภูมิศาสตร์

พื้นที่โดยทั่วไปของเขตภาษีเจริญ เป็นที่ราบลุ่ม มีลำคลองทั้งธรรมชาติ และคลองชลประทานตัดผ่านหลายสาย ระดับความสูงพื้นดินจากการสำรวจของกรมแผนที่ทหาร ปี พ.ศ. 2521 ปรากฏว่าพื้นดินโดยเฉลี่ยสูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางเพียง 1.50 เมตร เท่านั้น ซึ่งนับว่าต่ำมาก และเมื่อน้ำเจ้าพระยาในฤดูน้ำหลาก จะมีระดับน้ำสูงขึ้นกว่าระดับเฉลี่ยพื้นดินดังกล่าวนี้ หมายถึงว่าในบางปีเขตภาษีเจริญอาจจะประสบปัญหาน้ำท่วม ถ้าขาดระบบป้องกันน้ำท่วมที่เหมาะสม

4. การคมนาคมขนส่ง

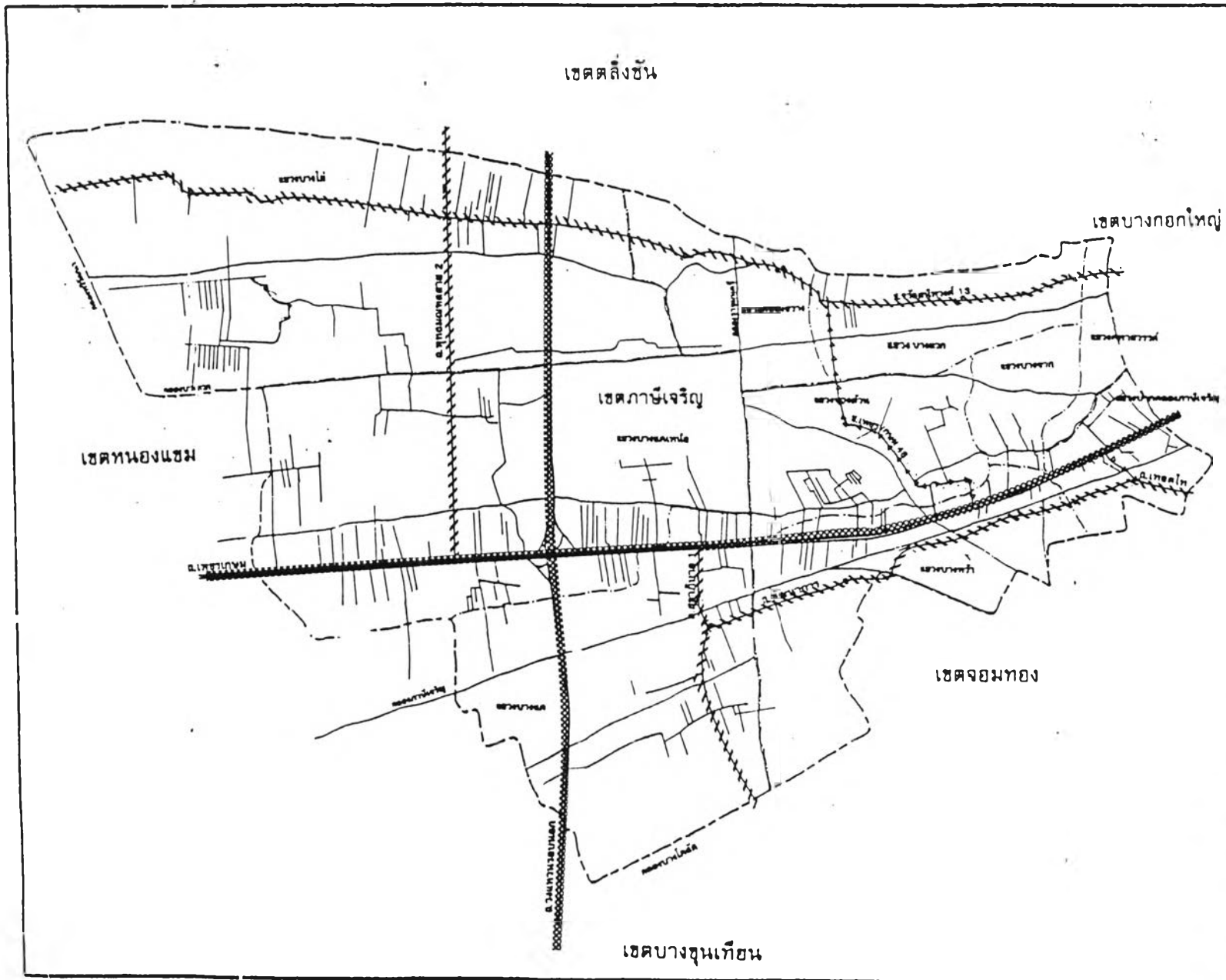
4.1 การคมนาคมขนส่งทางบก

4.1.1 โครงข่ายถนน

เขตภาษีเจริญ มีเส้นทางคมนาคมขนส่งทางบกประเภทเดียวคือ ทางถนน ประกอบด้วยถนนสายสำคัญ 9 สาย มีความยาวรวมกันประมาณ 41,640 เมตร พื้นที่ถนนรวมทั้งทางเดินเท้า คิดเป็นร้อยละ 2.52 ของการใช้ที่ดินทั้งหมด (แผนที่ 3.5) โดยระบบถนนในเขตภาษีเจริญ สามารถจำแนกออกเป็น 3 ประเภท คือ

4.1.1.1. ถนนสายประธานหรือถนนสายหลัก ที่เชื่อมโยงการคมนาคมขนส่งในระดับภูมิภาคกับปริมณฑล และเขตรอบข้างอยู่ 2 สาย คือ

ถนนเพชรเกษม (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4) มีเขตทางกว้าง ประมาณ 40 เมตร เริ่ม ต้นจากสามแยกท่าพระ (ถนนจรัลสนิทวงศ์ และถนนอินทรพิทักษ์) ในเขต บางกอกใหญ่ถึงสิ้นสุดเขตภาษีเจริญยาวประมาณ 9,550 เมตร

การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการวางแผน
พัฒนาศูนย์กลางชุมชนเมือง:
กรณีศึกษาชุมชนบางแค

แสดง: การคมนาคมขนส่งทางบก
สัญลักษณ์:

- ถนนสายหลัก
- ถนนสายรอง
- ถนนสายท้องถิ่น
- ถนนซอย

ที่มา : กองผังเมือง กรุงเทพมหานคร

- เครื่องหมาย:
- เส้นแบ่งเขต
 - เส้นแบ่งแขวง
 - ถนน, รอย
 - คลอง

มาตราส่วน

0.5 1 2 3 4 5 กม.

แผนที่ 3.5

ถนนวงแหวนรอบนอก (หมายเลข 340) เริ่มต้นจากเขตบางขุนเทียนถึง สิ้นสุดเขตตลิ่งชัน ยาวประมาณ 7,500 เมตร

ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงระยะห่างระหว่างจุดตัดของถนนสายหลัก ก็ตั้งแต่แยกท่าพระ (ถนนจรัลสนิทวงศ์, รัชดา-ท่าพระ ตัดกับถนนเพชรเกษม) จนถึงแยกต่างระดับเพชรเกษม (ถนนวงแหวนรอบนอก ตัดกับถนนเพชรเกษม) มีระยะห่างกันถึงประมาณ 7 กิโลเมตร ซึ่งเกินกว่าระยะเหมาะสมของโครงข่ายถนนที่สมบูรณ์ อีกทั้งถนนเพชรเกษมซึ่งเป็นถนนที่รองรับการคมนาคมในระดับภูมิภาค แต่มีการซ้อนทับด้วยกิจกรรมการคมนาคมในระดับเมือง และท้องถิ่น กล่าวคือเป็นถนนสายหลักที่ผ่านกลางชุมชนและย่านการค้าของเขตภาษีเจริญ

4.1.1.2. ถนนสายรอง เป็นถนนที่เชื่อมต่อระหว่างถนนสายหลักกับถนนสายหลัก ทำหน้าที่เชื่อมโยงการคมนาคมขนส่งในระดับเมือง มี 6 สาย ได้แก่

ถนนสุขาภิบาล 1 มีเขตทางกว้าง 13.50 เมตร เริ่มจากจุดเชื่อมถนน เพชรเกษม บริเวณบางแคถึงคลองบางโคล่ เขตบางขุนเทียน ยาวประมาณ 2,960 เมตร

ถนนพาณิชย์การธนบุรี (จรัลสนิทวงศ์ 13) มีเขตทางกว้าง 15.00 เมตร เริ่มจากคลองบางกอกใหญ่ ถึงถนนพุทธมณฑลสาย 2 ยาวประมาณ 8,100 เมตร

ถนนเทอดไท มีเขตทางกว้าง 16.00 เมตร เริ่มจากแขวงปากคลองฯ ถึงคลองวัดประดู่ ยาวประมาณ 1,500 เมตร

ถนนพุทธมณฑลสาย 2 มีเขตทางกว้าง 7.00 เมตร เริ่มจากจุดเชื่อมถนนเพชรเกษมที่บางแคเหนือ ไปจรดคลองบางเชือกหนัง ยาวประมาณ 4,580 เมตร

ถนนพัฒนาการ มีเขตทางกว้าง 12.50 เมตร เริ่มจากจุดเชื่อมถนนเพชรเกษม ไปสิ้นสุดคลองวัดประดู่ ยาวประมาณ 2,500 เมตร

ถนนเลียชคลองบางแวก มีเขตทางกว้าง 12.00 เมตร เริ่มจากถนนวงแหวน มาสิ้นสุดที่คลองบางจาก

ซึ่งเมื่อพิจารณาพบว่าถนนสายรองที่กล่าวมาข้างต้นทำหน้าที่เชื่อมโยงในระดับเมืองและชุมชน ซึ่งมีปริมาณการจราจรที่คับคั่ง แออัด แต่ขนาดความกว้างของถนนดังกล่าวยังไม่สอดคล้องกับหน้าที่และปริมาณการจราจร

4.1.1.3. ถนนสายท้องถิ่น อันได้แก่ ตรอก ซอยต่าง ๆ ที่ใช้ติดต่อกภายในท้องถิ่น และเป็นทางลัดที่สำคัญ โดยส่วนใหญ่จะเป็นซอยต้นขาดความเชื่อมโยงกับพื้นที่โดยมีเพียงบางซอยที่สามารถเชื่อมโยงกับโครงข่ายถนนของพื้นที่โดยรอบ ได้แก่

ถนนซอยเพชรเกษม 48 ออกไปถนนจรัลสนิทวงศ์ 13 หรือ ถนนวงแหวนรอบนอก

ถนนซอยวัดม่วง

ถนนซอยหมู่บ้านทรัพย์สิน

ถนนซอยเพชรเกษม 23 ลัดไปออกตลาดพลู (ท่าน้ำภาษีเจริญ)

ซอยคลองหนองใหญ่

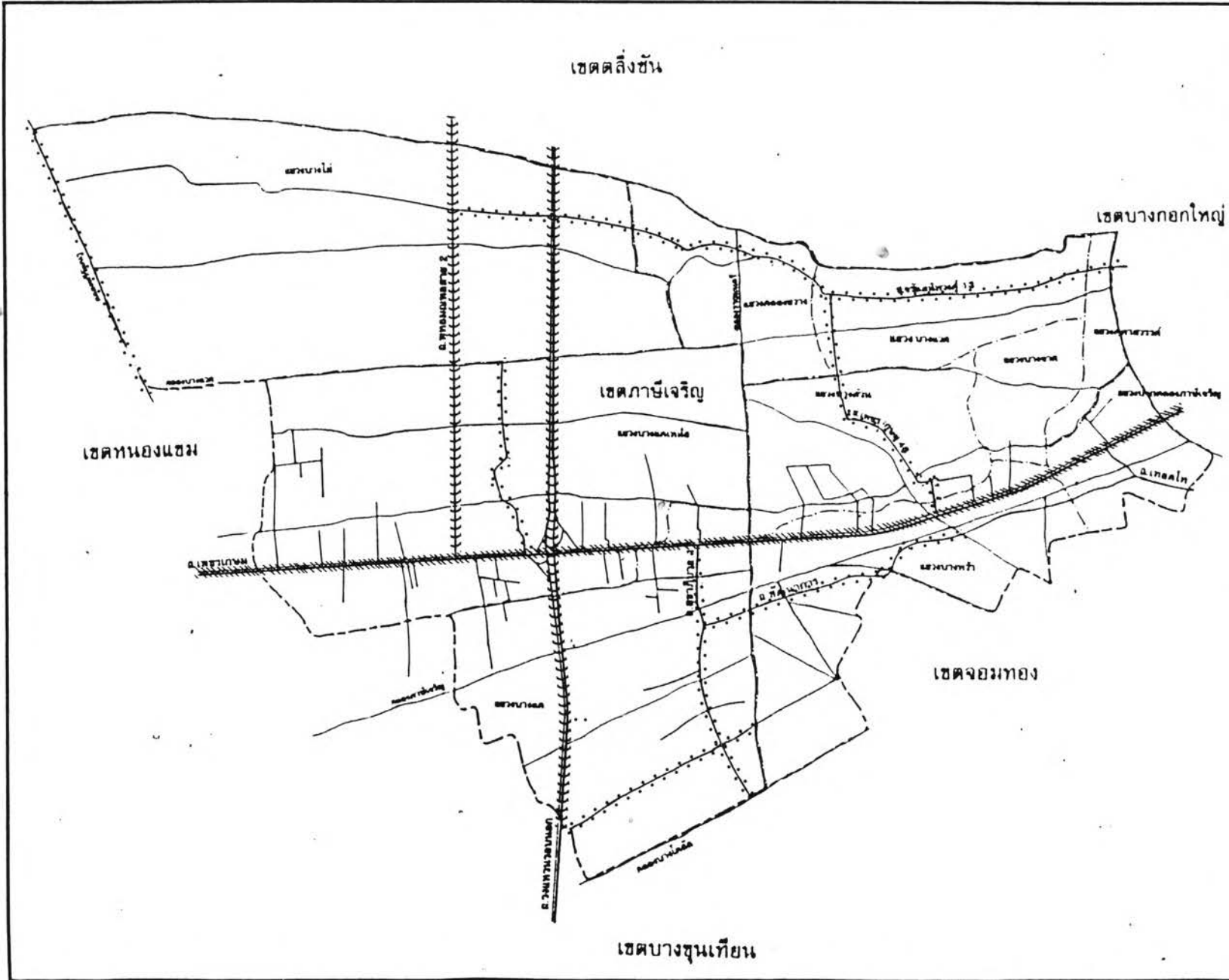
ซอยอัมประยูร

4.1.2 การบริการขนส่งมวลชน

ภาษีเจริญ มีการบริการทั้งรถโดยสารต่างจังหวัด รถโดยสารประจำทาง และรถโดยสารท้องถิ่น โดยมีศูนย์รวมอยู่บริเวณชุมชนบางแค โดยถนนเพชรเกษมมีบริการมากที่สุด โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ

รถโดยสารต่างจังหวัด สู่ 6 จังหวัด ได้แก่ นครปฐม สมุทรสาคร ราชบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรี เพชรบุรี ซึ่งใช้ถนนเพชรเกษมเป็นสายหลักในการเดินทาง(ซึ่งใน 6 จังหวัด จะแบ่งเป็นสายย่อยแยกตามรายอำเภอใหญ่ๆด้วย) โดยมีจุดจอดรถอยู่บริเวณหน้าตลาดบางแคเลยทางแยกเข้าถนนสุขาภิบาล 1 ซึ่งมีผู้โดยสารจำนวนมากมาต่อรถในช่วงบริเวณดังกล่าว นอกจากนี้แล้วยังมีรถโดยสารประจำทางต่างจังหวัดสู่จังหวัดภาคใต้อื่น ๆ เช่นจังหวัด สุพรรณบุรี สงคราม ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร ที่ใช้ถนนวงแหวนรอบนอกเป็นเส้นทางผ่านโดยจะหยุดรับส่งผู้โดยสารบริเวณเชิงสะพานทางแยกต่างระดับเพชรเกษมอีกเป็นจำนวนมาก

รถโดยสารประจำทางธรรมดา มีให้บริการทั้งหมด 9 สาย ได้แก่สาย 7, 7ก, 80, 81, 84, 91, 101, 146 และ 147 รถโดยสารปรับอากาศ อีก 3 สาย ได้แก่ ปอ. 9, ปอพ. 5 และ ปอพ. 12 โดยรถโดยสารที่วิ่ง บริการตลอดคืน มีอยู่ 3 สาย คือ 7, 84 และ 91 (แผนที่ 3.6)

การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการวางแผน
พัฒนาศูนย์กลางชุมชนในเมือง:
กรณีศึกษาชุมชนบางแค

แสดง: การบริการขนส่งมวลชน
สัญลักษณ์:

- ||||| รถประจำทางมากกว่า 3 สาย
- ~~~~~ รถประจำทางน้อยกว่า 3 สาย
- รถโดยสารท้องถิ่น

ที่มา : การสำรวจภาคสนาม

- เครื่องหมาย:
- เส้นแบ่งเขต
 - - - เส้นแบ่งแขวง
 - ==/== ถนน , ซอย
 - ~ คลอง

มาตราส่วน 0.5 0 1 กม.

แผนที่ 3.6

รถโดยสารท้องถิ่น จะมีศูนย์กลางการให้บริการอยู่ที่ศูนย์กลางชุมชนบางแค ทั้งหมด 11 สาย โดยจะมีจุดจอดรถอยู่บริเวณโดยรอบกลุ่มตลาดบางแค และบริเวณอื่น ๆ อีก 5 สาย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ทำรถบริเวณด้านข้างตลาดศูนย์การค้าบางแคมีรถโดยสารท้องถิ่นทั้งหมด 6 สาย ประกอบด้วย สายบางแค-บางบอน บางแค-คลองหนองใหญ่ บางแค-ศิริเกษม บางแค-วัดสิงห์ บางแค-วัดรางบัว บางแค-ซอยอิมปรีเยอร์

ทำรถบริเวณตลาดบ่อหลามีรถโดยสารประจำทางท้องถิ่นทั้งหมด 4 สาย บางแค-วัดบุญญประดิษฐ์ บางแค-เกษมสุข บางแค-ซอยแสงเพชร บางแค-ศาลาแดง

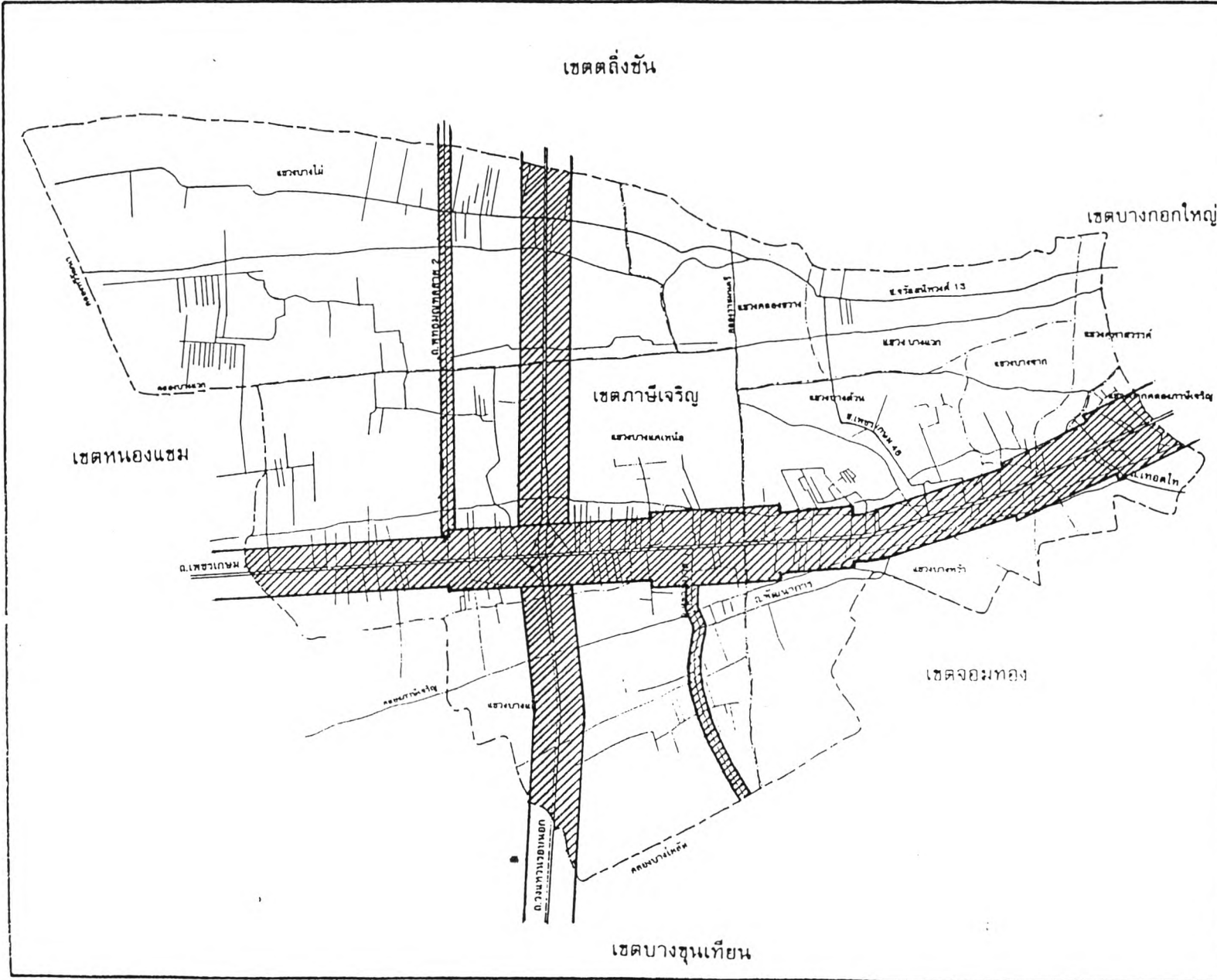
ทำรถบริเวณปั้มน้ำมันหน้าบ้านพักคนชราบางแค มีรถโดยสารท้องถิ่น 1 สาย คือ บางแค-พุทธมณฑลสาย 4

นอกนั้นอีก 5 สายกระจายอยู่ตามปากซอยสำคัญที่มีสะพาน

4.1.3 ปริมาณการจราจร

จากการรวบรวมข้อมูลปริมาณการจราจรของสำนักวิศวกรรมจราจรและขนส่ง กรุงเทพมหานครที่ได้สำรวจไว้เมื่อปี พ.ศ. 2536 แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและจัดช่วงของปริมาณการจราจรได้ดังนี้(แผนที่ 3.7)

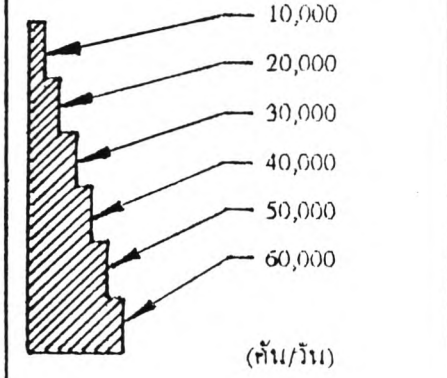
ถนนเพชรเกษมช่วงสะพานบางไผ่จนถึงปากซอยเพชรเกษม 28 มีปริมาณการจราจรเฉลี่ยประมาณ 50,000 - 60,000 คันต่อวัน เนื่องมาจากมีการปิดช่องเลี้ยวขวาได้สะพานลอยท่าพระ ช่วงจากสะพานเนาว์จันเนียรตั้งแต่แยกท่าพระมาจนถึงจุดดังกล่าวจะไม่มีจุดกลับรถเลย เมื่อเลยช่วงดังกล่าวปริมาณการจราจรจะเบาบางลงอยู่ในระดับประมาณเฉลี่ย 40,000 - 50,000 คันต่อวัน จนถึงบริเวณหน้ามหาวิทยาลัยสยามการจราจรก็จะเบาบางลงอีกปริมาณการจราจรเฉลี่ยประมาณ 30,000 - 40,000 คันต่อวัน และจะเริ่มหนาแน่นอีกครั้งเมื่อไปถึงปากซอยเพชรเกษม 48 ซึ่งเป็นซอยตัดเชื่อมกับถนนจรัลสนิทวงศ์ 13 ประกอบกับช่วงดังกล่าวมีห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่คือศูนย์การค้า ฟิวเจอร์พาร์คบางแค ซึ่งตั้งอยู่ริมถนนเพชรเกษมฝั่งขาออก ทำให้รถจากด้านฝั่งถนนเพชรเกษมขาเข้าซึ่งมาจากนอกเมืองมากับรถเพื่อใช้บริการที่ห้างสรรพสินค้าดังกล่าว ซึ่งที่กลับรถนี้ในช่วงเวลาเร่งด่วน(ช่วงเวลาเย็น 15.00-20.00) จะมีรถที่มาจากนอกเมืองที่จะกลับรถใช้ถนนฝั่งขาออกเพื่อจะ ผ่านตลาดบางแคเป็นจุดกลับรถแรกเนื่องจากจุดกลับรถบริเวณซอยเพชรเกษม 39 จะปิดในช่วงเวลาดังกล่าว ทำให้ช่วงบริเวณดังกล่าวไปจนถึงบริเวณปากซอยเพชรเกษม 68 และซอยเพชรเกษม 41 ซึ่งอยู่ในบริเวณศูนย์กลางชุมชนบางแคและหน้ากลุ่มตลาดบางแคมีปริมาณการจราจรที่หนาแน่นที่สุดในช่วงเย็นเขตภาษีเจริญประมาณ 50,000 - 60,000คันต่อวัน ซึ่งเมื่อเลยช่วงนี้ไป

การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการวางแผน
พัฒนาศูนย์กลางชุมชนชาวเมือง:
กรณีศึกษาชุมชนบางแค

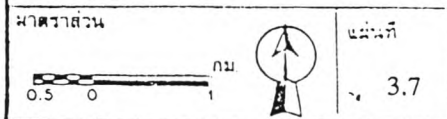
แสดง : ปริมาณการจราจร
เขตภาษีเจริญ

สัญลักษณ์:

ที่มา : กองวิศวกรรมจราจร
กรุงเทพมหานคร

- เครื่องหมาย:
- เส้นแบ่งเขต
 - เส้นแบ่งแขวง
 - ==/== ถนน , ซอย
 - ~ คลอง

จนถึงบริเวณทาง แยกพุทธมณฑลสาย 2 ปริมาณการจราจรจะเบาบางลง ประมาณ 40,000 - 50,000 คันต่อวัน ถัดจากบริเวณออกไปปริมาณการจราจรจะยิ่งเบาบางลงอีกเหลือประมาณ 30,000 - 40,000 คันต่อวัน

ถนนวงแหวนรอบนอก ตลอดทั้งเส้นทางจะมีปริมาณการจราจรเฉลี่ยวันละประมาณ 30,000 - 40,000 คัน อันเนื่องมาจากเป็นถนนรอบเมืองไม่ผ่านกลางย่านศูนย์กลางใจ โดยจะมีการจราจรหนาแน่นเฉพาะในช่วงเวลาเร่งด่วน

ถนนพุทธมณฑลสาย 2 และถนนพัฒนาการ ตลอดทั้งเส้นทางจะมีปริมาณการจราจรเฉลี่ยวันละประมาณ 10,000 - 20,000 คัน อันเนื่องมาจากเป็นถนนสายรองที่ใช้คมนาคมระหว่างศูนย์กลางและท้องถิ่นซึ่งสามารถเชื่อมโยงระหว่างชุมชนรอบข้างได้ แต่ขนาดความกว้างของทางที่คับแคบและมีการจราจรหนาแน่นในช่วงเวลาเร่งด่วน ทำให้ประชาชนไม่นิยมใช้เส้นทางดังกล่าว

ส่วนถนนพัฒนาการ ถนนบางแวก(จรัลสนิทวงศ์ 13) ในปีดังกล่าวไม่มีการสำรวจปริมาณจราจร

4.1.4 ปัญหาการจราจร

เขตภาษีเจริญ มีถนนหลักที่สำคัญคือถนนเพชรเกษม ซึ่งเป็นถนนในแนวรัศมีมุ่งศูนย์กลางชุมชนในเขตชั้นในกรุงเทพมหานคร และเชื่อมโยงระหว่างจังหวัดต่าง ๆ จะมีปริมาณที่แออัดหนาแน่นตลอดทั้งวัน อันเนื่องมาจากการมีกิจกรรมการใช้ที่ทับกันระหว่างถนนในระดับภูมิภาคกับถนนของเมืองที่มีการจราจรแออัดตลอดเวลาโดยจะเป็นปัญหาการจราจรติดขัดตามจุดกัลป์รถต่าง ๆ และย่านที่มีผู้คนมารวมกันอยู่หนาแน่น เช่น หน้าห้างสรรพสินค้า และบริเวณหน้าตลาด ในช่วงเวลาเร่งด่วน โดยมีจุดที่เป็นปัญหาสำคัญหลักดังต่อไปนี้

ถนนเพชรเกษมฝั่งขาเข้า จะมีปัญหาการจราจรหนาแน่นในช่วงเวลาเช้า อันเนื่องมาจากบริเวณสี่แยกท่าพระซึ่งอยู่ด้านในมีปัญหาการจราจรคับคั่งส่งผลให้เกิดการจราจรที่ติดขัดต่อเนื่องเป็นแนวยาวไปจนถึงเลยบริเวณหน้าตลาดบางแค โดยมีจุดที่เป็นปัญหาทำให้เกิดการจราจรติดขัดยิ่งขึ้นที่บริเวณปากซอยเพชรเกษม 28 ซึ่งเป็นจุดกัลป์รถสำหรับรถที่มาจากถนนเพชรเกษม ทางด้านสี่แยกท่าพระ โดยบริเวณดังกล่าวห้ามรถที่จะเลี้ยวขวาเข้าถนนจรัลสนิทวงศ์ โดยให้ตรงมากัลป์รถในบริเวณดังกล่าว ประกอบกับเป็นจุดกัลป์รถแรกนับจากบริเวณสี่แยกท่าพระ บริเวณหน้าตลาดบางแคใกล้ทางแยกเข้าถนนสุขาภิบาล 1 จะมีการชลดตัวของรถที่ผ่านบริเวณดังกล่าว บริเวณปากซอยเพชรเกษม 68 ซึ่งเป็นจุดกัลป์รถสำหรับรถขาออกที่จะย้อนมาใช้เพื่อจะใช้ถนนฝั่งขาเข้าเมือง ทำให้มีการจราจรแออัดต่อเนื่องไปถึงบริเวณทางแยกต่างระดับเพชรเกษม และ

บริเวณทางแยกถนนพุทธมณฑลสาย 2 ซึ่งจะมีปริมาณการจราจรหนาแน่นทำให้เกิดการติดขัดของรถบริเวณดังกล่าว

ถนนเพชรเกษมขาออก จะมีปัญหาการจราจรหนาแน่นในช่วงเวลาเย็น อันเนื่องมาจากบริเวณหน้าตลาดบางแคซึ่งอยู่ด้านในมีปัญหาการจราจรคับคั่งส่งผลให้เกิดการจราจรที่ติดขัดต่อเนื่องเป็นแนวยาวไปจนถึงบริเวณสี่แยกท่าพระ บริเวณปากซอยเพชรเกษม 28 ซึ่งเป็นจุดกลับรถเพื่อจะเลี้ยวเข้าซอยลาดเพชรเกษม 23 อันเป็นเส้นทางเชื่อมออกไปสู่ถนนพัฒนาการ และ ย่านตลาดพลู บริเวณปากซอยเพชรเกษม 33 ซึ่งเป็นจุดกลับรถเพื่อจะมาใช้บริการในศูนย์การค้าฟิวเจอร์พาร์คบางแค บริเวณหน้าห้างสรรพสินค้าฟิวเจอร์พาร์คซึ่งเป็นจุดกลับรถเพื่อไปตลาดบางแคหรือออกไปนอกเมือง โดยในช่วงเวลาเร่งด่วน เวลา 15.00-20.00 น. จะปิดจุดกลับรถบริเวณปากซอยเพชรเกษม 39 ให้มากลับรถในบริเวณหน้าห้างดังกล่าว บริเวณปากซอยเพชรเกษม 39 ซึ่งเป็นจุดกลับรถด้านเดียว (สำหรับรถขาเข้าไปกลับรถไปนอกเมือง)เพื่อไปตลาดบางแคหรือออกไปนอกเมือง ซึ่งจะเปิดให้ใช้ในช่วงเวลาเร่งด่วนตอนเย็น เวลา 15.00-20.00 น บริเวณหน้าตลาดบางแคและทางแยกเข้าถนนสุขาภิบาล 1 จะมีการชลดตัวของรถที่ผ่านบริเวณหน้าตลาดอันเนื่องมาจาก มีการจอร์รถขนส่งสินค้า และหยุดรถโดยสารกึ่งขวงผิวการจราจร ประกอบกับมีการตั้งวางสินค้าที่ไม่เป็นระเบียบทำให้ประชาชนต้องลงมาเดินในผิวการจราจร

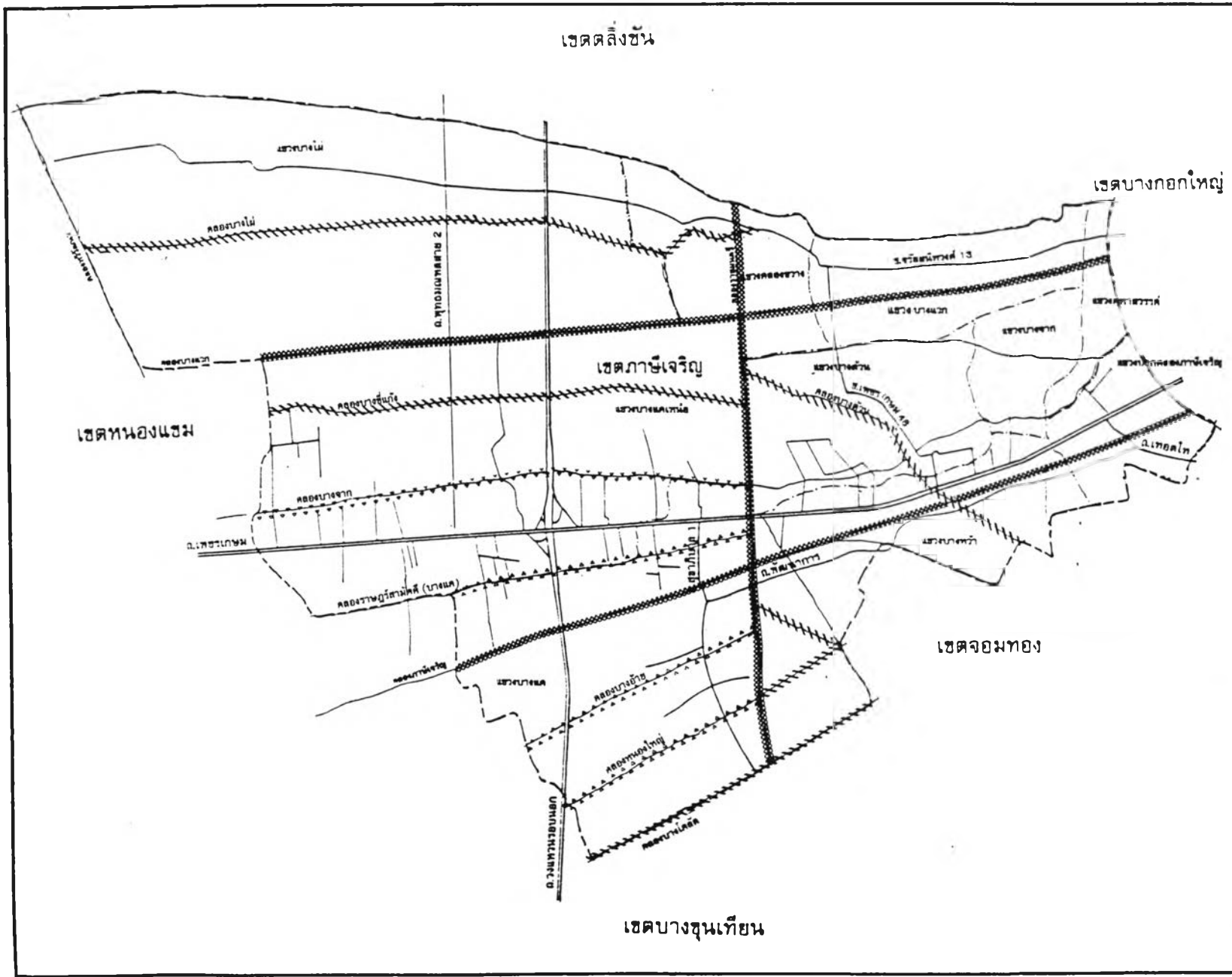
4.2 การคมนาคมขนส่งทางน้ำ

4.2.1 โครงข่ายคลอง

คลองที่สำคัญของเขตภาษีเจริญแบ่งตามบทบาทหน้าที่ทางด้านคมนาคมขนส่งได้ดังนี้(แผนที่ 3.8)

1. คลองที่เป็นเส้นทางคมนาคมหลัก ได้แก่ คลองบางกอกใหญ่ (คลองบางหลวง) คลองราชมนตรี คลองภาษีเจริญ คลองบางแวก
2. คลองที่เป็นเส้นทางคมนาคมรอง ได้แก่ คลองบางไผ่ คลองบางจี่แก้ง คลองบางด้วน คลองบางหว้า คลองบางโคล่ คลองบางสาย คลองลัด
3. คลองที่เป็นเส้นทางคมนาคมเบาบาง ได้แก่ คลองบางจาก คลองราษฎร์สามัคคี (บางแค) คลองบางอ้าย คลองหนองใหญ่
4. คลองที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ทางด้านคมนาคม ได้แก่ คลองบางจาก (ช่วงที่ผ่านแขวงบางด้วน บางจาก คูหาสวรรค์) คลองบางประทุน คลองรางบัว

เนื่องจากชุมชนส่วนใหญ่ในเขตภาษีเจริญนั้น เดิมเป็นชุมชนเกษตรกรรม ชีวิตความเป็นอยู่จึงมีความผูกพัน และสัมพันธ์กับลุ่มน้ำลำคลอง ทั้งในด้านการเกษตรและการคมนาคมติดต่อรวมทั้งการขนส่งสินค้าเกษตร ต่อมาภายหลังความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมได้แผ่ปก

การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการวางแผน
พัฒนาศูนย์กลางชุมชนชาวเมือง:
กรณีศึกษาชุมชนบางแค

แสดง : คลองที่ใช้ในการคมนาคมและขนส่ง
สัญลักษณ์ :

- คลองที่ใช้เป็นเส้นทางคมนาคมหลัก
- คลองที่ใช้เป็นเส้นทางคมนาคมรอง
- คลองที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ด้านคมนาคม

ที่มา : กองผังเมือง กรุงเทพมหานคร

- เครื่องหมาย:
- เส้นแบ่งเขต
 - เส้นแบ่งแขวง
 - ====/==== ถนน , ซอย
 - ~~~~~ คลอง

มาตราส่วน 0.5 0 1 กม.

แผนที่ 3.8

คลุมเข้ามา อาชีพเกษตรกรรมของเขตภาษีเจริญลดลงอย่างรวดเร็ว ประกอบกับมลภาวะต่าง ๆ ทำให้น้ำในลุ่มน้ำลำคลองเกิดการเน่าเสีย มีผลให้พืชผลการเกษตรเกิดความเสียหาย จนทำให้การเกษตรกรรมแทบจะเลือนหายไปจากเขตนี้ เมื่อปริมาณสินค้าเกษตรลดลง อีกทั้งการขนส่งและการคมนาคมทางถนน ได้เข้ามามีบทบาทในพื้นที่มากขึ้น

แต่ปัจจุบันปัญหาการจราจรติดขัด กำลังเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น การคมนาคมขนส่งทางน้ำจึงถูกนำมาเป็นทางเลือกสำคัญ เพราะใช้เวลาและงบประมาณในการดำเนินงานน้อย ทนต่อปัญหาและแบ่งเบาภาระการจราจรทางบกได้มาก

4.2.2 การเดินเรือโดยสาร

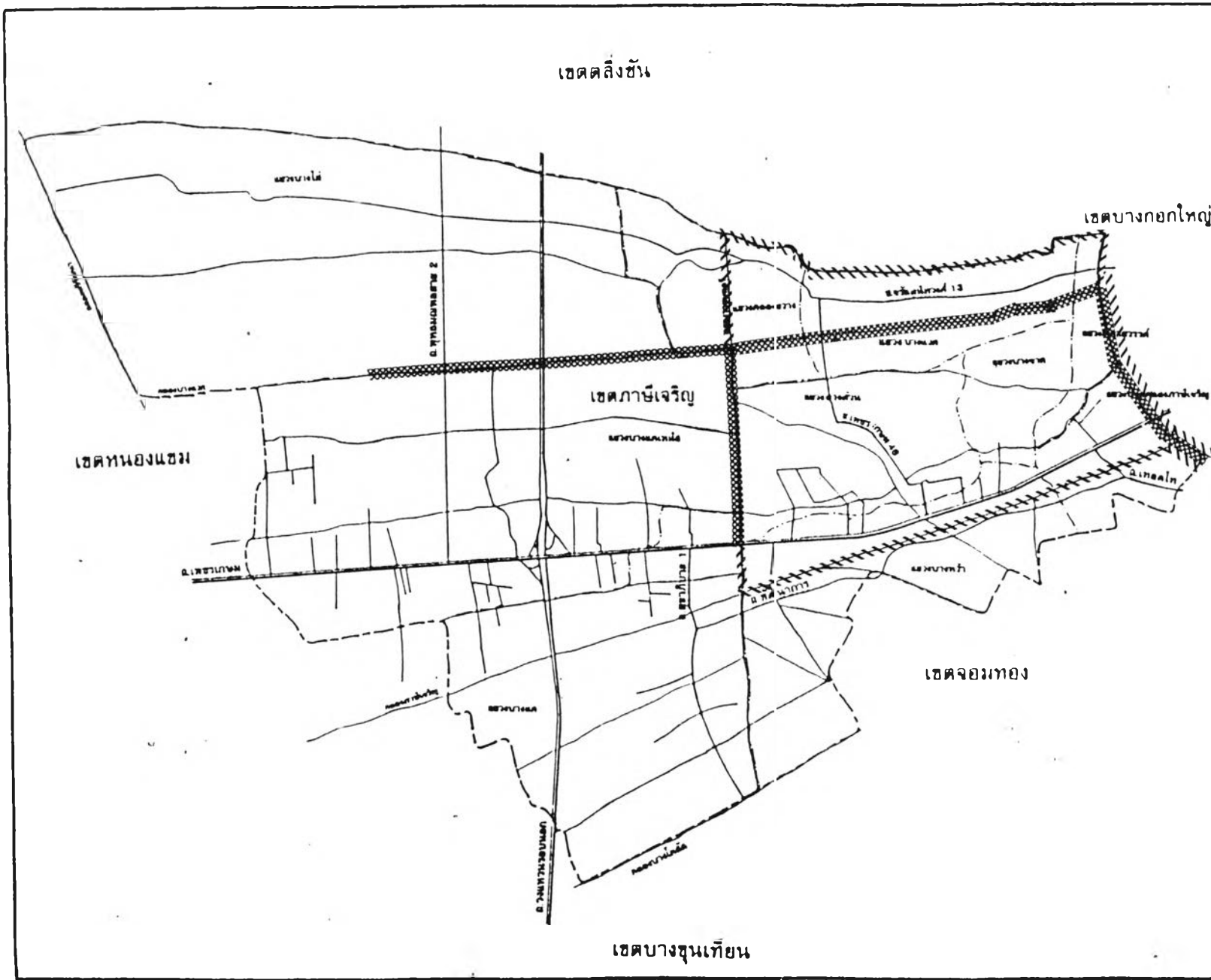
ปัจจุบันเขตภาษีเจริญ มีเรือโดยสารให้บริการอยู่ 3 เส้นทาง และในอนาคตกรุงเทพมหานครมีโครงการเปิดสัมปทานให้เอกชนเดินเรือโดยสารในคลองเพิ่มขึ้นในเขตนี้ อีก 2 เส้นทาง(แผนที่ 3.9)

4.2.2.1 เส้นทางเดินเรือโดยสารในปัจจุบัน

สายบางแค-คลองบางแวก ให้บริการโดยใช้เรือโดยสารแบบ เรือยนต์เพลลาใบจักรยาว (เรือหางยาว) ขนาดบรรทุกผู้โดยสาร 20 คน มีให้บริการ 12-15 ลำ วิ่งรับส่งผู้โดยสาร จากตลาดบางแค(ด้านทิศเหนือ) ไปตามคลองราชมนตรี ถึงคลองบางแวก สุดปลายทางที่วัดบุญยประดิษฐ์อัตราค่าโดยสาร 5 บาท ตลอดสาย การให้บริการ เรือจะออกเมื่อผู้โดยสารเต็มลำ ช่วงเวลาให้บริการ ช่วงเช้าตั้งแต่เวลา 06.00-08.00 น. จะมีเรือเที่ยวออก (วัดบุญยประดิษฐ์-บางแค) มากกว่าเรือเที่ยวเข้า ช่วงเวลา 16.00-18.00 น.จะมีเรือเที่ยวเข้า (บางแค-วัดบุญยประดิษฐ์) มากกว่าเรือเที่ยวออก นอกจากช่วงเวลาดังกล่าวแล้วจะเป็นการเช่าเหมาลำ

สายคลองบางแวก-สะพานพุทธ ให้บริการรับส่งผู้โดยสารจากสี่แยกคลองราชมนตรี ตัดกับคลองบางแวก ไปตามคลองบางแวก คลองบางหลวงน้อย คลองบางกอกใหญ่ ออกแม่น้ำเจ้าพระยาถึงท่าปากคลองตลาด (เชิงสะพานพระพุทธยอดฟ้าฯ)บริการโดยใช้เรือโดยสารเพลลาใบจักรยาว (เรือหางยาว)ขนาดบรรทุก 30 คน มีเรือให้บริการ 60 ลำ เริ่มให้บริการตั้งแต่เวลา 06.00 น. จนถึงเที่ยงสุดท้าย 21.00 น. โดยเรือออกทุก 30 นาที ในช่วงเวลาปกติ และทุก 10 นาที ในช่วงเวลาเร่งด่วน อัตราค่าโดยสาร 4-8 บาทตามระยะทาง

สายคลองบางแวก(พาณิชย์การธนบุรี-ท่าราชินี) รับส่งผู้โดยสารจากคลองบางแวกผ่านหน้าวิทยาลัยพาณิชย์การธนบุรี ไปตามคลองบางหลวงน้อย คลองบางกอกใหญ่ ออกแม่น้ำเจ้าพระยาถึงท่าราชินี (ข้างโรงเรียนราชินี) บริการโดยใช้เรือโดยสารขนาดบรรทุกผู้โดยสาร 25-30 คน โดยมีเรือให้บริการ 23 ลำ เริ่มให้บริการเที่ยวแรกเวลา 06.00 น. ถึง เที่ยงสุดท้าย

การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการวางแผน
พัฒนาศูนย์กลางชุมชนชานเมือง:
กรณีศึกษาชุมชนบางแค

แสดง:
เส้นทางเดินเรือในปัจจุบัน

==== คลองที่มีการเดินเรือ
ในปัจจุบัน

////// คลองที่มีโครงการเดินเรือ
ในอนาคต

เครื่องหมาย:

----- เส้นแบ่งเขต

----- เส้นแบ่งราว

==== ถนน, ซอย

==== คลอง

มาตราส่วน

0.5 0 1 กม.

พื้นที่ 3.9

ท้ายเวลา 21.00 น. โดยเรือจะออกทุก 30 นาที ในช่วงเวลาปกติและทุก 10 นาที ในช่วงเวลาเร่งด่วน อัตราค่าโดยสาร 4-8 บาท (ตามระยะทาง)

4.2.2.2 เส้นทางที่จะมีการเดินเรือโดยสารในอนาคต

เป็นเส้นทางเดินเรือของกรุงเทพมหานคร 2 สาย ใน 7 สาย ของโครงการเดินเรือโดยสารในคลอง เพื่อแบ่งเบาภาระการจราจรทางบก และเพิ่มทางเลือกให้แก่ประชาชน โดยอยู่ระหว่างดำเนินการเปิดสัมปทาน จะเปิดให้บริการได้ประมาณปลายปี พ.ศ. 2538

1. สายบางแค-ท่าช้าง การให้บริการเริ่มจากท่าเรือได้สะพานเพชรเกษม ใกล้ตลาดบางแค ไปตามคลองราชมนตรี คลองบางเชือกหนัง คลองมอญ ออกสู่มแม่น้ำเจ้าพระยา ถึงท่าช้าง โดยผ่านถนนเพชรเกษม ถนนจรัลสนิทวงศ์ ถนนอิสรภาพ ถนนอรุณอมรินทร์ รวมระยะทางทั้งหมด 11.75 กิโลเมตร มีจุดรับ-ส่งผู้โดยสาร ทั้งหมด 18 ท่า

2. สายคลองภาษีเจริญ (ท่าเกษตร-สะพานพุทธ) การให้บริการเริ่มจากบริเวณ คลองภาษีเจริญหน้าตลาดท่าเกษตรบางแค คลองบางกอกใหญ่ ออกแม่น้ำเจ้าพระยา ถึงท่าปาก คลองตลาด (เชิงสะพานพระพุทธรูปฟ้าฯ) ผ่านถนนรัชดา-ท่าพระ ถนนเทอดไท ถนนเพชรเกษม ถนนอิสรภาพ

5. การใช้ที่ดิน

5.1 ภาพรวมการใช้ที่ดินปัจจุบันเขตภาษีเจริญ

จากการศึกษาภาพถ่ายทางอากาศปี พ.ศ. 2536 ประกอบกับข้อมูลการสำรวจทางภาคสนามพบว่าเขตภาษีเจริญและศูนย์กลางชุมชนบางแค มีการใช้ที่ดินโดยทั่วไปแบบผสม (Mixed Landuse) โดยมีการใช้ที่ดินหลาย ๆ ประเภทปะปนอยู่ด้วยกัน มีสัดส่วนและการกระจายตัวของการใช้ที่ดินประเภทหลัก ๆ ดังนี้ (ตาราง 3.1)

5.1.1 การใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม มีพื้นที่พาณิชยกรรมอยู่ 2% ของพื้นที่ โดยส่วนใหญ่อยู่ติดสองฟากถนนเพชรเกษม มีการเกาะกลุ่มที่เห็นได้ชัดคือบริเวณตลาดบางแค และบริเวณสองฟากถนนเทอดไทซึ่งเป็นพื้นที่ต่อเนื่องมาจากเขตธนบุรี

5.1.2 การใช้ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมและคลังสินค้า มีสัดส่วนการใช้ที่ดินประมาณ 3% ของพื้นที่เขตโดยมีการกระจายตัวแทรกอยู่ในชุมชนต่าง ๆ ทั่วไปในพื้นที่เขตและมีส่วนรวมตัวในย่านพาณิชยกรรมสองฟากของถนนเพชรเกษมโดยเกาะกลุ่มที่ชัดเจนคือบริเวณช่วงในตั้งแต่ซอยเพชรเกษม 33 ถึงซอยเพชรเกษม 39 และซอยเพชรเกษม 52 ถึงซอยเพชรเกษม 68 และช่วงนอกบริเวณแขวงบางแคเหนือตั้งแต่คลองบางยายเทียม จนติดถนนวงแหวนรอบนอกทั้งสองฝั่งของถนนเพชรเกษม

5.1.3 การใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย เป็นกิจกรรมการใช้ที่ดินที่มีสัดส่วนการใช้พื้นที่สูงที่สุดในกิจกรรมประเภทพื้นที่เมือง โดยมีพื้นที่ที่พักอาศัยถึงประมาณ 24% ของพื้นที่เขต โดยมีการกระจายตัวอย่างหนาแน่นปะปนกับการใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรม อยู่ในบริเวณสองฟากถนนเพชรเกษมและตามซอยแยกต่าง ๆ คลอบคลุมไปถึงแนวคลองบางจาก และคลองภาษีเจริญซึ่งเป็นแนวอุปสรรคตามธรรมชาติที่ทำให้การบริการด้านสาธารณูปโภคแพร่ไปไม่ถึง นอกจากนี้แล้วยังมีย่านที่พักอาศัยกระจายตัวอยู่ตาม ถนนพุทธมณฑลสาย 2 ถนน สุขุมวิท 1 พัฒนาการ และซอยแยกที่มีสะพานข้ามดังกล่าว โดยมีกลุ่มที่อยู่อาศัยที่รวมตัวหนาแน่นชัดเจน คือกลุ่มชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจ และชุมชนหมู่บ้านจัดสรรต่างในแขวงบางแค แขวงบางแคเหนือ และแขวงบางไผ่

5.1.4 การใช้ที่ดินประเภทพื้นที่เกษตรกรรมและที่โล่งว่าง ซึ่งมีอยู่ถึงประมาณ 22289 ไร่ คิดเป็น 66 %ของพื้นที่ทั้งหมดซึ่งจากการศึกษาข้อมูลทางด้านพื้นที่การเกษตรของเขต ภาษีเจริญพบว่าพื้นที่เกษตรกรรมอยู่เพียง 8804 ไร่ คิดเป็น 26 %พื้นที่เขตนอกนั้นเป็นพื้นที่ว่างที่เกิดจากการเป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่ปล่อยทิ้งร้างส่วนพื้นที่เมืองนั้นจะมีอยู่ประมาณร้อยละ 34% ของพื้นที่ทั้งหมดซึ่งส่วนใหญ่จะกระจายตัวอยู่ในแขวงบางไผ่ แขวงคลองขวาง แขวงบางหว้าและ แขวงบางจากอันเนื่องมาเป็นบริเวณพื้นที่เกษตรเดิมมีค่าคลองอยู่มาก มีการคมนาคมที่ไม่สะดวก และส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ ที่อยู่ภายใต้การควบคุมด้วยข้อกำหนดของรัฐในด้านการส่งเสริมและอนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม

5.2 การเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มการใช้ที่ดินเขตภาษีเจริญ

เพื่อให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลง และแนวโน้มการใช้ที่ดิน ผู้ศึกษาได้เปรียบเทียบข้อมูลการใช้ที่ดินที่กล่าวมาข้างต้นกับข้อมูลการใช้ที่ดินปีพ.ศ. 2529 ของกองผังเมือง และข้อมูลการใช้ที่ดินปีพ.ศ. 2534 ซึ่งได้จากการวิเคราะห์ภาพถ่ายทางอากาศปีพ.ศ. 2534 แผนที่ภาษี โรงเรือนและที่ดิน(กรุงเทพมหานคร)และแผนที่ JICA พบว่าการใช้ที่ดินหลักประเภทต่าง ๆ ของเขต ภาษีเจริญมีการเปลี่ยนแปลงดังนี้

5.2.1 ด้านที่อยู่อาศัย มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับสูงเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนพื้นที่เดิมโดยในช่วงปี พ.ศ. 2529-2534 มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นถึง 20% และในช่วงปี พ.ศ. 2534-2536 มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 4% ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยรวมช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529-2536 มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นรวม 24% โดยคิดเป็นสัดส่วนเพิ่มขึ้น 5% ของพื้นที่เขตทั้งหมด อันเนื่องมาจากมีการเพิ่มขึ้นของที่พักอาศัยทั้งบ้านจัดสรร และอาคารที่พัก เป็นจำนวนมาก อีกทั้งพื้นที่เกษตรกรรมเดิมที่ปล่อยรกร้างทำให้เกิดการขยายและแทรกตัวของที่อยู่อาศัยในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่สอดคล้องกับข้อกำหนดของรัฐและที่หลีกเลี่ยงข้อกำหนดของรัฐ

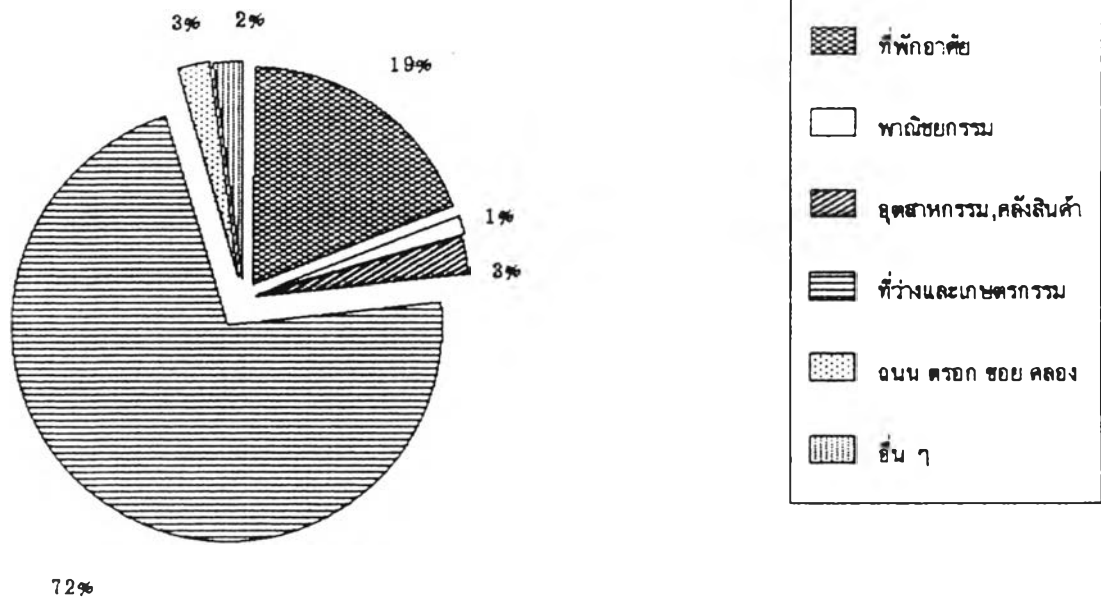
ตารางที่ 3.1 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินของเขตภาษีเจริญและการเปลี่ยนแปลงในปี พ.ศ. 2529,พ.ศ.2535 และพ.ศ. 2536

ประเภทการใช้ที่ดิน	พื้นที่การใช้ที่ดิน						การเปลี่ยนแปลง								
	พ.ศ.2529		พ.ศ.2534		พ.ศ.2536		พ.ศ.2529-2534			พ.ศ.2534-2536			พ.ศ.2529-2536		
	ไร่	ร้อยละ	ไร่	ร้อยละ	ไร่	ร้อยละ	ไร่	%R	%A	ไร่	%R	%A	ไร่	%R	%A
ที่พักอาศัย	6507.73	19.30	7892.23	23.41	8226.48	24.40	1384.50	21.27	4.11	334.25	4.06	0.99	1718.75	26.41	5.10
พาณิชย์กรรม	488.1	1.45	528.6	1.57	643.65	1.91	40.50	8.30	0.12	115.05	17.87	0.34	155.55	31.87	0.46
อุตสาหกรรม,คลังสินค้า	961.99	2.85	1026.24	3.04	1040.44	3.09	64.25	6.68	0.19	14.20	1.36	0.04	78.45	8.15	0.23
สถานที่ราชการ	72.71	0.22	72.71	0.22	72.71	0.22	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
สถาบันการศึกษา	259.13	0.77	259.13	0.77	259.13	0.77	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
ศาสนสถาน	320.4	0.95	320.4	0.95	320.40	0.95	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
สาธารณูปโภค	15.14	0.04	15.14	0.04	15.14	0.04	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
ถนน ตรอก ซอย	573.57	1.70	773.57	2.29	773.57	2.29	200.00	34.87	0.59	0.00	0.00	0.00	200.00	34.87	0.59
แม่น้ำ ลำคลอง	276.79	0.82	276.79	0.82	276.79	0.82	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
ที่ว่างและเกษตรกรรม	24241.3	71.90	22552.06	66.89	22088.56	65.51	-1689.24	-6.97	-5.01	-463.50	-2.10	-1.37	-2152.74	-8.88	-6.38
พื้นที่เขต	33716.87	100	33716.87	100	33716.87	100	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

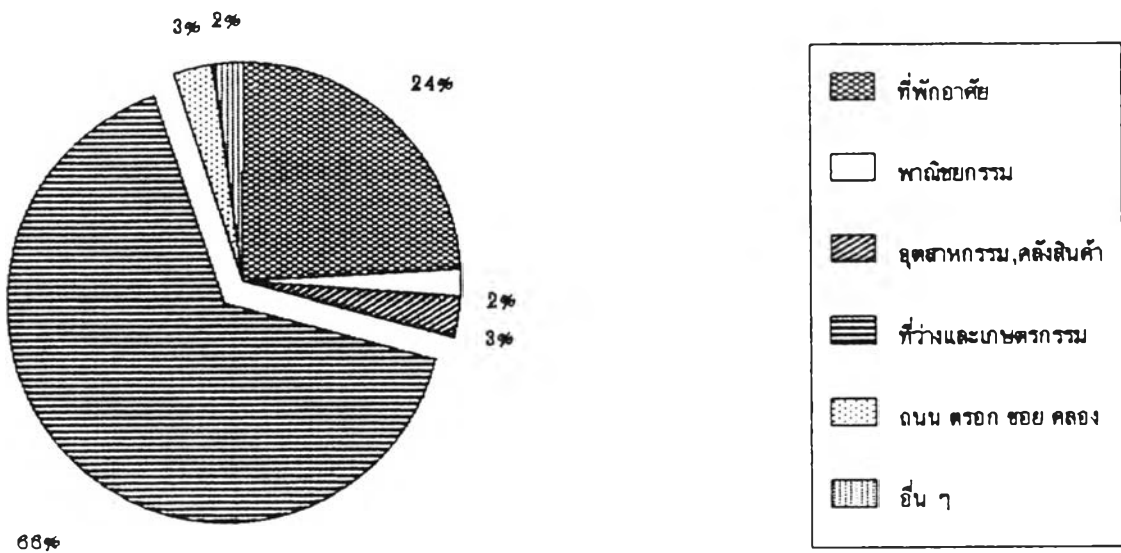
%R = การเปลี่ยนแปลงเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่การใช้ที่ดินในประเภทนั้น

%R = การเปลี่ยนแปลงเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่เขต

ที่มา: กองผังเมือง กรุงเทพมหานคร, JICA, ภาพถ่ายทางอากาศ ปี พ.ศ. 2534, พ.ศ. 2536 และการสำรวจภาคสนาม

แผนภูมิที่ 3.2 แสดงสัดส่วนการใช้ที่ดินของเขตภาษีเจริญ ปี พ.ศ.2536

5.2.2 ด้านพาณิชย์กรรม มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับสูง เมื่อเปรียบเทียบกับ จำนวนพื้นที่เดิมโดยในช่วงปี พ.ศ. 2529-2534 มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นถึง 8.3% และในช่วงปี พ.ศ. 2534-2536 มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 19% ซึ่งมีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นสูงสุด ในกิจกรรมการใช้ที่ดินทั้งหมด อันเนื่องมาจากการเกิดขึ้นของห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ 2 แห่งและศูนย์การค้าส่ง 1 แห่ง ซึ่งครอบคลุมพื้นที่เป็นจำนวนมาก และเมื่อพิจารณาโดยรวมช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529-2536 มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นรวม 31.4% โดยคิดเป็นสัดส่วนเพิ่มขึ้น 0.46% ของพื้นที่เขตทั้งหมด

5.2.3 ด้านอุตสาหกรรมและคลังสินค้า มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนพื้นที่เดิมโดยในช่วงปี พ.ศ. 2529-2534 มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นถึง 7% และในช่วงปี พ.ศ. 2534-2536 มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 1.3% และเมื่อพิจารณาโดยรวมช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529-2536 มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นรวม 8% โดยคิดเป็นสัดส่วนเพิ่มขึ้น 0.23% ของพื้นที่เขตทั้งหมด อันเนื่องมาจากกฎหมายข้อบังคับและนโยบายของรัฐที่จะควบคุมกิจกรรมการใช้ที่ดินประเภทนี้ ให้ออกไปอยู่นอกเขตเมือง โดยควบคุมกิจกรรมอุตสาหกรรมการผลิตให้มีจำนวนคงที่หรือลดลงโดยจะให้เพิ่มเติมได้เฉพาะอุตสาหกรรมบริการหรืออุตสาหกรรมในครัวเรือน ประกอบกับกิจกรรมด้านพาณิชย์กรรมและที่พักอาศัยขนาดใหญ่มีความต้องการการใช้ที่ดินบริเวณดังกล่าวสูงจึงเกิดการผลักดันให้พื้นที่การใช้ที่ดินด้านอุตสาหกรรมลดลง

5.2.4 ส่วนกิจกรรมการใช้ที่ดินประเภทอื่น ๆ มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินประเภทถนน ตรอก ซอย มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นมากที่สุด คิดเป็น 34.7 % เมื่อเปรียบเทียบกับตัวเอง มีเพียงเกษตรกรรมและที่โล่งเก่าที่เปลี่ยนแปลงลดลง 7% (ตารางที่ 3.1 และแผนที่ 3.7)

5.3 ภาพรวมการใช้ที่ดินปัจจุบันศูนย์กลางชุมชนบางแค

5.3.1 การใช้ที่ดินของศูนย์กลางชุมชนบางแค พบว่ามีพื้นที่อยู่อาศัยถึง 35% ของพื้นที่ศูนย์กลางชุมชนโดยคิดเป็น 9.8% ของกิจกรรมที่อยู่อาศัยทั้งหมดในเขตภาษีเจริญ มีสัดส่วนการใช้ที่ดินใกล้เคียงกับพื้นที่เกษตรกรรมและที่โล่งว่างซึ่งจากการสำรวจพบว่ามีพื้นที่เกษตรกรรมอยู่เพียง และมีพื้นที่พาณิชย์กรรมอยู่ประมาณ 13% ของพื้นที่ศูนย์กลางชุมชน คิดเป็น 45% ของกิจกรรมพาณิชย์กรรมทั้งหมดของเขตภาษีเจริญ และมีพื้นที่อุตสาหกรรมอยู่ประมาณ 6% ของพื้นที่ศูนย์กลางชุมชน

5.4 การเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มการใช้ที่ดินศูนย์กลางชุมชนบางแคว

เพื่อให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มการใช้ที่ดิน ผู้ศึกษาได้เปรียบเทียบข้อมูลการใช้ที่ดินที่กล่าวมาข้างต้นกับข้อมูลการใช้ที่ดินปีพ.ศ. 2529 ของกองผังเมือง พบว่ากิจกรรมการใช้ที่ดินภายในศูนย์กลางชุมชนบางแควมีการเปลี่ยนแปลงของกิจกรรมการใช้ที่ดินหลักดังต่อไปนี้

5.4.1 ด้านพาณิชยกรรม มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับพื้นที่เดิมในปี พ.ศ.2529 ประมาณ 124 ไร่ หรือคิดเป็น 5.4% เมื่อเทียบกับพื้นที่ชุมชน และคิดเป็น 73% เมื่อเทียบกับพื้นที่การใช้ที่ดิน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นสูงในศูนย์กลางชุมชน โดยการเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นตามแนวถนน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี พ.ศ. 2536 มีการก่อสร้างห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ถึง 2 แห่ง และศูนย์ค้าส่ง 1 แห่ง

5.4.2 ด้านที่อยู่อาศัย มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับพื้นที่เดิมในปี พ.ศ.2529 ประมาณ 5% โดยคิดเป็น 1.82% ของพื้นที่ศูนย์กลางชุมชน อันเนื่องมาจากมีการเพิ่มขึ้นของที่อยู่อาศัยในทีโล่งว่างบริเวณด้านหลังอาคารพาณิชย์ต่าง ๆ และทีโล่งว่างที่กระจัดกระจายอยู่ตามชอยแยกของถนนเพชรเกษม โดยมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินบางส่วนที่ไม่สามารถจำแนกได้ในสัดส่วนการใช้ที่ดินนี้ เนื่องจากมีกิจกรรมที่พักอาศัยในลักษณะบ้านเดี่ยวและชุมชนแออัดเปลี่ยนแปลงไปเป็นที่พักอาศัยในลักษณะอาคารชุด หอพัก และอาคารพักอาศัยขนาดใหญ่ (คอนโดมิเนียม) เช่น ในบริเวณหลังตลาดบางแคว หลังอาคารพาณิชย์ฝั่งตรงข้ามตลาดบางแคว บริเวณชอยเพชรเกษม 39 และชอยเพชรเกษม 41 เป็นต้น

5.4.3 ด้านอุตสาหกรรม มีการเปลี่ยนแปลงลดลง เมื่อเทียบกับพื้นที่เดิมในปี พ.ศ.2529 โดยลดลงประมาณ 12.59% โดยคิดเป็น 5.38% ของพื้นที่ศูนย์กลางชุมชน อันเนื่องมาจากกฎหมายข้อบังคับและนโยบายของรัฐที่จะควบคุมกิจกรรมการใช้ที่ดินประเภทนี้ ให้ออกไปอยู่นอกเขตเมือง โดยควบคุมกิจกรรมอุตสาหกรรมการผลิตให้มีจำนวนคงที่หรือลดลง โดยจะให้เพิ่มได้เฉพาะอุตสาหกรรมบริการหรืออุตสาหกรรมในครัวเรือน ประกอบกับกิจกรรมด้านพาณิชยกรรมและที่พักอาศัยขนาดใหญ่มีความต้องการการใช้ที่ดินบริเวณดังกล่าวสูงจึงเกิดการผลักดันให้พื้นที่การใช้ที่ดินด้านอุตสาหกรรมลดลง

6. เกษการ

สภาพเดิมเขตภาษีเจริญเป็นชุมชนเกษตรมาก่อน เมื่อประสบปัญหาน้ำเน่าเสีย ทำให้พื้นที่เกษตรลดลง ปล่อยรกร้าง และเปลี่ยนแปลงมาเป็นชุมชนรูปแบบต่าง ๆ โดยพื้นที่ที่มีการคมนาคมเข้าถึงจะถูกเปลี่ยนมาเป็นหมู่บ้านจัดสรร ส่วนบริเวณที่อยู่ใกล้ศูนย์กลางชุมชน แต่การคมนาคมไม่สะดวกก็จะเปลี่ยนแปลงเป็นชุมชนแออัด ในปี พ.ศ. 2537 เขตภาษีเจริญมีหมู่บ้านจัดสรร ทั้งหมด 57 หมู่บ้าน โดยส่วนใหญ่อยู่แขวงบางไผ่ บางแคเหนือ บางแค และบางด้วน และมีชุมชนแออัด ทั้งหมด 56 ชุมชน โดยส่วนใหญ่อยู่ในแขวงบางหว้า บางด้วน และบางแค (รายละเอียดดูในภาคผนวก)

สภาพทางเศรษฐกิจ

กิจกรรมทางเศรษฐกิจ มีผลต่อรูปแบบการใช้ที่ดินของชุมชน และเป็นปัจจัยสำคัญในการวางแผนการใช้ที่ดิน รวมทั้งการวางแผนการพัฒนาต่าง ๆ ให้สอดคล้องและสามารถรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้ จากการศึกษาทฤษฎีและแนวความคิดในการวางแผนการพัฒนาพื้นที่ ทำให้ทราบว่า การวางแผนที่มีประสิทธิภาพจะต้องสอดคล้องและรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนนั้นได้ ซึ่งกิจกรรมเศรษฐกิจหลักที่ควรพิจารณาคือ 1.) ภาคเกษตรกรรม (First Sector) 2.) ภาคอุตสาหกรรม (Secondary Sector) และ 3.) ภาคการค้าและบริการ (Tertiary Sector)

ในส่วนนี้ผู้ศึกษาจะสรุปภาพรวมของกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลักของเขตภาษีเจริญ ซึ่งมีผลต่อลักษณะการใช้ที่ดินของชุมชน ส่วนรายละเอียดของกิจกรรม รวมทั้งบทบาทความสำคัญด้านเศรษฐกิจของชุมชนบางแคจะได้วิเคราะห์อย่างละเอียดในบทที่ 4 ต่อไป ซึ่งถ้าพิจารณาภาพรวมการใช้ที่ดินสำหรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจในปัจจุบันนั้นพอสรุปได้ดังนี้

1. เกษตรกรรม (First Sector)

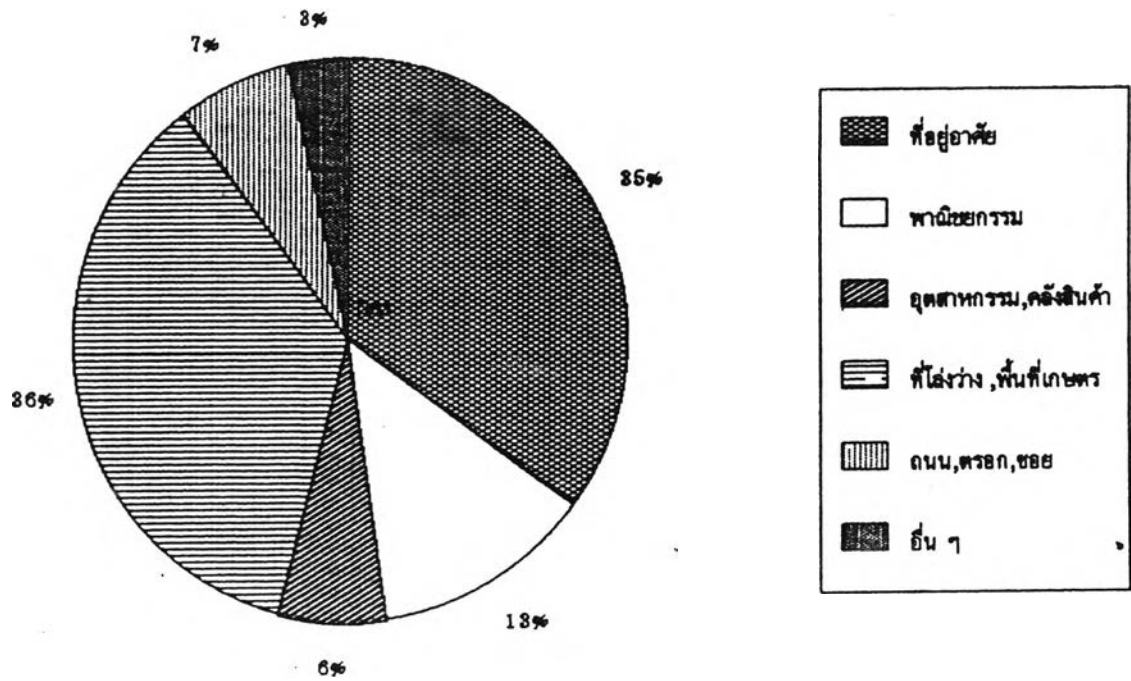
ปี พ.ศ. 2534 เขตภาษีเจริญมีพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมด 6,415 ไร่ ซึ่งคิดเป็น 19% ของพื้นที่ทั้งหมด ซึ่งเป็นสัดส่วนการใช้ที่ดินสูงสุดในกิจกรรมทางเศรษฐกิจของเขต แต่จากการสำรวจเขตภาษีเจริญ ในปี พ.ศ. 2537 มีพื้นที่เกษตรที่คงเหลืออยู่ 8,804 ไร่ หรือคิดเป็นเพียงร้อยละ 26 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่จะอยู่ในพื้นที่แขวงบางไผ่ และบางแค โดยคิดเป็นเพียงพื้นที่ประมาณร้อยละ 6 ของพื้นที่เขตรองลงมาคือ แขวงบางแคเหนือ และบางหว้า นอกจากนั้นจะมีเพียงเล็กน้อย และในแขวงคูหาสวรรค์ และแขวงปากคลองฯ นั้น ไม่มีพื้นที่เกษตรกรรมเลย

โดยส่วนใหญ่เป็นลักษณะสวนผสม ได้แก่ กล้าย มะพร้าว หมาก สวนผัก และสวนกล้วยไม้ สำหรับการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของพื้นที่เกษตร (ดูรายละเอียดในภาคผนวก) (ตาราง 3.2)

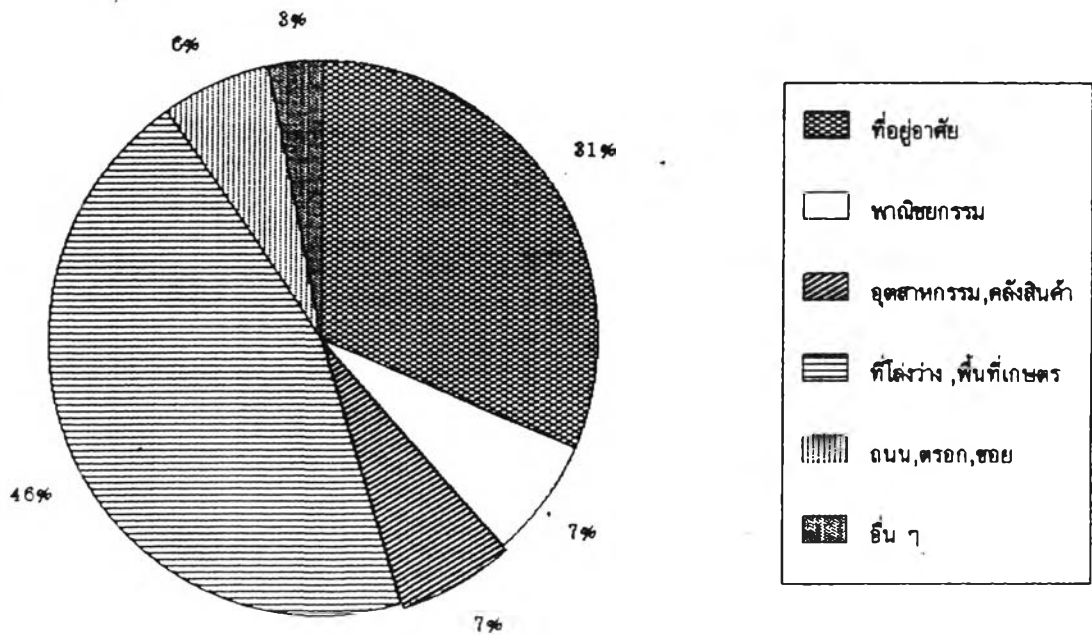
ตารางที่ 3.2 แสดงการใช้ที่ดินภายในศูนย์กลางชุมชนบางแค

	พ.ศ.2529			พ.ศ.2536			การเปลี่ยนแปลง			
	ตร.กม.	ไร่	ร้อยละ	ตร.กม.	ไร่	ร้อยละ	ตร.กม.	ไร่	AC	RC
ที่อยู่อาศัย	1.22	764.50	33.23	1.29	806.38	35.05	0.07	41.88	1.82	5.48
พาณิชยกรรม	0.27	169.75	7.38	0.47	293.50	12.76	0.20	123.75	5.38	72.90
อุตสาหกรรม,คลังสินค้า	0.27	170.75	7.42	0.24	149.25	6.49	-0.03	-21.50	-0.93	-12.59
สถาบันการศึกษา	0.06	39.75	1.73	0.06	39.75	1.73	0.00	0.00	0.00	0.00
สถาบันราชการ	0.05	30.94	1.34	0.05	30.94	1.34	0.00	0.00	0.00	0.00
ศาสนสถาน	0.01	8.13	0.35	0.01	8.13	0.35	0.00	0.00	0.00	0.00
ถนน,ตรอก,ซอย	0.04	152.50	6.63	0.24	152.50	6.63	0.21	129.50	5.63	84.92
ที่โล่งว่าง,พื้นที่เกษตร	1.75	1093.75	47.54	1.31	820.00	35.64	-0.44	-273.75	-11.90	-25.03
รวม	3.68	2300.57	100.00	3.68	2300.57	100.00	0.00	-0.13	-0.01	0.00

ที่มา : กองผังเมือง และการสำรวจภาคสนาม

แผนภูมิที่ 3.4 แสดงสัดส่วนการใช้ที่ดินของศูนย์อำนวยการชุมชนบางแค ปี พ.ศ. 2529

ตารางที่ 3.3 แสดงพื้นที่เกษตรกรรมของเขตภาษีเจริญ

แขวง	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	พื้นที่การเกษตร (ไร่)	ร้อยละของพื้นที่ (%)
บางหว้า	3759	1457.4	4.33
บางคู้วน	2205	316	0.94
บางแค	5920	2010.2	5.97
บางแคเหนือ	6613	1522.6	4.52
บางไผ่	8912	2046	6.07
บางจาก	1759	505	1.50
บางแวก	949	446.3	1.32
คลองขวาง	2307	500.5	1.49
ปากคลองภาษีเจริญ	748.5	0	0
คูหาสวรรค์	515	0	0
รวม	33687.5	8804	26.13

ที่มา:สำนักงานเขตภาษีเจริญ

2. อุตสาหกรรม (Secondary Sector)

เขตภาษีเจริญมีโรงงานอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนกรมโรงงานอุตสาหกรรมทั้งหมด 1,513 แห่ง เมื่อพิจารณาจำนวนโรงงานอุตสาหกรรม ในแขวงบางแคเหนือมีโรงงานมากที่สุด รองลงมาคือแขวงบางหว้า และน้อยที่สุดคือแขวงคลองขวาง (ตารางที่ 3.4)

ประเภทโรงงานที่มีมากที่สุดได้แก่อุตสาหกรรมโลหะ โดยมีมากในแขวงบางหว้า และบางแคเหนือ รองลงมาได้แก่อุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องยนต์ พลาสติก ไม้ เครื่องไฟฟ้า อุปกรณ์ไฟฟ้า กระดาษ เครื่องจักร (รายละเอียดในภาคผนวก) ซึ่งเมื่อพิจารณาสัดส่วนการใช้ที่ดินปี พ.ศ. 2535 ในภาคของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ กิจกรรมด้านอุตสาหกรรมมีสัดส่วนการใช้ที่ดินเป็นอันดับ 2 มีพื้นที่ทั้งหมด 955 ไร่ คิดเป็น 2.83% ของพื้นที่เขตภาษีเจริญทั้งหมด

สำหรับในชุมชนบางแค มีโรงงานอุตสาหกรรมและคลังสินค้าทั้งหมด 20 แห่ง (รายละเอียดบทที่ 4)

3. ภาคการค้าและบริการ (Tertiary Sector)

พาณิชยกรรม เขตภาษีเจริญมีกิจกรรมการค้าและบริการเป็นจำนวนมาก โดยส่วนใหญ่จะกระจายตัวอยู่ตามแนวถนนเพชรเกษม พอสรุปกิจกรรมการค้า และบริการที่สำคัญได้ ดังนี้(ตารางที่3.5)

3.1 การค้าปลีก ที่สำคัญได้แก่ การค้าเกี่ยวกับอาหารและเครื่องดื่ม ของชำ วัสดุก่อสร้าง และเครื่องสุขภัณฑ์ เครื่องโลหะและอโลหะ เครื่องเรือนและเฟอร์นิเจอร์ เครื่องจักร เครื่องยนต์ รถยนต์ รถจักรยานยนต์ เครื่องไฟฟ้า และเครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น

3.2 การค้าบริการ ที่สำคัญได้แก่ การบริการร้านอาหาร เครื่องดื่ม ภัตตาคาร การซ่อมสิ่งของ กิจกรรมเสริมสวย ตัดเสื้อผ้า ถ่ายรูป ซ่อมอุปกรณ์ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์ และปั้มน้ำมัน เป็นต้น โดยอยู่ในบริเวณกลางชุมชนบางแคทั้งหมด

3.3 การค้าส่ง ที่สำคัญได้แก่ การค้าส่งเกี่ยวกับวัตถุดิบทางอาหาร เครื่องดื่ม ทางเกษตรกรรม เครื่องนุ่งห่ม อุปกรณ์ไฟฟ้า และเครื่องแต่งบ้าน นอกจากนี้ยังมีศูนย์การค้าที่มีลักษณะค้าส่งอีก 1 แห่ง อยู่ที่ศูนย์กลางชุมชนบางแค

3.4 สำนักงานประกอบวิชาชีพที่สำคัญได้แก่ สำนักงานบริษัทต่างๆ สำนักงานรับเหมาก่อสร้าง สำนักงานธุรกิจ สำนักงานบ้านจัดสรร และสำนักงานแพทย์

ตารางที่ 3.4 แสดงจำนวนโรงงาน คนงาน และเงินทุนของอุตสาหกรรมในเขตภาษีเจริญ

แขวง	จำนวนโรงงาน		จำนวนคนงาน (คน)	จำนวนเงินทุน (ล้านบาท)
	จำนวน	ร้อยละ		
บางหว้า	327	21.61	7578	675.44
บางด้วน	208	13.75	3293	303.18
บางแค	308	20.36	7003	502.87
บางแคเหนือ	335	22.14	6227	785.83
บางไผ่	38	2.51	611	110.45
บางจาก	71	4.69	1309	124.35
บางแวก	36	2.38	687	33.26
คลองขวาง	11	0.73	296	14.25
ปากคลองภาษีเจริญ	165	10.91	2647	190.65
คูหาสวรรค์	14	0.93	232	39.84
รวม	1513	100	29883	2780.10

ที่มา : ฝ่ายสถิติ กองผังเมือง กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 3.5 แสดงกิจกรรมด้านพาณิชย์กรรม

แขวง	ตลาดสด	ศูนย์การค้า	ทบเร่	โรงภาพยนตร์ (ขนาดใหญ่)	ธนาคาร	ปั้มน้ำมัน	ห้องอาหาร ภัตตาคาร
บางหว้า	0	1	7	0	10	4	1
บางค้วน	0	0	0	0	0	0	1
บางแค	3	9	9	2	4	2	9
บางแคเหนือ	0	9	1	0	4	7	4
บางไม้	0	0	0	0	0	0	9
บางจาก	0	0	0	0	0	2	1
บางแว	0	0	0	0	0	9	1
คลองขวาง	0	0	0	0	0	0	0
ปากคลองภาษีเจริญ	1	0	1	0	2	2	1
คูหาสวรรค์	0	0	0	0	0	0	0
รวม	4	7	12	2	20	20	15

ที่มา : สำนักงานเขตภาษีเจริญ, การสำรวจภาคสนาม

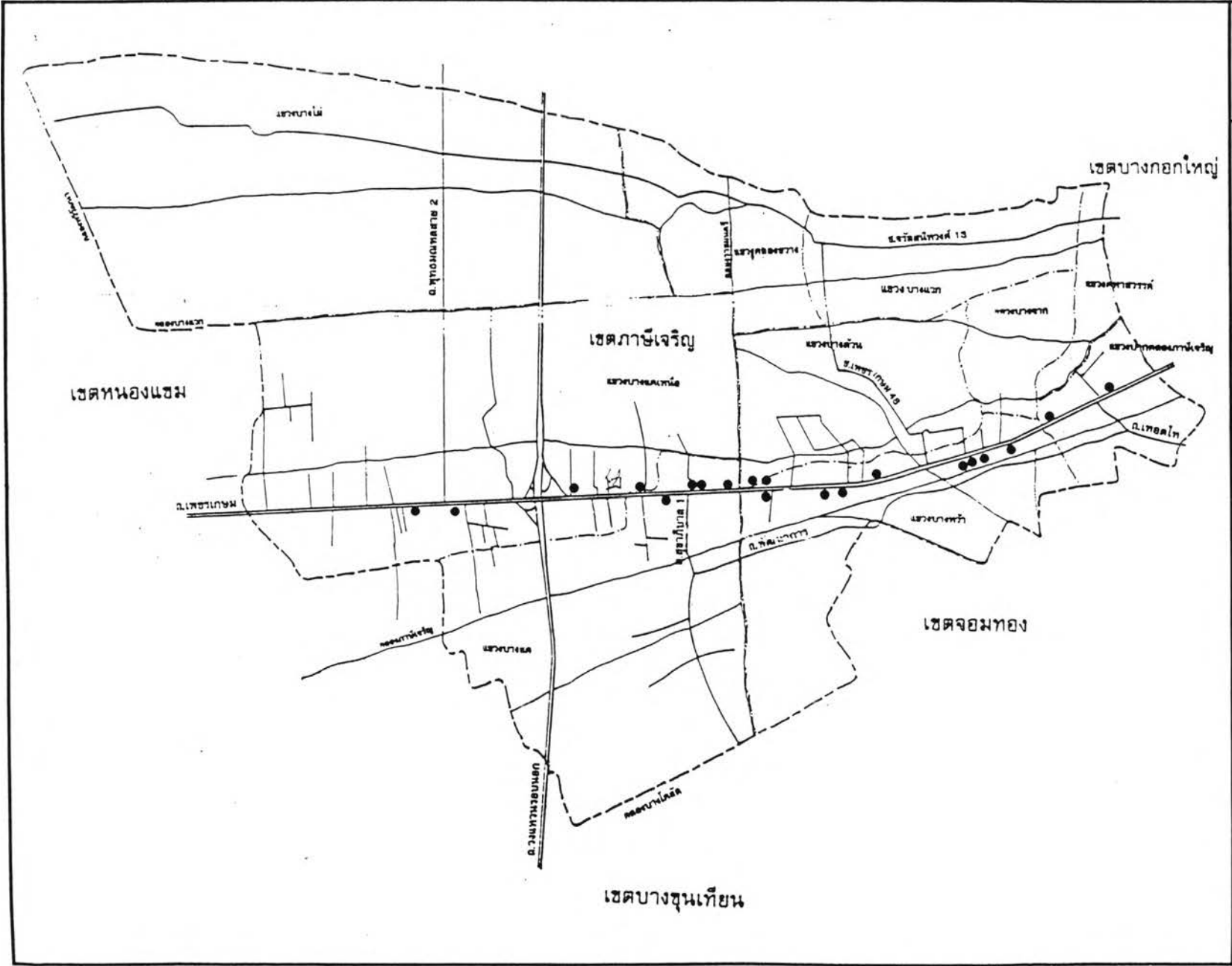
3.5 ธนาคาร เขตภาษีเจริญมีธนาคารทั้งหมด 21 แห่ง ธนาคารทั้งหมดจะตั้งอยู่สองฝั่งของถนนเพชรเกษม จากแผนที่ 3.11 จะเห็นว่า แขวงบางหว้ามีธนาคารตั้งอยู่มากที่สุดถึง 10 แห่ง รองลงมาได้แก่ บางแคเหนือ และบางแค จึงจะมีการรวมตัวกันอยู่ในย่านศูนย์ กลางชุมชนมากที่สุด (12 แห่ง) แสดงให้เห็นว่า บริเวณดังกล่าวมีการเคลื่อนไหวทางการเงินมากกว่าบริเวณอื่น(รายละเอียด บทที่ 4)

3.6 ตลาดสด ย่านการค้า หาบเร่ ตลาดสดระดับชุมชนในเขตภาษีเจริญ มีอยู่ 4 แห่ง โดย 3 แห่ง อยู่ติดกับบริเวณศูนย์กลางชุมชน (แขวงบางแค) อีก 1 แห่ง อยู่ที่แขวงปากคลองฯ และอยู่ระหว่างขออนุญาตดำเนินการ 1 แห่ง ในแขวงบางแวก นอกจากนี้ยังมีย่านการค้า (ตลาดขนาดเล็ก หรือตลาดสดระดับท้องถิ่น) ก็ไม่ได้จดทะเบียนกับ ทางเขตภาษีเจริญอีก 3 แห่ง จุดผ่อนผันหาบเร่แผงลอยทั้งหมด 11 จุด

3.7 ศูนย์การค้า เขตภาษีเจริญ มีศูนย์การค้าทั้งหมด 7 แห่งโดยแบ่งได้ 3 ระดับ ศูนย์การค้าลักษณะค้าส่ง 1 แห่ง ศูนย์การค้าขนาดใหญ่ 2 แห่ง ห้างสรรพสินค้าชุมชน 4 แห่ง ซึ่งทั้งหมดอยู่ 2 ฝั่งถนนเพชรเกษม โดย 6 แห่ง ตั้งอยู่ในศูนย์กลางชุมชนบางแค ดังรายละเอียด (แผนที่ 3.12)

3.8 โรงภาพยนตร์ ในเขตภาษีเจริญ มีโรงภาพยนตร์ขนาดใหญ่ 2 แห่ง ขนาดเล็ก 24 แห่ง โดยอยู่ที่ห้างสรรพสินค้าเดอะมอลล์ 8 แห่ง ศูนย์การค้าฟิวเจอร์พาร์ค 10 แห่งและศูนย์ค้าส่งเซฟโก้ 6 แห่ง ทั้งหมดอยู่ติดถนนเพชรเกษม และอยู่ในศูนย์กลางชุมชนบางแค

3.9 สถานศึกษาภาคเอกชนและรัฐวิสาหกิจ เขตภาษีเจริญมีสถานศึกษาเอกชน ตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงระดับมหาวิทยาลัย จำนวน 49 ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในแขวงปากคลองฯ (รายละเอียดในการบริการด้านการศึกษา)

การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการวางแผน
พัฒนาศูนย์กลางชุมชนเมือง:
กรณีศึกษาชุมชนบางแค

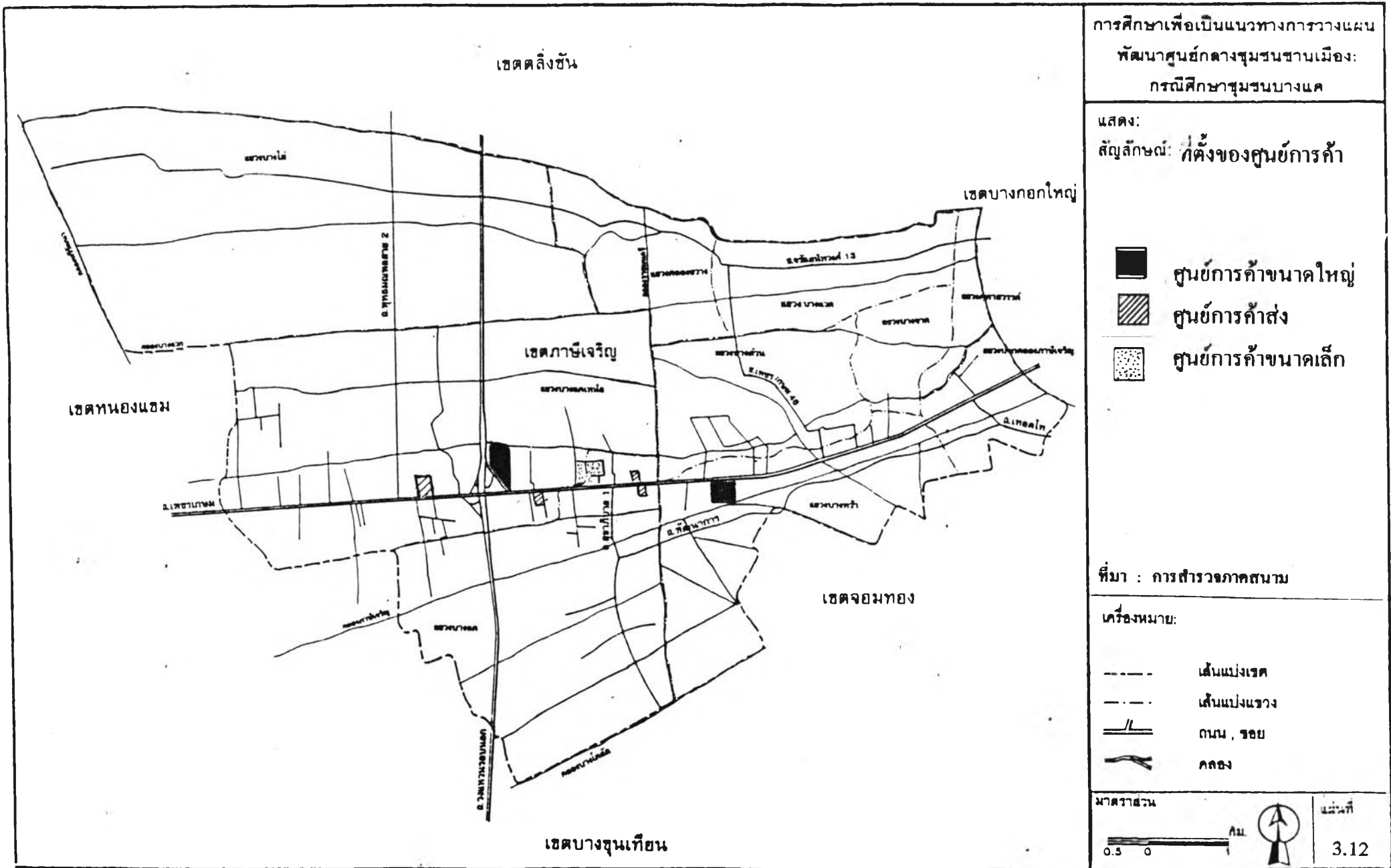
แสดง: ที่ตั้งของสถาบันการเงิน
สัญลักษณ์:

● ธนาคารพาณิชย์

ที่มา : การสำรวจภาคสนาม

- เครื่องหมาย:
- เส้นแบ่งเขต
 - .-.- เส้นแบ่งแขวง
 - ==/== ถนน , ซอย
 - ~ คลอง

มาตราส่วน 0.5 0 1 กม. แผนที่ 3.11

การบริการทางสังคม

1. การบริการด้านการศึกษา

เขตภาษีเจริญ มีการบริการด้านการศึกษาทุกระดับชั้น โดยประกอบด้วย โรงเรียนอนุบาล ทั้งหมด 18 แห่ง (อยู่ระหว่างอนุญาติอีก 1 แห่ง) โรงเรียนประถมศึกษาทั้งหมด 49 แห่ง โรงเรียน มัธยมศึกษา 6 แห่ง โรงเรียนอาชีวศึกษา 2 แห่ง และมหาวิทยาลัยอีก 1 แห่ง (ตาราง 3.6 และ แผนที่ 3.13) ดังมีรายชื่อรายละเอียดในภาคผนวก

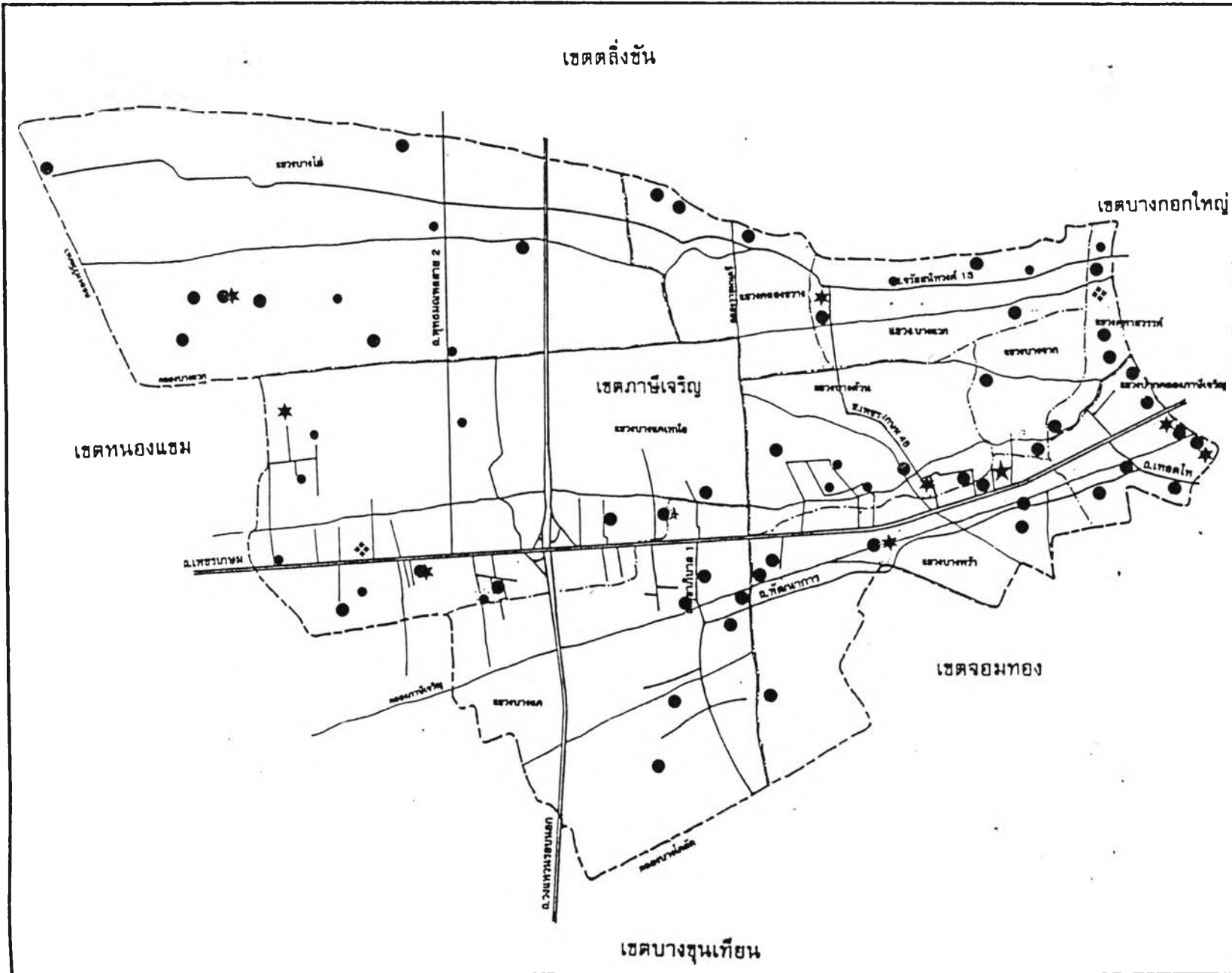
โดยในระดับอนุบาล (อนุบาล 1-อนุบาล 3) ซึ่งทั้งหมดเป็นของเอกชนมีอยู่ในแขวง บางแคเหนือมากที่สุด 7 แห่ง โดยส่วนใหญ่กระจายตัวอยู่ตามหมู่บ้านจัดสรรสองฝั่งถนนเพชรเกษม และชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจ นอกจากนั้นจะกระจายตัวอยู่ตามแขวงบางด้วน บางไผ่ บางแวก และบางจาก ในระดับประถมศึกษา แบ่งเป็นประถมศึกษาของรัฐบาล ซึ่งจะมีการศึกษาในระดับอนุบาล 1-อนุบาล 2 และ ประถมปีที่ 1-ประถมศึกษาปีที่ 6 โดยเป็นโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดของกรุงเทพมหานคร 22 แห่ง และอยู่ในสังกัดของสำนักงานประถมศึกษา โดยมีการกระจายตัวอยู่บริเวณแขวง ปากคลองฯ มากที่สุดถึง 6 แห่ง โดยกระจายตัวตามแนวริมคลองบางกอกใหญ่ และถนนเทอดไท ซึ่งเป็นชุมชนดั้งเดิม นอกจากนั้นจะกระจายตามแขวงบางแคเหนือ บางแค บางหว้า คูหาสวรรค์ บางด้วน และบางจาก ตามลำดับ ส่วนระดับประถมศึกษาของเอกชนจะมีทั้งที่สอนด้านประถมศึกษาเพียงอย่างเดียว หรืออนุบาลและประถมศึกษา หรืออนุบาล ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา (ส่วนมากมีถึงมัธยมศึกษาตอนต้น ยกเว้นโรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรี) โดยมีการกระจายตัวอยู่ในแขวงปากคลองฯ มากที่สุดถึง 8 แห่ง ซึ่งจะอยู่ตามริมแนวคลองบางกอกใหญ่ และตามซอยต่าง ๆ นอกเหนือจากนั้นจะกระจายอยู่ทั่วทุกแขวงในเขตภาษีเจริญ ในระดับมัธยมศึกษา มีโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาอยู่ 6 แห่ง โดยอยู่ในแขวงปากคลองฯ 2 แห่ง นอกจากนั้นจะกระจายตัวตามแขวง บางหว้า บางด้วน บางแคเหนือ และคลองขวาง แขวงละ 1 แห่ง ในระดับอาชีวศึกษา มีอยู่ 2 แห่ง คือเป็นของรัฐบาล 1 แห่ง คือวิทยาลัยพาณิชยการธนบุรี ซึ่งตั้งอยู่ริมคลองบางแวก อยู่ในแขวง คูหาสวรรค์ และของเอกชน 1 แห่ง เป็นโรงเรียนช่างกลตั้งอยู่ริมถนนเพชรเกษม อยู่ในแขวง บางแคเหนือ ในระดับอุดมศึกษา มีมหาวิทยาลัยเอกชน 1 แห่ง คือมหาวิทยาลัยสยาม ตั้งอยู่ริมถนน เพชรเกษม แขวงบางหว้า

สรุปได้ว่าแขวงปากคลองฯ เป็นแขวงที่มีการบริการด้านการศึกษาในระดับต่าง ๆ สูงที่สุด อันเนื่องมาจากเป็นชุมชนดั้งเดิม มีประชากรที่หนาแน่น และเป็นแนวต่อเนื่องกับชุมชนของเขตข้างเคียง เช่นเดียวกับแขวงคูหาสวรรค์ ส่วนแขวงบางด้วน บางหว้า บางแค และบางแคเหนือ มีการกระจายตัวของสถานศึกษาเกือบทุกระดับชั้นการศึกษา โดยจะอยู่ตามชุมชนที่ตั้งอยู่ใกล้

ตารางที่ 3.6 แสดงจำนวนสถานศึกษาจำแนกเป็นรายแขวง ในเขตภาคีเจริญ

แขวง	อนุบาล	ประถมศึกษา			มัธยมศึกษา	อาชีวศึกษา	อุดมศึกษา
		รัฐบาล	เอกชน	รวม			
บางหว้า	0	3	7	10	1	0	1
บางค้อน	3	2	3	5	1	0	0
บางแค	1	5	6	11	0	0	0
บางแคเหนือ	7	4	6	10	1	1	0
บางไผ่	3	0	8	8	0	0	0
บางจาก	0	1	2	3	0	0	0
บางแวก	2	0	3	3	0	0	0
คลองขวาง	0	0	3	3	1	0	0
ปากคลองภาษีเจริญ	0	6	8	14	2	0	0
คูหาสวรรค์	0	3	3	6	0	1	0
รวม	16	24	49	73	6	2	1

ที่มา : สำนักงานเขตภาษีเจริญ, สำนักงานการศึกษาเอกชน, กรมสามัญศึกษา

การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการวางแผน
พัฒนาศูนย์กลางชุมชนชาวเมือง:
กรณีศึกษาชุมชนบางแค

แสดงที่ตั้งสถาบันการศึกษา
สัญลักษณ์:

- โรงเรียนอนุบาล
- โรงเรียนประถมศึกษา
- ★ โรงเรียนมัธยมศึกษา
- ❖ อาชีวศึกษา
- ★ ยุคมศึกษา

ที่มา : กองผังเมือง กรุงเทพมหานคร

- เครื่องหมาย:
- เส้นแบ่งเขต
 - เส้นแบ่งแขวง
 - == ถนน , ซอย
 - ~ คลอง

มาตราส่วน 0.5 0 1 กม. แผนที่ 3.13

เคียงหรือติดกับแนวถนนเพชรเกษม ส่วนแขวงบางไผ่ บางแวก และคลองขวางฯ จะมีเพียงสถานศึกษาในระดับอนุบาลหรือประถมศึกษาเพียงไม่กี่แห่ง ซึ่งเนื่องมาจากความไม่สะดวกในการคมนาคม และชุมชนโดยรอบยังเบาบางอยู่

2. การบริการด้านสาธารณสุข

เขตภาษีเจริญมีสถานบริการด้านสาธารณสุขของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอยู่หลายแห่ง กล่าวคือ มีโรงพยาบาลเอกชน 6 แห่ง ศูนย์บริการสาธารณสุข 2 แห่ง ศูนย์บริการสาธารณสุขสาขา 6 แห่ง และสถานีกาชาดอีกหนึ่งแห่ง ดังมีรายละเอียดดังนี้ (แผนที่ 3.14)

2.1 โรงพยาบาลเอกชน ในเขตภาษีเจริญส่วนใหญ่เป็นโรงพยาบาลขนาดเล็กและขนาดกลางที่สามารถให้บริการด้านสาธารณสุขพื้นฐาน และขั้นที่สูงกว่า คือบริการ ห้องฉุกเฉิน ห้องผ่าตัด เอ็กซเรย์เป็นต้น ซึ่งอัตราค่าบริการจะสูงการบริการของรัฐบาล โดยมีที่ตั้งกระจายตัวอยู่ตามถนนเพชรเกษมเกือบทั้งหมด มีเพียง 2 แห่งที่อยู่ในซอยห่างจากถนนไปประมาณ 100 เมตร

2.1.1. โรงพยาบาลบางไผ่	ขนาด 100 เตียง
2.1.2. โรงพยาบาลเกษมราษฎร์	ขนาด 100 เตียง
2.1.3. โรงพยาบาลภาษีเจริญ	ขนาด 30 เตียง
2.1.4. โรงพยาบาลเพชรเกษม	ขนาด 30 เตียง
2.1.5. โรงพยาบาลบางแค	ไม่ระบุ
2.1.6. โรงพยาบาลวิชาญยุทธ	ขนาด 30 เตียง

และในปี พ.ศ. 2538 จะมีโรงพยาบาลพญาไท 3 จะเปิดให้บริการเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งแห่ง

2.2 ศูนย์บริการสาธารณสุข เป็นศูนย์บริการสาธารณสุข ในสังกัดสำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร ที่ให้บริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน เช่นตรวจรักษาโรคทั่วไป ทันตกรรม และผดุงครรภ์

- 2.2.1. ศูนย์บริการสาธารณสุข 40 ภาษีเจริญ
- 2.2.2. ศูนย์บริการสาธารณสุข 47 คลองขวาง

2.3 ศูนย์บริการสาธารณสุขสาขา

- 2.3.1. สาขาบางไผ่
- 2.3.2. สาขาชายทวดมาก
- 2.3.3. สาขาแถมเหิน เสมากุล

เขตตลิ่งชัน

การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการวางแผน
พัฒนาศูนย์กลางชุมชนชานเมือง:
กรณีศึกษาชุมชนบางแค

แสดง:ที่ตั้งสถานบริการด้านสาธารณสุข
สัญลักษณ์:

- โรงพยาบาล
- ศูนย์บริการสาธารณสุข
- ❖ สถานีอนามัย

ที่มา : กองผังเมือง กรุงเทพมหานคร

- เครื่องหมาย:
- เส้นแบ่งเขต
 - - - - - เส้นแบ่งแขวง
 - ==== ถนน , ขอบ
 - ~~~~ คลอง

มาตราส่วน 0.5 0 กม. แผนที่ 3.14

2.3.4. สาขาวัดกำแพง

2.3.5. สาขา นางโกย เอี่ยมสะอาด

2.3.6. สาขาบางแคเหนือ

2.4 สถานีกาชาดเป็นศูนย์บริการด้านสาธารณสุข ในสังกัดสภากาชาดไทย ที่ให้บริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน เช่นตรวจรักษาโรคทั่วไป ทันตกรรม และผดุงครรภ์

สถานีกาชาด 11

นอกจากนี้แล้วยังมีคลินิกชั้น 1 จำนวน 57 แห่ง (มีหนึ่งแห่งที่สามารถรับผู้ป่วยเป็นคนไข้ในได้ 10 เตียง) ทันตคลินิกจำนวน 19 แห่ง และร้านขายยาชั้น 1 จำนวน 74 แห่ง ร้านขายยาตั้งแต่ชั้น 2 ลงไป จำนวน 68 แห่ง

3. ด้านศาสนา

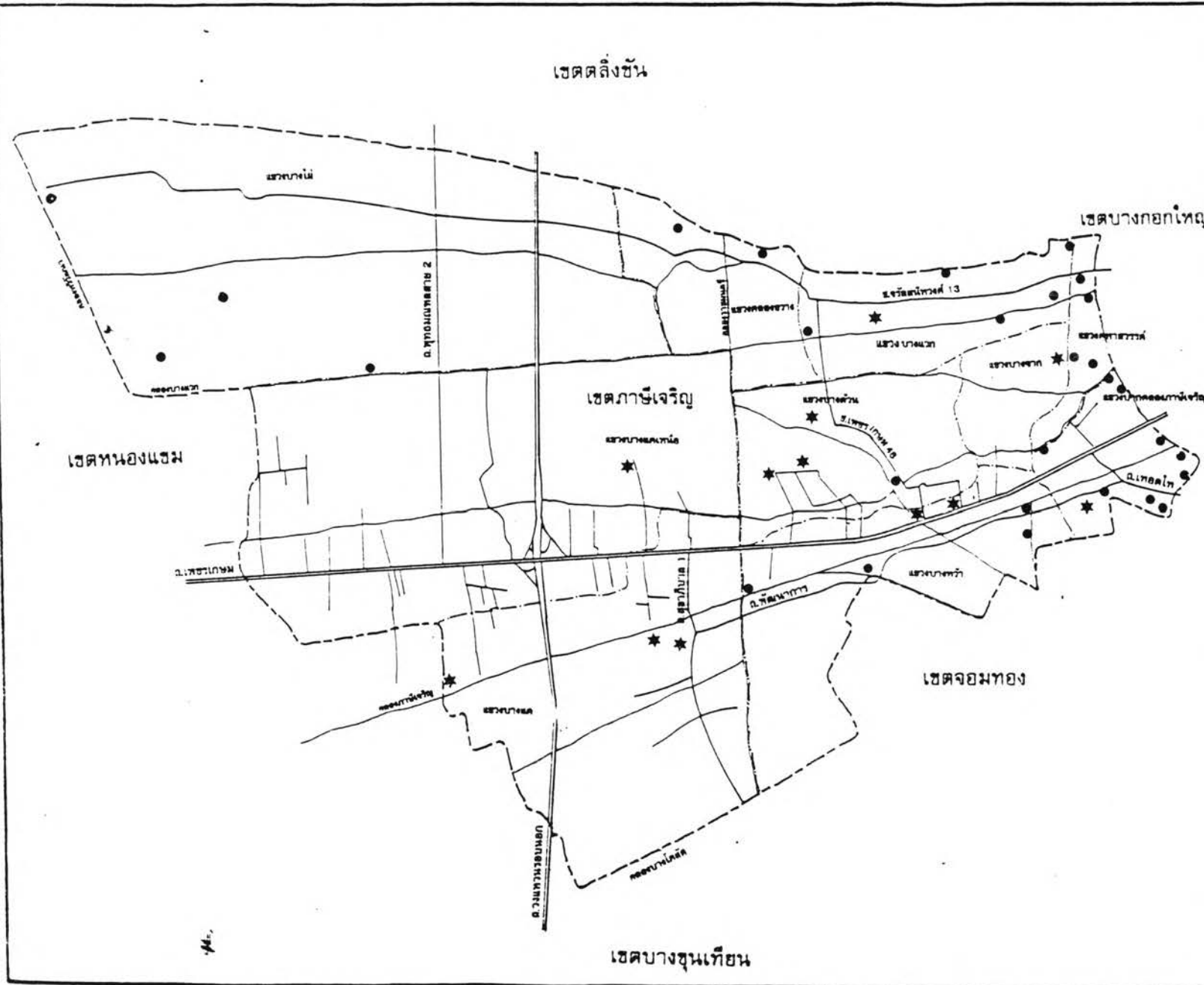
เขตภาษีเจริญ มีวัดทั้งหมด 30 แห่ง โดยเป็นพระอารามหลวง 6 แห่ง ศาลเจ้าและโรงเจ (จีนทะเบียน 4 แห่ง) โบสถ์คริสต์ 1 แห่ง และศูนย์เผยแผ่คริสต์ศาสนาอีก 1 แห่งไม่มีมัสยิด ซึ่งส่วนใหญ่ศาสนสถานเกือบทั้งหมดจะกระจายตัวอยู่ตามสองฟากคลองตามชุมชนดั้งเดิม อันเนื่องมาจากบทบาทของการคมนาคมทางน้ำในอดีต(แผนที่ 3.15)ดังรายละเอียดในภาคผนวก

4. การไปรษณีย์ในเขตภาษีเจริญมีเขตไปรษณีย์รับผิดชอบอยู่ 2 แห่ง คือ ปท.ภาษีเจริญ และไปรษณีย์บางแค และมีไปรษณีย์ย่อยในมหาวิทยาลัยสยามอีก 1 แห่ง

5. ด้านการเก็บขยะ

การเก็บขยะในเขตภาษีเจริญ อยู่ในความรับผิดชอบของงานรักษาความสะอาด สำนักงานเขตภาษีเจริญแบ่งพื้นที่การจัดเก็บออกเป็น 2 พื้นที่ ด้านเหนือของถนนเพชรเกษม และด้านใต้ของถนนเพชรเกษม โดยจัดเก็บได้ประมาณ 250 ตันต่อวัน โดยมีจำนวนอุปกรณ์และหน้าที่รับผิดชอบดังนี้

รายการ	พื้นที่ 1 (เหนือถนนเพชรเกษม)	พื้นที่ 2 (ใต้ถนนเพชรเกษม)
รถเก็บขนมูลฝอย	24 คัน	15 คัน
พนักงานขับรถเก็บขนขยะ	24 คน	15 คน
คนงานเก็บขนขยะ	81 คน	51 คน
คนงานกวาด	112 คน	72 คน

การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการวางแผน
พัฒนาศูนย์กลางชุมชนชานเมือง:
กรณีศึกษาชุมชนบางแค

แสดง : ที่ตั้งศาสนสถาน
สัญลักษณ์ :

- วัด
- ★ โรงเรียน, ศาลเจ้า, โบสถ์คริสต์

ที่มา : กองผังเมือง กรุงเทพมหานคร

เครื่องหมาย:

- เส้นแบ่งเขต
- .-.- เส้นแบ่งแขวง
- ≡ ถนน, รอย
- 〰 คลอง

มาตราส่วน
0.5 0 1 กม.
แผนที่ 3.15

การเก็บขยะมูลฝอยทางน้ำ ใช้เรือบริการเก็บขนขยะตามอาคารที่อยู่ริมคลอง ซึ่งเป็นที่
รถเก็บขนขยะมูลฝอยไม่สามารถเข้าเก็บได้ รวมทั้งเก็บขยะมูลฝอยที่ประชาชนได้ทิ้งลงในลำคลอง
สถานที่ที่ดำเนินการ ได้แก่ คลองภาษีเจริญ คลองราชมนตรี คลองบางแวก คลองด่าน คลอง
บางเชือกหนัง และคลองบางหลวงน้อย เมื่อเก็บขยะทางน้ำเต็มลำเรือแล้ว ก็จะนำไปขึ้นที่ท่า
วัดรางบัว และศูนย์เก็บยานพาหนะและพัสดุในบริเวณโรงเรียนบางไผ่ แวงบางไผ่ เพื่อรอรถเก็บ
ขนขยะมูลฝอยมาขนถ่ายต่อไป การ ปฏิบัติงานประกอบด้วย เรือเก็บขนมูลฝอย จำนวน 4 ลำ
พนักงานขับเรือเก็บขนฯ จำนวน 5 อัตรา คนงานประจำเรือ จำนวน 9 อัตรา

6. การรักษาความปลอดภัย

พื้นที่เขตภาษีเจริญ มีสถานีตำรวจนครบาลรับผิดชอบอยู่ 4 สถานี คือ สถานีตำรวจ
นครบาลภาษีเจริญ สถานีตำรวจนครบาลหลักสอง สถานีตำรวจนครบาลบางเสาธง และสถานี
ตำรวจนครบาลศาลาแดง นอกจากนี้ยังมีสถานีตำรวจดับเพลิงอีก 1 แห่ง

7. นันทนาการ

เขตภาษีเจริญ ไม่มีสวนสาธารณะ, สวนหย่อม หรือสนามกีฬาในพื้นที่นี้เลย คงมีแต่
ห้องสมุดประชาชน ตั้งอยู่ที่ปากซอยเพชรเกษม 50 แขวงบางหว้า โดยมีศูนย์กีฬาของเอกชนขนาด
ใหญ่ 3 แห่ง ตั้งอยู่บริเวณถนนเพชรเกษมขาออกติดคลองบางหว้า ซอยเพชรเกษม 57 ถนนจรัล
สนิทวงศ์ 13 และโรงภาพยนตร์ขนาดใหญ่ 2 แห่ง ขนาดเล็ก 24 แห่ง (อยู่ตามห้าง สรรพ สีนค้ำ)

8. บริการด้านอื่น ๆ

เขตภาษีเจริญมีบ้านพักคนชรา 1 แห่ง คือบ้านพักคนชราบางแค (สังกัดกรมประชา
สงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม) ตั้งอยู่ริมถนนเพชรเกษมฝั่งขาออกบริเวณเชิง
สะพานคลองราชมนตรี โดยเป็นสถานสงเคราะห์ในลักษณะอยู่ประจำ ของผู้สูงอายุ

ประชากร

1. ขนาดของประชากร

เขตภาษีเจริญ มีประชากรระดับแขวง ในปี พ.ศ. 2526, 2531, และ 2536 (ตารางที่ 3.7) ดังนี้

พ.ศ. 2526 เขตภาษีเจริญมีประชากร 207,407 คน โดยแขวงบางหว้ามีประชากรมากที่สุด รองลงมาคือ แขวงบางแค บางแคเหนือ บางด้วน ปากคลองฯ บางไผ่ บางแวก คูหาสวรรค์ คลองขวาง และน้อยที่สุด ได้แก่ บางจาก

พ.ศ. 2531 เขตภาษีเจริญมีประชากร 243,195 คน โดยแขวงบางแคเหนือมีประชากรมากที่สุด รองลงมาได้แก่ แขวงบางหว้า บางแค บางด้วน ปากคลอง บางไผ่ บางแวก คูหาสวรรค์ คลองขวาง และน้อยที่สุด บางจาก

พ.ศ. 2536 เขตภาษีเจริญมีประชากร 276,329 คน (ฝ่ายทะเบียนเขตภาษีเจริญ) โดยแขวงบางแคเหนือ บางแค บางหว้า บางด้วน บางไผ่ ปากคลองฯบางแวก คูหาสวรรค์ คลองขวาง และน้อยที่สุด บางจาก

2. การกระจายตัว

การกระจายตัวของประชากรในเขตภาษีเจริญ สามารถจัดลำดับได้ดังนี้(แผนที่ 3.16)

ปี 2526

ประชากร น้อยกว่า 7,000 คน	ได้แก่ แขวงคลองขวาง บางแวก บางจาก
ประชากร 7,001-14,000 คน	ได้แก่ แขวงคูหาสวรรค์
ประชากร 14,001-28,000 คน	ได้แก่ แขวงปากคลองฯ บางด้วน บางไผ่
ประชากร 28,001-38,000 คน	ได้แก่ แขวงบางแค บางแคเหนือ
ประชากร 35,001-42,000 คน	ได้แก่ แขวงบางหว้า

ปี 2531

ประชากร น้อยกว่า 7,000 คน	ได้แก่ แขวงบางจาก
ประชากร 7,001-14,000 คน	ได้แก่ แขวงคูหาสวรรค์ คลองขวาง
ประชากร 14,001-28,000 คน	ได้แก่ แขวงปากคลองฯ บางไผ่ บางแวก
ประชากร 28,001-38,000 คน	ได้แก่ แขวงบางด้วน
ประชากร 35,001-42,000 คน	ได้แก่ แขวงบางแค บางแคเหนือ บางหว้า

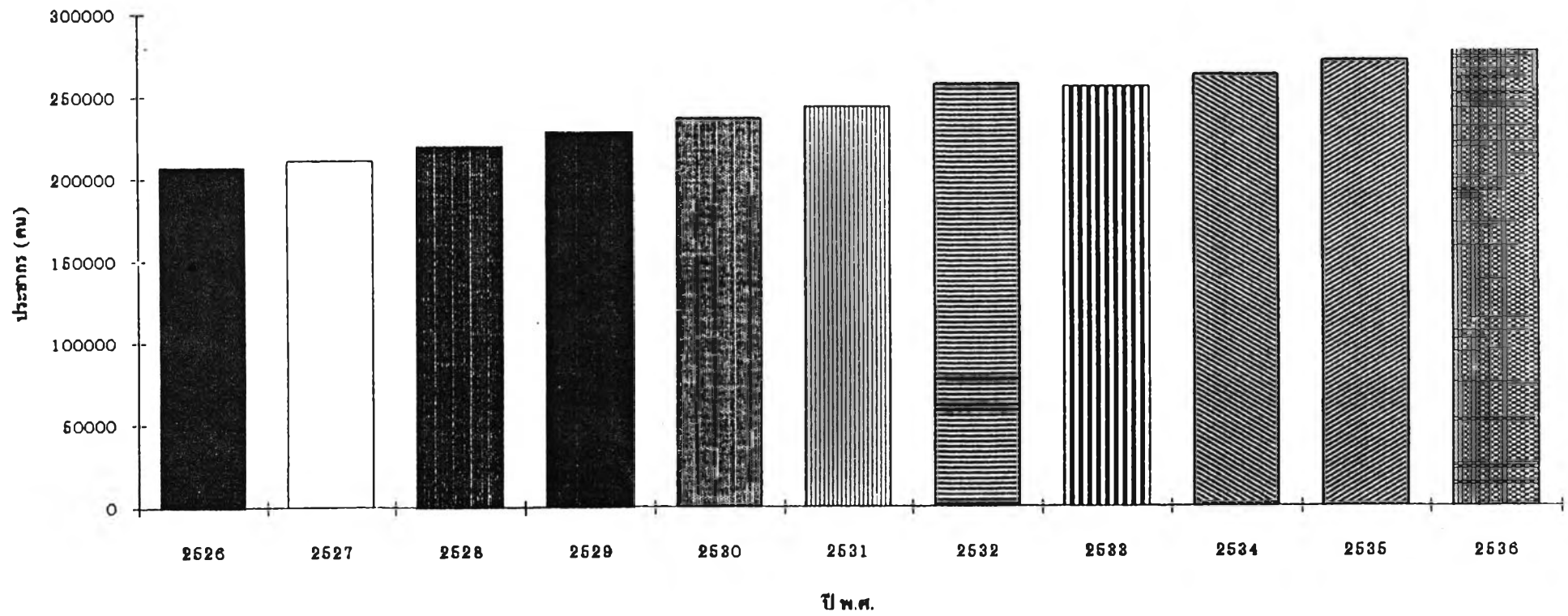
ตารางที่ 3.7 แสดงจำนวนประชากรจำแนกเป็นรายแขวง ในเขตภาษีเจริญ

แขวง	2526	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	พื้นที่
บางหว้า	36109	39782	39117	40069	41167	41193	41360	40572	5.105
บางด้วน	27736	32544	33322	35085	34131	34450	35109	35128	2.514
บางแค	33072	35675	37109	39053	37618	38471	40023	41368	10.742
บางแคเหนือ	30214	37697	41196	45725	46236	50549	54540	57188	11.221
บางไม้	20425	24737	25554	27174	26983	27924	29147	30814	14.15
บางจาก	5357	6195	6318	6512	6389	6480	6632	6744	1.394
บางแวก	13108	15788	16869	18922	18300	18846	19353	19827	3.022
คลองขวาง	5629	6804	7029	7503	7126	7310	7642	7825	2.992
ปากคลองภาษีเจริญ	27534	28503	27834	28059	28501	28334	28247	27937	1.898
คูหาสวรรค์	8225	8847	8847	9018	8894	8934	9005	8926	0.909
รวม	207409	236572	243195	257120	255345	262491	271058	276329	54

ที่มา : สำนักงานเขตภาษีเจริญ

3.8

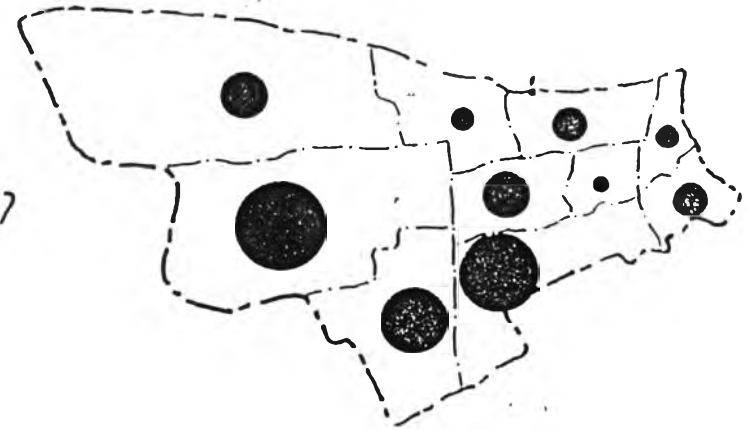
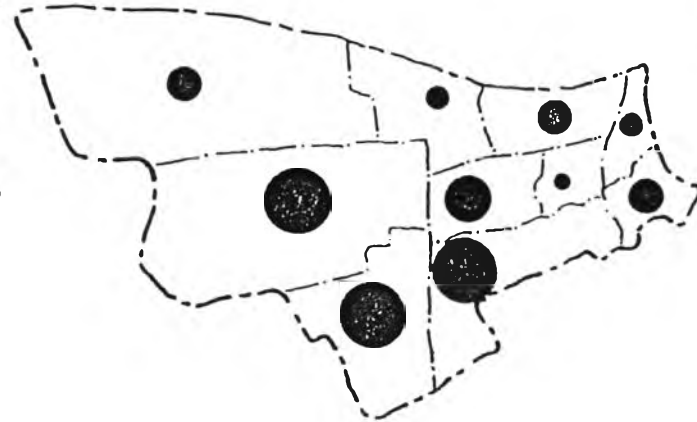
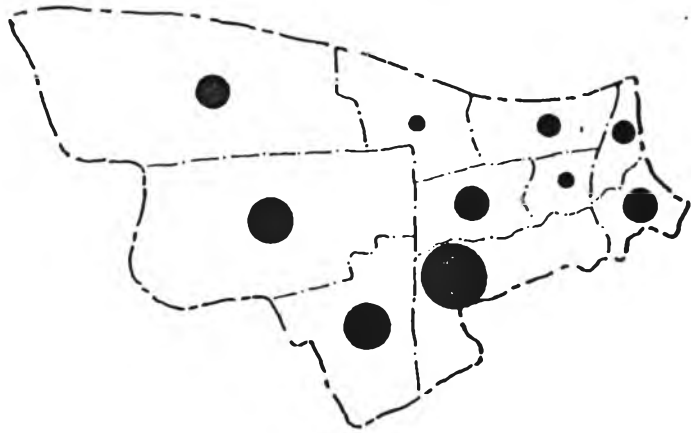
แผนภูมิที่ 3.3 แสดงจำนวนประชากรของเขตภาษีเจริญ ตั้งแต่พ.ศ.2526-พ.ศ.2536

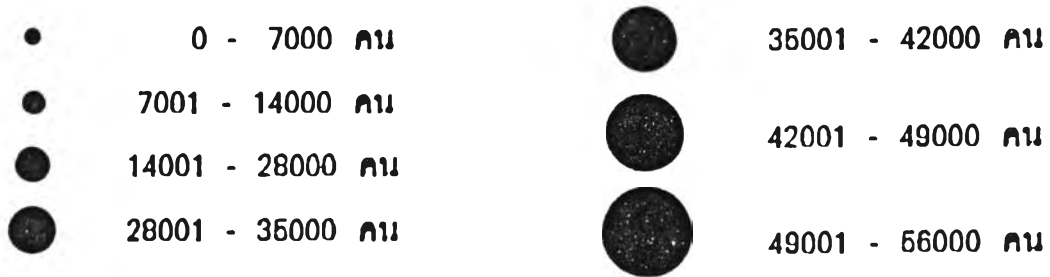
ปี พ.ศ. 2526

ปี พ.ศ. 2531

ปี พ.ศ. 2536

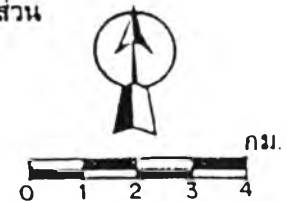
สัญลักษณ์ :

การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการวางแผน
พัฒนาศูนย์กลางชุมชนชนานเมือง:
กรณีศึกษาชุมชนบางแค

แสดง : การกระจายตัวประชากรระดับแขวง ตั้งแต่ปี
พ.ศ. 2526 - พ.ศ. 2536

มาตราส่วน

แผนที่

3.16

ปี 2536

ประชากร น้อยกว่า 7,000 คน	ได้แก่ แขวงบางจาก
ประชากร 7,001-14,000 คน	ได้แก่ แขวงคูหาสวรรค์ คลองขวาง
ประชากร 14,001-28,000 คน	ได้แก่ แขวงปากคลองฯ บางแวก
ประชากร 28,001-38,000 คน	ได้แก่ แขวงบางไผ่ บางด้วน
ประชากร 35,001-42,000 คน	ได้แก่ แขวงบางแค
ประชากร 42,001-49,000 คน	ได้แก่ แขวงบางหว้า
ประชากร 49,001-56,000 คน	ได้แก่ แขวงบางแคเหนือ

จะเห็นได้ว่า แขวงบางจาก เป็นแขวงที่กระจายตัวของประชากรน้อยที่สุด รองลงมาคือ แขวงคูหาสวรรค์ และคลองขวาง

3. ความหนาแน่น

สำหรับความหนาแน่นประชากรรายแขวงในเขตภาษีเจริญ สามารถจัดลำดับได้ดังนี้ (ตารางที่ 3.8 และแผนที่ 3.17)

กลุ่มที่ 1 ความหนาแน่นน้อยกว่า 2,000 คนต่อ ตร.กม.

พ.ศ. 2526 มี 2 แขวง คือ แขวงบางไผ่ และแขวงคลองขวาง

พ.ศ. 2531 มี 1 แขวง คือ แขวงบางไผ่

กลุ่มที่ 2 ความหนาแน่น 2,001-4,000 คนต่อ ตร.กม

พ.ศ. 2526 มี 3 แขวง คือ แขวงบางแค บางแคเหนือ บางจาก

พ.ศ. 2531 มี 3 แขวง คือ แขวงบางแค บางแคเหนือ คลองขวาง

พ.ศ. 2536 มี 3 แขวง คือ แขวงบางแค คลองขวาง บางไผ่

กลุ่มที่ 3 ความหนาแน่น 4,001-6,000 คนต่อ ตร.กม

พ.ศ. 2526 มี 1 แขวง คือ แขวงบางแวก

พ.ศ. 2531 มี 2 แขวง คือ แขวงบางแวก บางจาก

พ.ศ. 2536 มี 2 แขวง คือ แขวงบางแคเหนือ บางจาก

กลุ่มที่ 4 ความหนาแน่น 6,001-8,000 คนต่อ ตร.กม

พ.ศ. 2526 มี 1 แขวง คือ แขวงบางหว้า

พ.ศ. 2531 มี 1 แขวง คือ แขวงบางหว้า

พ.ศ. 2536 มี 2 แขวง คือ แขวงบางหว้า บางแวก

กลุ่มที่ 5 ความหนาแน่น 10,001 คนต่อ ตร.กม ขึ้นไป

พ.ศ. 2526 มี 2 แขวง คือ แขวงบางด้วน ปากคลอง

พ.ศ. 2531 มี 2 แขวง คือ แขวงบางด้วน ปากคลอง

พ.ศ. 2536 มี 2 แขวง คือ แขวงบางด้วน ปากคลอง

จะเห็นได้ว่า แขวงปากคลองฯ บางด้วน เป็นแขวงที่มีความหนาแน่นสูงสุดมาโดยตลอด รองลงมาได้แก่ แขวงคูหาสวรรค์ และบางหว้า ส่วนแขวงที่มีประชากรหนาแน่นน้อยที่สุดได้แก่ แขวงบางไผ่ และคลองขวาง

4. การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร

การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรสามารถพิจารณาได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

4.1 Relative Change เป็นค่าร้อยละของการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร ในแต่ละแขวงของเขตอื่น ๆ โดยคิดจากจำนวนประชากรทั้งหมดในแต่ละแขวง

4.2 Absolute Change เป็นค่าร้อยละของการเปลี่ยนแปลงจำนวนในแต่ละแขวงโดยคิด จากจำนวนประชากรทั้งหมดในเขต

การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรในช่วงปี (Relative Change) ปีพ.ศ. 2526-2531

การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรเปรียบเทียบระดับแขวง จากตารางที่สามารถจัดกลุ่ม ระดับการเปลี่ยนแปลงได้ 4 กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 การเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นน้อยกว่า ร้อยละ 10 ได้แก่ แขวงบางหว้า ปากคลองฯ

กลุ่มที่ 2 การเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นน้อยกว่า ร้อยละ 10.01-20 ได้แก่ แขวง บางแค บางจาก

กลุ่มที่ 3 การเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นน้อยกว่า ร้อยละ 20.01-30 ได้แก่ แขวง บางด้วน บางไผ่

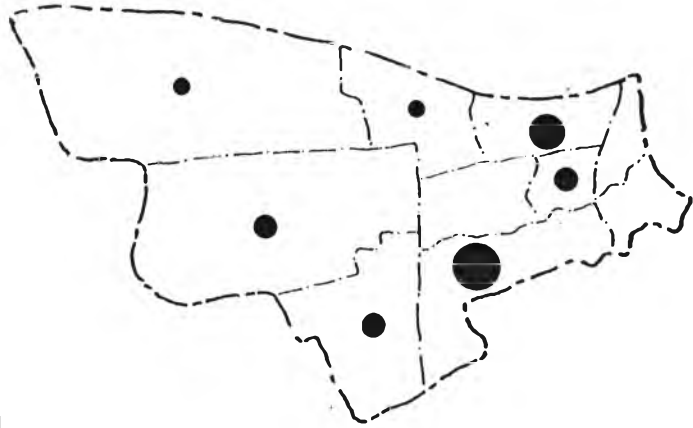
กลุ่มที่ 4 การเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นน้อยกว่า ร้อยละ 30.01-40 ได้แก่ แขวง บางแคเหนือ

ตาราง 3.8 แสดงความหนาแน่นประชากรรายแขวง เขตภาษีเจริญ

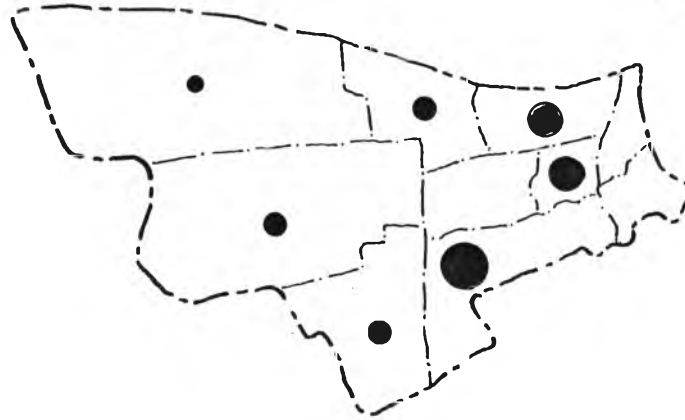
แขวง	พื้นที่	2526	2531	2536	ปี 2526 คน/ตรกม.	ปี 2531 คน/ตรกม.	ปี 2536 คน/ตรกม.	ค่าเปลี่ยนแปลง			ค่าเปลี่ยนแปลงต่อปี		
								2526-2531	2531-2536	2526-2536	2526-2531	2531-2536	2526-2536
บางหว้า	5.105	36109	39117	40572	7073.26	7662.49	7947.50	589.23	285.01	874.24	147.31	71.25	218.56
บางบัว	2.514	27736	33322	35128	11032.62	13254.57	13972.95	2221.96	718.38	2940.33	555.49	179.59	735.08
บางแค	10.742	33072	37109	41368	3078.76	3454.57	3851.05	375.81	396.48	772.30	93.95	99.12	193.07
บางแคเหนือ	11.221	30214	41196	57188	2692.63	3671.33	5096.52	978.70	1425.18	2403.89	244.68	356.30	600.97
บางไผ่	14.15	20425	25554	30814	1443.46	1805.94	2177.67	362.47	371.73	734.20	90.62	92.93	183.55
บางจาก	1.394	5357	6318	6744	3842.90	4532.28	4837.88	689.38	305.60	994.98	172.35	76.40	248.74
บางแวก	3.022	13109	16869	19827	4337.52	5582.06	6560.89	1244.54	978.82	2223.36	311.14	244.71	555.84
คลองขวาง	2.992	5629	7029	7825	1881.35	2349.26	2615.31	467.91	266.04	733.96	116.98	66.51	183.49
ปากคลองภาษีเจริญ	1.898	27534	27834	27937	14506.85	14664.91	14719.18	158.06	54.27	212.33	39.52	13.57	53.08
คูหาสวรรค์	0.909	8225	8847	8926	9048.40	9732.67	9819.58	684.27	86.91	771.18	171.07	21.73	192.79
รวม	54	207409	243195	276329	3844.68	4508.04	5122.23	663.35	614.20	1277.55	165.84	153.55	319.39

ที่มา : สำนักงานเขตภาษีเจริญ

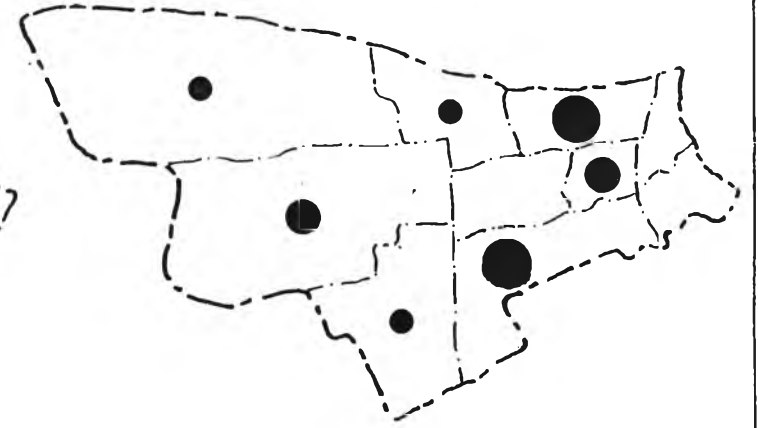
ปี พ.ศ. 2526

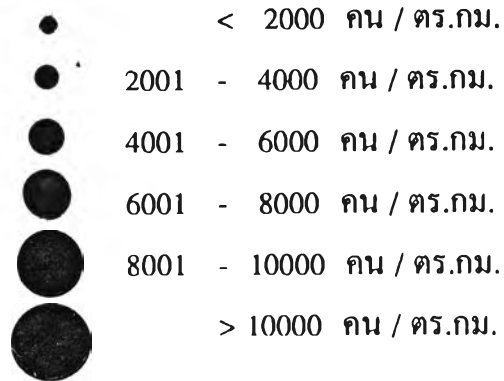
ปี พ.ศ. 2531

ปี พ.ศ. 2536

สัญลักษณ์ :

การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการวางแผน
พัฒนาศูนย์กลางชุมชนชานเมือง:
กรณีศึกษาชุมชนบางแค

แสดง : ความหนาแน่นประชากร รายแขวง พ.ศ.2526 2531 2536

ที่มา : กองปกครองและทะเบียน กรุงเทพมหานคร

มาตราส่วน

แผ่นที่

3.17

ตารางที่ 3.9 แสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรในช่วงปี พ.ศ.2526,2531,2536

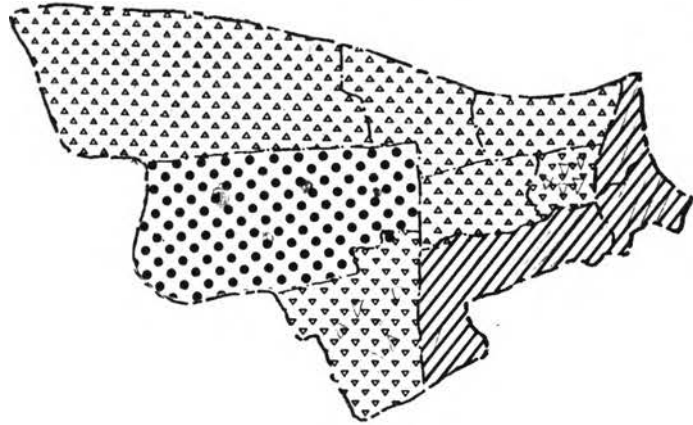
แขวง	จำนวนประชากร						การเปลี่ยนแปลง								
	2526		2531		2536		2526-2531			2531-2536			2526-2536		
	คน	%	คน	%	คน	%	คน	% R	% A	คน	% R	% A	คน	% R	% A
บางหัว	36109	17.41	39117	16.08	40572	14.68	3008	8.33	8.41	1455	3.59	4.39	4463	12.36	6.48
บางค้วน	27736	13.37	33322	13.70	35128	12.71	5586	20.14	15.61	1806	5.14	5.45	7392	26.65	10.73
บางแค	33072	15.95	37109	15.26	41368	14.97	4037	12.21	11.28	4259	10.30	12.85	8296	25.08	12.04
บางแคเหนือ	30214	14.57	41196	16.94	57188	20.70	10982	36.35	30.69	15992	27.96	48.26	26974	89.28	39.14
บางไผ่	20425	9.85	25554	10.51	30814	11.15	5129	25.11	14.33	5260	17.07	15.87	10389	50.86	15.07
บางจาก	5357	2.58	6318	2.60	6744	2.44	961	17.94	2.69	426	6.32	1.29	1387	25.89	2.01
บางแวก	13108	6.32	16869	6.94	19827	7.18	3761	28.69	10.51	2958	14.92	8.93	6719	51.26	9.75
คลองขวาง	5629	2.71	7029	2.89	7825	2.83	1400	24.87	3.91	796	10.17	2.40	2196	39.01	3.19
ปากคลองภาษีเจริญ	27534	13.28	27834	11.45	27937	10.11	300	1.09	0.84	103	0.37	0.31	403	1.46	0.58
พุทธาวรรค์	8225	3.97	8847	3.64	8926	3.23	622	7.56	1.74	79	0.89	0.24	701	8.52	1.02
รวม	207409	100	243195	100	276329	100	35786	17.25	100	33134	11.99	100	68920	33.23	100

ที่มา : สำนักงานเขตภาษีเจริญ

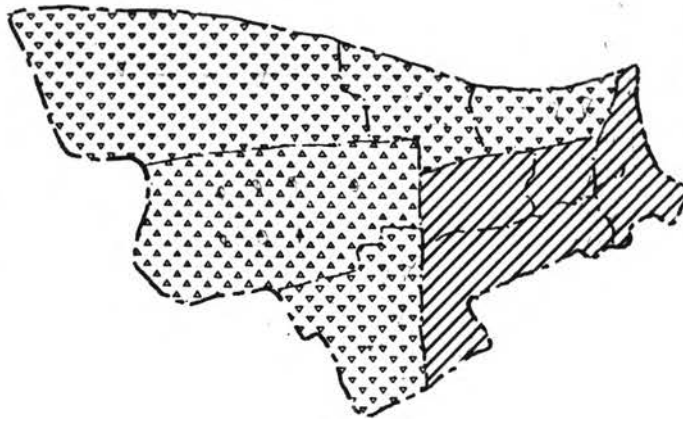
หมายเหตุ : %R = การเปลี่ยนแปลงเมื่อเทียบเขต

%A = การเปลี่ยนแปลงเมื่อเทียบเขต

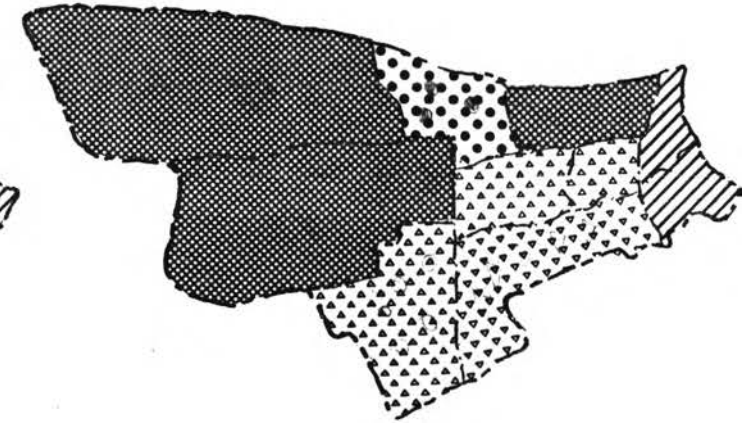
ปี พ.ศ. 2526 - พ.ศ. 2531

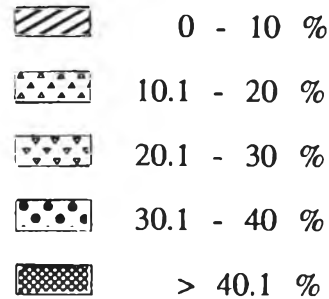
ปี พ.ศ. 2531 - พ.ศ. 2536

ปี พ.ศ. 2526 - พ.ศ. 2536

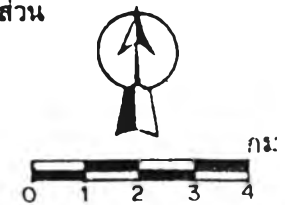
สัญลักษณ์ :

การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการวางแผน
พัฒนาศูนย์กลางชุมชนชานเมือง:
กรณีศึกษาชุมชนบางแค

แสดง : ร้อยละของการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรเปรียบเทียบ
ระดับแขวง ตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2526 - พ.ศ. 2536
(% RELATIVE CHANGE)

มาตราส่วน

แผนที่

3,18

การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรเปรียบเทียบทั้งเขต

กลุ่มที่ 1 การเปลี่ยนแปลงระหว่าง ร้อยละ 0-5 ได้แก่ แขวงบางจาก
คลองขวาง ปากคลองฯ

กลุ่มที่ 2 การเปลี่ยนแปลงระหว่าง ร้อยละ 5.01-10.00 ได้แก่ แขวงบางหว้า
คูหาสวรรค์

กลุ่มที่ 3 การเปลี่ยนแปลงระหว่าง ร้อยละ 10.01-15 ได้แก่ แขวงบางแค
บางไผ่ บางแวก

กลุ่มที่ 4 การเปลี่ยนแปลงระหว่าง ร้อยละ 15.01-20 ได้แก่ แขวงบางด้วน

กลุ่มที่ 5 การเปลี่ยนแปลงระหว่าง ร้อยละ 20.01 ขึ้นไป ได้แก่ แขวง
บางแคเหนือ

จากการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรระหว่างปี พ.ศ. 2526-พ.ศ.2531 จะเห็น
ได้ว่า แขวงบางแคเหนือมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มมากที่สุดถึง 36% หรือ 30% ของทั้งเขต เมื่อเปรียบ
เทียบกับตัวเอง อันเนื่องมาจากเดิมยังมีพื้นที่เกษตรอยู่ มีความหนาแน่นของประชากรค่อนข้างน้อย
อยู่ในช่วง 2,000-4,000 คน แต่พื้นที่ดังกล่าวไม่ไกลจากศูนย์กลางชุมชนและย่านพาณิชยกรรมหลัก
มากนัก เมื่อการจัดสรรที่ดินของเอกชน บริเวณ 2 ฝั่งถนนเพชรเกษม ลึกเข้าไปจนจรดคลองทั้งสอง
ฝั่ง โดยจัดทำเป็นบ้านจัดสรร ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ประกอบกับมีพื้นที่ชุมชนเดิมบริเวณ
หมู่บ้านเศรษฐกิจจวงเวียนแรก มีการขยายตัวของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ในแขวงที่มีการเปลี่ยนแปลง
รองลงมาได้แก่ แขวงบางด้วน บางไผ่ บางแวก คลองขวาง ก็เช่นกัน การเปลี่ยนแปลงซึ่งคล้ายคลึง
กัน ส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อย เช่น แขวงบางหว้า ปากคลองฯ และคูหาสวรรค์นั้น เนื่องจาก
พื้นที่เดิมเป็นพื้นที่อยู่อาศัยอยู่แล้ว มีพื้นที่เกษตรอยู่เพียงเล็กน้อย และมีความหนาแน่นค่อนข้างสูง
โดยเฉพาะแขวงปากคลองฯ และแขวงคูหาสวรรค์

การเปลี่ยนแปลงประชากรในช่วงปี พ.ศ. 2531-พ.ศ. 2536 ต่อแขวง

กลุ่มที่ 1 การเปลี่ยนแปลงประชากร เพิ่มขึ้นน้อยกว่าร้อยละ 10 ได้แก่ แขวง
บางหว้า บางด้วน บางจาก ปากคลองฯ คูหาสวรรค์

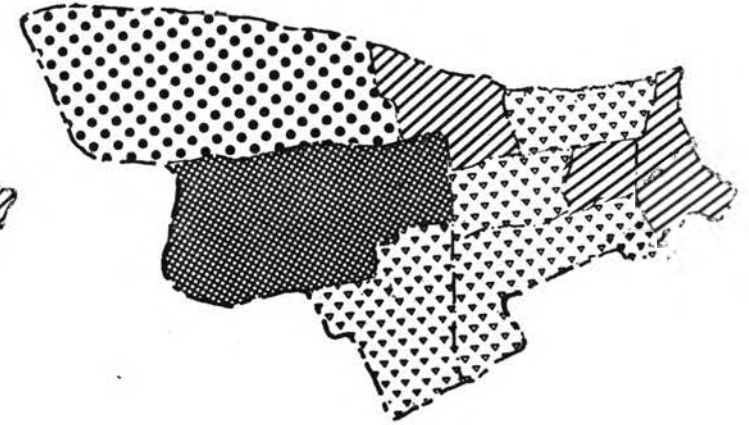
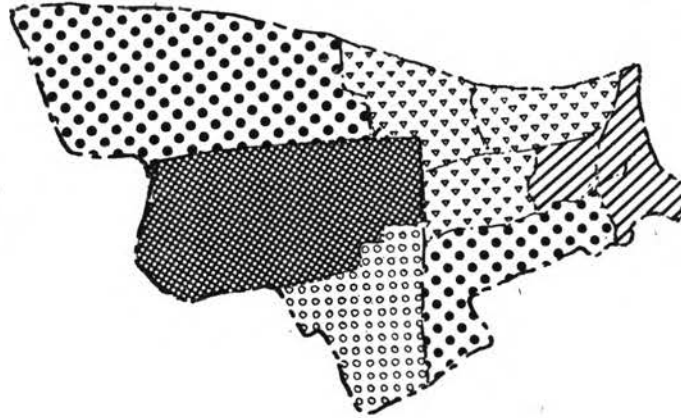
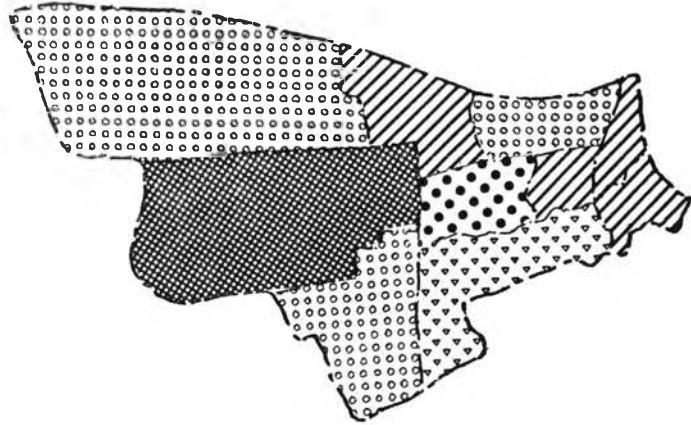
กลุ่มที่ 2 การเปลี่ยนแปลงประชากร เพิ่มขึ้นน้อยกว่าร้อยละ 10.01-15 ได้แก่
แขวงบางแค บางไผ่ บางแวก คลองขวาง

กลุ่มที่ 3 การเปลี่ยนแปลงประชากร เพิ่มขึ้นน้อยกว่าร้อยละ 20.01-30 ได้แก่
บางแคเหนือ

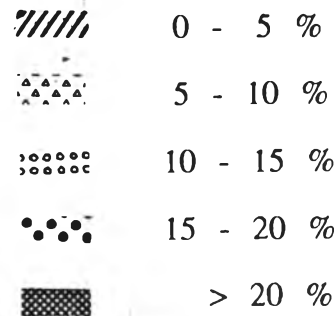
ปี พ.ศ. 2526 - พ.ศ. 2531

ปี พ.ศ. 2531 - พ.ศ. 2536

ปี พ.ศ. 2526 - พ.ศ. 2536

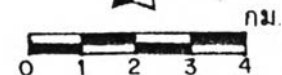
สัญลักษณ์ :

การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการวางแผน
พัฒนาศูนย์กลางชุมชนชนานเมือง:
กรณีศึกษาชุมชนบางแค

แสดง : ร้อยละของการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรเปรียบเทียบ
ระดับเขต ตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2526 - พ.ศ. 2536
(% ABSOLUTE CHANGE)

มาตราส่วน

แผ่นที่

3-19

กลุ่มที่ 4 การเปลี่ยนแปลงประชากร เพิ่มขึ้นน้อยกว่าร้อยละ 30.01-40.00
ได้แก่ แขวงคลองขวาง

กลุ่มที่ 5 การเปลี่ยนแปลงประชากร เพิ่มขึ้นน้อยกว่าร้อยละ 40.01 ขึ้นไป
บางแคเหนือ บางไผ่

การเปลี่ยนแปลงประชากรเปรียบเทียบแขวงต่อเขต (ตารางที่ 3.8, แผนที่ 3.18)

กลุ่มที่ 1 การเปลี่ยนแปลงประชากร เพิ่มขึ้นน้อยกว่าร้อยละ 0-5.00 ได้แก่
แขวงปากคลองฯ คูหาสวรรค์ บางจาก คลองขวาง

กลุ่มที่ 2 การเปลี่ยนแปลงประชากร เพิ่มขึ้นน้อยกว่าร้อยละ 5.01-10.00
ได้แก่ แขวงบางหว้า บางแวก

กลุ่มที่ 3 การเปลี่ยนแปลงประชากร เพิ่มขึ้นน้อยกว่าร้อยละ 10.01-15.00
ได้แก่ แขวงบางด้วน บางแค

กลุ่มที่ 4 การเปลี่ยนแปลงประชากร เพิ่มขึ้นน้อยกว่าร้อยละ 15.01 ได้แก่
แขวงบางแคเหนือ

เมื่อมองการเปลี่ยนแปลงในภาพรวม แขวงที่การเปลี่ยนแปลงทั้งในตัวเองถึง
89% และในเขตถึง 39% นั้น ได้แก่ แขวงบางแคเหนือ รองลงมาได้แก่ แขวงบางไผ่ และบางแวก
ส่วนแขวงที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุดคือ แขวงปากคลองฯ และคูหาสวรรค์ อันเนื่องมาจาก
ข้อจำกัดทางด้านกายภาพเดิมซึ่งมีพื้นที่น้อยและมีความหนาแน่นสูงอยู่เดิม

สรุปสภาพทั่วไปและปัญหา

เขตภาษีเจริญ และศูนย์กลางชุมชนบางแคมีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มมีลำคลองผ่านหลายสาย โดยมีวิวัฒนาการ มาจากชุมชนเกษตรสองฝากคลองจากสภาพที่ตั้งที่เป็นศูนย์กลางการคมนาคมเชื่อมต่อระหว่างเมืองและชนบท เมื่อการคมนาคมขนส่งทางบกมีความสำคัญมากขึ้น ทำให้เขตภาษีเจริญและศูนย์กลางชุมชนบางแคมีบทบาททางด้าน การเป็นศูนย์กลางทางการค้า บริการ อุตสาหกรรม และเป็นย่านที่พักอาศัย ชานเมือง ที่สำคัญ ของกรุงเทพมหานครทางด้านฝั่งตะวันตกโดยมีขนาดพื้นที่ 53.95 ตารางกิโลเมตร คิดเป็น 3.44 % ของกรุงเทพมหานคร มีถนนเพชรเกษม และถนนวงแหวนรอบนอก เป็นเส้นทางคมนาคมหลักที่สำคัญ มีถนนสายรอง 6 สาย ถนนสายท้องถิ่น ประเภทรอก ซอย ที่แยกจากถนนเพชรเกษม มาสุดถึงบริเวณคลองบางจากทางด้านทิศเหนือ และคลองภาษีเจริญทางด้านทิศใต้ มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่สามารถเชื่อมโยงกับบริเวณโดยรอบ การคมนาคมส่วนใหญ่ จึงอาศัยถนนเพชรเกษมเป็นหลักซึ่งทำหน้าที่รองรับการคมนาคมขนส่งทั้งในระดับท้องถิ่น เมือง และภูมิภาค ทำให้มีปริมาณการจราจรหนาแน่น โดยเฉพาะบริเวณโดยรอบกลุ่มตลาดบางแค ซึ่งเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง และศูนย์กลางทางการค้า เป็นจุดเชื่อมต่อทั้งรถโดยสารท้องถิ่น รถโดยสารประจำทาง และรถโดยสารประจำทางต่างจังหวัด รวมตัวกันอยู่ในบริเวณดังกล่าว ทำให้มีปริมาณการจราจรที่หนาแน่นและเกิดปัญหาในบริเวณดังกล่าว

ด้านการใช้ที่ดิน เขตภาษีเจริญและศูนย์กลางชุมชนบางแค มีการใช้ที่ดินในลักษณะผสมผสาน โดยมีพื้นที่ปลูกสร้าง (Built-up Area) อยู่ประมาณ 34 % ของพื้นที่เขต โดยเป็นการใช้ที่ดินประเภทพักอาศัยถึง 24 % ของพื้นที่เขต ที่เหลือเป็นการใช้ที่ดินทางด้านพาณิชยกรรม อุตสาหกรรมและคลังสินค้า โดยการใช้ที่ดินเหล่านี้จะเกาะตัวอยู่ตามแนวถนนเพชรเกษม และซอยแยกต่าง ๆ จากถนนเพชรเกษมเป็นส่วนใหญ่มีเพียงบางส่วนที่แยกไปตามชุมชนเกิดใหม่ในลักษณะบ้านจัดสรร ตามแนวถนนสายรอง ซอย และคลองต่าง ๆ ส่วนการใช้ที่ดินประเภทที่ไม่ใช้สิ่งปลูกสร้างอีก 66 % นั้น เป็นพื้นที่เกษตรเพียง 26 % อีกประมาณ 40 % ของพื้นที่เขต เป็นพื้นที่ว่าง ที่โล่ง ที่รกร้าง ที่บางส่วนอยู่ระหว่างการเปลี่ยนแปลงเป็นที่พักอาศัย และบางส่วนเป็นพื้นที่เกษตรกรรมเดิมที่ปล่อยทิ้งร้าง โดยส่วนใหญ่จะกระจายตัวปะปนอยู่กับพื้นที่เกษตรในแขวงบางไผ่ บางแวก และคลองขวาง ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มของการใช้ที่ดินจะพบว่า กิจกรรมด้านพาณิชยกรรมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่เกิดขึ้นตามแนวถนน กิจกรรมด้านที่อยู่อาศัยมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นของบ้านจัดสรรในบริเวณพื้นที่เกษตรเดิม และแขวงบางไผ่ บางแวก อีกทั้งมีการเปลี่ยนแปลงจากสภาพบ้านเดี่ยวหรือชุมชนแออัดในบริเวณศูนย์กลางชุมชนบางแคและสองฝากของถนนเพชรเกษม ในแขวงบางหว้า บางด้วน และบางแคเหนือ เปลี่ยนไปในลักษณะของ

หอพัก อาคารชุด และอาคารพักอาศัยขนาดใหญ่ ส่วนกิจกรรมด้านอุตสาหกรรมมีการเปลี่ยนแปลงที่ลดลงอันเนื่องมาจากการควบคุมของรัฐ และการผลักดันของกิจกรรม ด้านพาณิชย์กรรม และพักอาศัยที่ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่สูงกว่า สำหรับพื้นที่เกษตรกรรมมีแนวโน้มลดลงอันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อม ผลผลิตที่ไม่แน่นอน ประกอบกับการผลักดันและบุกรุกของกิจกรรมการใช้ที่ดินอื่น ๆ ที่ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่สูงกว่า เช่นบ้านจัดสรร หรือ โรงงานอุตสาหกรรม

ในด้านประชากรเขตภาษีเจริญมีการกระจายตัวของประชากรอยู่ในแขวงบางแคเหนือ มากที่สุดรองลงมาได้แก่บางแค บางหว้าโดยมีความหนาแน่นใน แขวงปากคลองฯ บางด้วน เป็นแขวงที่มีความหนาแน่นสูงสุดมาโดย ตลอด รองลงมาได้แก่ แขวงคูหาสวรรค์ และบางหว้า ส่วนแขวงที่มีประชากรหนาแน่นน้อยที่สุดได้แก่ แขวงบางไผ่ และคลองขวางเมื่อมองการเปลี่ยนแปลงในภาพรวม แขวงที่การเปลี่ยนแปลงทั้งในตัวเองถึง 89% และในเขตถึง 39% นั้น ได้แก่ แขวงบางแคเหนือ รองลงมาได้แก่ แขวงบางไผ่ และบางแวก ส่วนแขวงที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุดคือ แขวงปากคลองฯ และคูหาสวรรค์ อันเนื่องมาจาก ข้อจำกัดทางด้านกายภาพเดิมซึ่งมีพื้นที่น้อยและมีความหนาแน่นสูงอยู่เดิม

จากสภาพทั่วไปที่ได้ศึกษามาในชั้นต้นพื้นที่เขตภาษีเจริญรวมทั้งศูนย์กลางชุมชนบางแค มีการใช้ที่ดินและการเจริญเติบโตที่ขาดการวางแผนรองรับที่เหมาะสมตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีผลต่อรูปแบบการใช้ที่ดินปัจจุบัน และปัญหาด้านกายภาพเกิดขึ้นทั่วไป ในส่วนนี้ผู้ศึกษาจะสรุปสภาพปัจจุบันและปัญหาที่สามารถแก้ไขได้ด้วยการวางแผนการใช้ที่ดินที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ อีกทั้งเป็นปัญหาที่เร่งด่วนและจะทวีความรุนแรงขึ้นถ้าขาดการวางแผนพัฒนา เพื่อแก้ไขปัญหาปัจจุบันและรองรับการขยายตัวของชุมชน เพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. การใช้ที่ดินสับสนไร้ระเบียบเกิดขึ้นตามยถากรรม(Haphazard Landuse)การใช้ที่ดินส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่โล่งว่าง การใช้ที่ดินในเขตภาษีเจริญพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมและที่โล่งว่างถึงประมาณ 22289 ไร่คิดเป็น 66 %ของพื้นที่ทั้งหมด ซึ่งจาก การศึกษาข้อมูลทางด้านพื้นที่การเกษตร ของเขตภาษีเจริญพบว่าพื้นที่เกษตรกรรมอยู่เพียง 8804 ไร่คิดเป็น 26% พื้นที่เขต นอกนั้นเป็นพื้นที่ว่างที่เกิดจากการเป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่ปล่อยทิ้งร้าง ส่วนพื้นที่เมื่อนั้นจะมีอยู่ประมาณร้อยละ 34 ของพื้นที่ทั้งหมด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่พักอาศัยถึงประมาณ 24%ของพื้นที่เขต รองลงมา คือพื้นที่อุตสาหกรรมประมาณ 3% และมีพื้นที่พาณิชย์กรรมอยู่ 2%ของพื้นที่ โดยมีพื้นที่ถนน ตรอก ซอยอยู่ประมาณ 2%ของพื้นที่ซึ่งเมื่อพิจารณาภาพรวมจะเห็นว่าการใช้ที่ดินประเภทพื้นที่เมือง จะหนาแน่นอยู่ตามริมถนนเพชรเกษม และลึกเข้า

ไปตามซอยเพชรเกษมต่าง ๆ แต่จะหนาแน่นอยู่เพียงช่วงตรงกลางระหว่างคลองบางแวก กับ คลอง
 ภาษีเจริญเท่านั้น ชั้นนอกออกไปเป็นที่จะมีอยู่ตามบริเวณชุมชนเดิมและตามแนวเส้นทางคมนาคม

2. การขยายตัวของชุมชนเป็นไปตามแนวเส้นทางคมนาคม ทำให้ยากต่อการพัฒนา
 ระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ เขตภาษีเจริญมีสภาพกายภาพเป็นที่ลุ่ม มีลำคลองกระจาย
 อยู่ทั่วไป มีการตั้งถิ่นฐานดั้งเดิม มีลักษณะเป็นชุมชนเกษตร ตามแนวลำคลอง Klong Linear
 Settlement โดยมีกิจกรรมการค้าและบริการที่สำคัญอยู่บริเวณคลองราชมนตรีภายหลังการคมนาคม
 ทางบกเข้ามามีบทบาททำให้เกิดชุมชนตามแนวถนนในลักษณะ Road Linear Settlement Ribbon
 Development โดยมีกิจกรรมการค้าและบริการอยู่บริเวณศูนย์กลางชุมชน อันเนื่องมาจากการเป็น
 ศูนย์กลางทางการค้าดั้งเดิมและการมีที่ตั้งอยู่ในบริเวณศูนย์กลางการคมนาคมทั้งในระดับท้องถิ่น
 และเมือง โดยเชื่อมโยงระหว่างเขตชั้นในและปริมณฑลด้านตะวันตกของ กรุงเทพมหานคร อีกทั้ง
 ยังเป็นจุดที่เชื่อมโยงระหว่างการคมนาคมทางบกและทางน้ำ

3. ระบบโครงข่ายการคมนาคมไม่สมบูรณ์ และไม่สอดคล้องรองรับการขยายตัวของชุมชน
 โครงข่ายถนนที่มีอยู่ยังไม่สมบูรณ์ทั้งในระดับชุมชนและระดับเมือง เนื่องจากถนนสายมีระยะห่าง
 กันมาก ถนนสายรองมีความกว้างไม่เพียงพอปริมาณการจราจร ทำให้บริเวณศูนย์กลางชุมชน
 และเขตภาษีเจริญมีปัญหาการจราจรที่แออัด อีกทั้งรูปแบบของโครงข่ายถนนที่มีอยู่ไม่ช่วยในการ
 ส่งเสริมให้เกิดรูปแบบของศูนย์กลางชุมชนที่สมบูรณ์เนื่องจากขาดการเชื่อมโยงที่เหมาะสมกับ
 พื้นที่โดยรอบ ด้านการคมนาคมทางน้ำถูกปล่อยละเลย ไม่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนา ทำให้ไม่มี
 บทบาทในการบรรเทาปัญหาการจราจรทางบกเท่าที่ควร

4. การใช้ที่ดินไม่สอดคล้องกับกิจกรรมเศรษฐกิจหลัก ของชุมชนสภาพเศรษฐกิจของ
 เขตภาษีเจริญอยู่ระหว่างการเปลี่ยนแปลง การเกษตรกรรมซึ่งเคยมีบทบาทสูงสุดกำลังประสบ
 ปัญหาด้านสภาพแวดล้อมและการบุกรุกของกิจกรรมการใช้ที่ดินด้านอื่น ๆ ประกอบกับความไม่
 แน่นนอนของราคาสินค้าเกษตรและทัศนคติในการประกอบอาชีพของเกษตรกร ทำให้พื้นที่เกษตร
 ลดปริมาณลงเรื่อย ๆ โดยเปลี่ยนไปเป็นพื้นที่พักอาศัยที่กำลังแผ่แทรกตัวไปทั่วพื้นที่เกษตรเดิม
 บางแห่งถูกปล่อยรกร้างขณะที่กิจกรรมด้านพาณิชยกรรมยังมีการเติบโตเพิ่มขึ้นโดยตลอด โดยเฉพาะ
 ในบริเวณศูนย์กลางชุมชนบางแคอันเป็นย่านพาณิชยกรรมหลักของเขตมีการขยายตัวเพิ่มสูง
 ขึ้นและมีแนวโน้มที่จะขึ้นมาเป็นบทบาททางเศรษฐกิจที่สำคัญสูงสุดแทนกิจกรรมด้าน
 เกษตรกรรม ขณะที่กิจกรรมด้านอุตสาหกรรมถูกควบคุมด้วยนโยบายของรัฐด้านอุตสาหกรรมใน
 ศูนย์กลางจึงมีแนวโน้มลดลงประกอบกับปัจจัยทางเศรษฐกิจคือราคาที่ดินที่สูงขึ้นทำให้กิจกรรม
 อุตสาหกรรมในชุมชนลดจำนวนลง และมีแนวโน้มที่จะเคลื่อนย้ายออกจากศูนย์กลางแต่ภาพรวม
 ของอุตสาหกรรมในเขตภาษีเจริญยังคงมีการเติบโตที่เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย

5. ปัญหาการใช้ที่ดินที่เกิดจากสภาพภูมิศาสตร์ของพื้นที่ การที่มีสภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ลุ่มและมีลำคลองต่าง ๆ ในพื้นที่ลำคลองและแหล่งน้ำบางแห่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา หรือมีการพัฒนาแต่ไม่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ทำให้กลายเป็นปัญหาสกัดกั้นความเจริญในทางตรงกันข้ามถ้ามีแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมลักษณะพื้นที่จะเป็นปัจจัยสนับสนุนการพัฒนา

6. การใช้ที่ดินที่ไม่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่เนื่องจากการขาดการศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่เพื่อหาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม ทำให้สูญเสียประโยชน์ด้านเศรษฐกิจและสังคม จากการใช้ที่ดินไม่เต็มที่ ไม่คุ้มค่ากับการบริการระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ที่รัฐต้องจัดหาให้บริการทั่วถึงพื้นที่ในชุมชนต่าง ๆ

7. ปัญหาสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมภายในชุมชน ซึ่งเป็นผลมาจากการเจริญเติบโตของชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจและการใช้ที่ดินที่ขาดความสมดุลและแนวทางที่เหมาะสม ทำให้บางแห่งถูกละเลยปล่อยเป็นพื้นที่รกร้างว่างเปล่าขาดการพัฒนาแทรกอยู่ภายในชุมชนที่มีการใช้ที่ดินอยู่อาศัยและกิจกรรมเศรษฐกิจอื่น ๆ ที่เรียกว่าพื้นที่ตาบอด (Blind Area) ซึ่งต้องการแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม ก็จะช่วยแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมชุมชนด้วย อีกทั้งเกิดการใช้ที่ดินคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ

8. การขาดแคลนพื้นที่การใช้ที่ดินที่จำเป็นต่อชุมชน เช่น พื้นที่พักผ่อนหย่อนใจ โดยเฉพาะในบริเวณย่านที่อยู่อาศัย ซึ่งมีผลต่อสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชากรในชุมชน

9. การใช้ที่ดินสำหรับกิจกรรมหลักทางเศรษฐกิจที่ขัดแย้งกันภายในชุมชนมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม รวมไปถึงความสูญเสียทางเศรษฐกิจ เช่น โรงงานอุตสาหกรรมที่ขยายตัวรุกกล้าเข้าไปสู่พื้นที่เกษตรกรรมดั้งเดิม และโรงงานอุตสาหกรรมที่อยู่ภายในย่านชุมชนที่มีทั้งที่อยู่อาศัยและการค้าพาณิชยกรรม รวมทั้งการบริการทางสังคม เช่น โรงเรียน ศูนย์บริการสาธารณสุข เหล่านี้เป็นต้น ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งด้านน้ำเสีย และมลพิษด้านอากาศ ทำให้พื้นที่เกษตรกรรมไม่สามารถเพาะปลูกได้ เกษตรกรต้องปล่อยรกร้างว่างเปล่า เป็นการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรม

สำหรับบทบาทและความสำคัญต่าง ๆ ของศูนย์กลางชุมชนบางแควและเขตภาษีเจริญผู้ศึกษาจะกล่าวโดยละเอียดต่อไปในบทที่ 4